

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií
Katedra Veřejné a sociální politiky

Diplomová práce

2023

Bc. Jitka Černá

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra Veřejné a sociální politiky

**Diskurzivní analýza politické komunikace v České republice u
projednávání novely zákona č. 329/2021 Sb. o poskytování
péče o dítě v dětské skupině ve volebním období 2017-2021**

Diplomová práce

Autor práce: Jitka Černá

Studijní program: Veřejná a sociální politika

Vedoucí práce: PhDr. Eva Hejzlarová, PhD.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 24.12.2023

Bibliografický záznam

Černá, Jitka. Diskurzivní analýza politické komunikace v České republice u projednávání novely zákona č. 329/2021 Sb. o poskytování péče o dítě v dětské skupině ve volebním období 2017-2021. Praha 2023. 112 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Sociologických studií. Katedra Veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Eva Hejzlarová, Ph.D.

Obsah	
Seznam grafických prvků	
Anotace	
Úvod	
1 Výzkumné otázky a cíle	
2 Metodologie	
2.1 Research design	
2.2 Metody sběru dat	
2.3 Analýza dat	
2.3.1 Diskurzivní analýza	
2.4 Etické aspekty výzkumu	
2.5 Potenciální limity výzkumu	
3 Teoretická východiska	
3.1 Teorie MSF	
3.2 Zdůvodnění využití MSF	
4 Politická komunikace	
4.1 Vývoj politické komunikace	
4.2 Politická komunikace a nová média	
4.3 Politická komunikace parlamentních stran ve volebním období 2017-2021	
4.4 Parlamentní politické strany v období 2017-2021 a jejich volební programy politických stran v oblasti sociálních věcí v letech 2017 a 2021	
5 Rodinná politika České republiky	
5.1 Vývoj rodinné politiky od roku 1989	
5.2 Sladování rodinného a pracovního života	
5.3 Nástroje prorodinné politiky umožňující sladování rodinného a pracovního života	
6 Dětská skupina jako nástroj umožňující sladování rodinného a pracovního života	
6.1 Standardy fungování dětských skupin	
6.2 Legislativní vymezení dětských skupin	
6.3 Dětské skupiny v parlamentním procesu	
6.4 Politická komunikace tématu dětské skupiny v Poslanecké sněmovně v letech 2017-2021	
7 Diskurzivní analýza tématu dětských skupin	
7.1 Způsob financování dětských skupin	
7.2 Název jesle vs. dětské skupiny	
7.3 Péče o děti v rodině vs. v instituci	
7.4 Dopady na města a obce jako zřizovatele dětských skupin	
8 Diskuze	
Závěr	
Seznam použité literatury	

Seznam grafických prvků

Seznam tabulek

- Tabulka č. 1: Tématika jednotlivých příspěvků v roce 2021, s. 20
- Tabulka č. 2: Typologie sociální politiky podle Esping-Andersena, s. 28
- Tabulka č. 3: Komunikační strategie politických aktérů k tématu dětských skupin v Poslanecké sněmovně v období 2017-2021, s. 54-55

Seznam grafů

- Graf č. 1: Vývoj počtu dětí v mateřských školách v České republice
- Graf č. 2: Politická komunikace dětských skupin parlamentními stranami v období 2017-2021

Seznam použitých zkratek

- MSF – Multiple streams framework
- ANO – Název politické strany (Aliance nespokojených občanů)
- ODS – Název politické strany (Občanská demokratická strana)
- TOP 09 - Název politické strany
- ČSSD – Název politické strany (Česká strana sociálně demokratická)
- STAN – Název politické strany (Starostové a nezávislí)
- SPD – Název politické strany (Svoboda a přímá demokracie)
- KSČM – Název politické strany (Komunistická strana Čech a Moravy)
- KDU-ČSL – Název politické strany (Křesťanská demokratická unie – československá strana lidová)
- SPOLU – Název koalice ODS, TOP 09 a KDU-ČSL
- PIRSTAN – Název koalice Pirátů a STAN
- MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
- USA – Spojené státy americké
- ČSFR – Česká a Slovenská Federativní Republika
- HDP – Hrubý domácí produkt
- OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
- ČR – Česká republika
- EU – Evropská unie
- IČO – Identifikační číslo osoby
- DPP – Dohoda o provedení práce
- DPČ – Dohoda o provedení činnosti
- COVID-19 - Název nemoci

Anotace

Dětské skupiny jsou jedním z účinných nástrojů rodinné politiky pro sladování rodinného a pracovního života, zároveň v rámci současného systému předškolní péče v České republice doplňují nedostatečnou kapacitu mateřských školek. V roce 2014 byl schválen zákon č. 247/2014 Sb. o dětské skupině, který základně definoval podmínky a standardy, ve kterých se pohybují dětské skupiny. Nástroje pro sladování rodinného a pracovního života, ke kterým patří i dětské skupiny, se dostaly do popředí zájmu po přijetí evropské směrnice 2019/1158 o work-life balance. Dětské skupiny byly financovány z evropského operačního programu Zaměstnanost, který ale bylo možné čerpat pouze do roku 2022. V roce 2021 proto v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky probíhala diskuze o nutnosti přehodnocení financování dětských skupin a zároveň o revizi podmínek provozování dětských skupin. Diplomová práce si klade za cíl zkoumat komunikační strategie politických aktérů u tématu dětských skupin metodou diskurzivní analýzy, zároveň komunikaci dětských skupin porovnává se způsobem komunikace dalších témat z gesce sociálních věcí ve volebních programech tehdejších parlamentních stran ve volbách v roce 2017 a 2021. Teoretickým veřejně-politickým rámcem pro tuto práci bude teorie tří proudů, která bude aplikována ve fázi nutnosti novelizace zákona o dětských skupinách.

Úvod

Tématu work-life balance a nástrojům, které umožňují sladování rodinného a pracovního života, se věnovalo již mnoho autorů. V rámci své závěrečné práce bych nicméně toto téma obohatila o neoddelitelnou část prosazování jakéhokoliv politického tématu – politické komunikace. Téma nástrojů podporujících sladování rodinného a pracovního života je v rámci veřejné a sociální politiky poměrně často zkoumané, velmi často se ale zastavuje u zkoumání právní stránky, případně u analýzy konkrétní dětské skupiny. V rámci mé práce by byl nicméně klíčový především politický vývoj tématu, kterým rozumím analýzu aktérů, kteří byli aktivně zapojeni do procesu vzniku novely zákona o dětských skupinách. Zaměřím se také na to, jak politické strany komunikovaly daná témata v rámci volebního období 2017-2021 a co mělo vliv na prosazení tématu dětských skupin. Dále si práce klade za cíl zmapovat vývoj komunikace vybraných témat u všech tehdejších parlamentních stran a jejich zástupců. Budu se věnovat tomu, jaké strategie volily parlamentní strany při komunikaci daného tématu a jakým způsobem komunikovaly téma dětských skupin například na sociálních sítích. Právě komunikace zástupců politických stran na sociálních sítích je poměrně výraznou součástí prezentace politické práce, proto bych v rámci teoretické části ráda popsala vývoj politické komunikace a vliv tzv. nových médií na tuto část veřejné politiky.

V práci se zaměřím na rodinnou politiku České republiky a pojmenuji nástroje, které používá pro podporu sladování rodinného a pracovního života. Dále se budu věnovat tomu, jaké nástroje prorodinné politiky umožňující sladování rodinného a pracovního života jsou zde využívány. S touto problematikou je nedílně spojeno také postavení rodičů na českém trhu práce. Závěrem této části práce se budu věnovat také vlivu společné evropské legislativy na českou rodinnou politiku v oblasti sladování rodinného a pracovního života, bude pro mě klíčová především směrnice o work-life balance, kterou jsem již zmiňovala na začátku.

Zákon číslo 329/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen zákon o dětských skupinách) hovoří o dětských skupinách následovně: „službou péče o dítě v dětské skupině se pro účely tohoto zákona rozumí nevýdělečná činnost spočívající v pravidelné péči o dítě od 6 měsíců věku do zahájení povinné školní docházky, která je poskytována mimo domácnost dítěte ve skupině dětí a která je zaměřena na zajištění

potřeb dítěte, jeho výchovu a rozvoj schopností, kulturních, hygienických a sociálních návyků dítěte.” (Sbírka zákonů) Než však tento zákon vyšel 8. 9. 2021 ve Sbírce zákonů, proběhla k němu v tehdejší dolní komoře Parlamentu České republiky obsáhlá politická diskuze, do které promlouvali nejen zástupci politických stran, ale také neziskové organizace nebo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Nutnost řešit problematiku dětských skupin v tu chvíli také zvýrazňovala skutečnost, že se Česká republika pokoušela v té době transponovat evropskou směrnici o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob (tzv. směrnici work-life balance). Tehdejší vláda podporu sladování rodinného a pracovního života uváděla i v programovém prohlášení vlády. (Vláda, 2018)

Výzkum práce bude koncipován jako diskurzivní analýza politické komunikace u tématu dětských skupin ve volebním období 2017-2021. Data pro praktickou část mé práce jsou tvořena třemi základními daty, konkrétně stenoprotokoly z jednání Poslanecké sněmovny, mediálními výstupy politických stran a jejich zástupců a volebními programy politických stran do voleb v roce 2017 a 2021.

Klíčovým teoretickým rámcem pro tuto práci je Multiple streams framework neboli teorie tří proudů. Tento rámec popisuje, jakým způsobem ovlivňuje určitý veřejně politický problém vznik konkrétní politiky. Zároveň vysvětluje, jakými okolnostmi je prosazovaná politika ovlivněna a definuje vztahy mezi jednotlivými aktéry. Jednotlivé části rámce tvoří tři tzv. proudy – proud problémů, proud veřejné politiky a proud politiky, přičemž aktéři politického procesu se vzájemně propojují v tzv. okně pro rozhodnutí/ okně příležitostí, v rámci, kterého je politika (v tomto případě novela zákona o dětských skupinách) projednávána. Domnívám se, že teoretický rámec MSF bude vhodný pro to, aby mi pomohl ilustrovat vývoj legislativního procesu, kdy byla novela zákona schválena. Tento teoretický rámec jsem si vybrala proto, že díky němu dokážu pojmenovat motivace jednotlivých aktérů k jednání, do kterého silně zasahovalo např. okno příležitostí v podobě evropské směrnice o work-life balance (Herweg, Zahariadis, Zohlnhöfer, 2017).

1 Výzkumné otázky a cíle práce

Cílem práce je zjistit, co mělo vliv na politickou diskuzi ohledně tématu novely zákona o dětských skupinách, kterými se zabývala Poslanecká sněmovna v letech 2017-2021. Práce metodou případové studie vysvětlí, jaké faktory měly vliv na přijetí novely zákona o dětských skupinách, přičemž pro to bude využívat teoretického rámce MSF. Dále si práce klade za cíl zmapovat politickou komunikaci tématu dětských skupin u všech tehdejších parlamentních stran a jejich zástupců. Aby došlo k naplnění zásady zobecnitelnosti v rámci výzkumu, bude práce porovnávat komunikaci tématu dětských skupin s komunikací dalších témat rodinné a sociální politiky v programech politických stran v letech 2017 a 2021. K naplnění cílů této práce jsem si proto stanovila následující výzkumné otázky:

- 1) Jakými narativy komunikovaly politické strany novelu zákona o dětských skupinách a jak se lišila komunikace tématu dětských skupin parlamentními stranami od komunikace jiných témat sociální a rodinné politiky v programech politických stran v letech 2017 a 2021?
- 2) Jak byla komunikace tématu závislá na hodnotovém a stranickém ukotvení politické strany?
- 3) Jaké faktory ovlivnily úspěšné prosazení novely zákona o dětských skupinách?

2 Metodologie

V rámci této kapitoly bych ráda popsala výzkumný design mé práce. Kapitulu jsem rozdělila do několika částí. Nejprve bych ráda vysvětlila, proč jsem se rozhodla pro typ výzkumného designu a popíšu způsob sběru dat. Zároveň popíšu, jakým způsobem budou data analyzována. V závěru kapitoly budou popsány etické aspekty výzkumu a limity výzkumu.

2.1 Výzkumný design

Pro účely této práce jsem se rozhodla zvolit kvalitativní přístup, protože se domnívám, že právě kvalitativní metody, které budu používat v rámci výzkumné části, dokážou vysvětlit komunikační strategie politických aktérů a zároveň ukážou kontext situace, v jaké byla projednávána novela zákona o dětských skupinách. Zároveň jsem vycházela z toho, že komunikační strategie, jakou zaujali političtí aktéři a politické strany ke komunikaci tohoto tématu, bude možné využít případně i pro pochopení dalších témat, které jsou propojené například s transpozicí evropských směrnic do českého legislativního prostředí, případně pro pochopení strategií, které využívají politické strany pro prosazení jakéhokoliv tématu. Zde jsem vycházela primárně ze Spencera a Snapea (2003).

Moje práce je vypracována metodou případové studie, která podle mého názoru dokáže nejlépe vysvětlit, jakým způsobem byla prosazována novela zákona o dětských skupinách a co vedlo politické aktéry k určitému způsobu komunikace. Domnívám se, že právě případová studie nabízí možnost porozumět cestě, jakou byla projednávána novela zákona o dětských skupinách.

2.2 Metody sběru dat

Pro mou práci budou klíčové tři základní datové soubory, konkrétně stenoprotokoly z jednání Poslanecké sněmovny v období 2017-2021, dále mediální výstupy politických stran a jejich zástupců a volební programy politických stran do voleb v roce 2017 a 2021. Tyto datové soubory jsou tzv. sekundárními daty, protože s nimi pouze pracuji a analyzuji je, ale nijak jsem se na jejich vytvoření nepodílela (Hendl a Remr, 2017). Vycházím zároveň z důležitosti sekundárních dat pro kvalitativní výzkum, kdy Drhová, Veselý a Nekola (2007, s. 159) uvádějí, že „sekundární zdroje jsou základním stavebním kamenem většiny analýz. Rozšířenost používání sekundárních dat ve veřejné politice pramení z jejího věcného zaměření a komplexní

povahy přesahující jednotlivé vědní obory“. Důležitou součástí práce bude také aplikace teorie tří proudů na problematiku novely zákona o dětských skupinách, zde jsem využila především odborné literatury týkající se politického procesu – konkrétně se jednalo například o publikaci Weibleho a Sabatiera (2017) *Theories of the policy process*. Zároveň jsem vycházela z doporučení, která stanovuje Yin (1994), aby byla zkoumaná problematika aktuální. Tuto podmínku můj výzkum splňuje, protože novela zákona o dětských skupinách byla projednávána v předchozím volebním období 2017-2021. Zároveň podle Yina (1994, s. 11) „výzkumník nemá vliv na zkoumané události a nijak je nekontroluje“, tuto podmínku rovněž splňuji a nejsem ani členem jakékoliv zájmové skupiny nebo části populace, která by využívala dětskou skupinu, čímž by měla být zajištěna minimální zkreslenost výzkumu.

2.3 Analýza dat

Data získaná ze sekundárních datových souborů budou analyzována pomocí diskurzivní analýzy. Domnívám se, že právě metoda diskurzivní analýzy bude pro můj výzkum nejvýhodnější, protože umožňuje zkoumat, jakým způsobem se političtí aktéři vyjadřovali, zároveň je v rámci této analýzy zahrnutý nejen obsahový, ale také jazykový aspekt (Vašát 2008, s. 101). V rámci diskurzivní analýzy se budu soustředit na zastánce a odpůrce novely zákona o dětských skupinách, především z důvodu přístupu k vyjádřením těchto aktérů v rámci stenoprotokolů a mediálních výstupů.

2.4 Diskurzivní analýza

Podle Veselkové (2014) je diskurz mluveným nebo psaným textem. Při analýze diskurzu je důležité se zaměřit na „komunikativní události zahrnující nejen jednotný celek textu, ale i kontextu, např. výrazy tváře, gesta, projevy emocí atd. Ve Foucaultovském pojetí je diskurz systematicky uspořádaný soubor výroků o daném předmětu, tématu. Jedná se o konkrétní podobu vědění, specifický způsob rozumění světu, způsob, jakým se o něčem mluví.“ (Tamtéž) Tato perspektiva umožňuje dobře zachytit aspekty, které zdůrazňuje právě například MSF. V rámci teorie tří proudů je situace poměrně podobná, protože na základě vzájemné diskuze zapojených aktérů si aktéři utváří vlastní názory a specifikují na základě toho svoje pozice i v rámci politických mocenských struktur (Kotlasová, 2020, s. 45).

Diskurzivní analýza vychází ze sociálního konstruktivismu. V rámci diskurzivní analýzy

bychom měli přistupovat k zjišťovaným zkušenostem s našimi dosavadními znalostmi o světě, které ale jsou logicky zkreslené a žádná námi prožívaná realita nemůže být stoprocentně objektivní. Na příkladu dětských skupin, kterým se věnuje moje práce, může být tato rovina diskurzivní analýzy zastoupena našimi zkreslenými osobními zkušenostmi s dětskými skupinami, ale zároveň i praktickými zkušenostmi s politickou komunikací sociálních témat. Zároveň jsou naše zkušenosti ovlivněné historickými zkušenostmi s problematikou a kulturními specifiky, která různá témata mají. (Jorgensen a Phillips, 2002, s. 2) Pokud budu opět prakticky aplikovat na problematiku dětských skupin, dojdou logicky k závěru, že k tématu budu přistupovat se znalostí problematiky kapacit předškolních zařízení a znalostí vývoje politické komunikace. Zároveň bude můj pohled na problematiku rozložení péče v rodinách, ale i na to, kdy by měli rodiče ideálně „umístovat“ své děti do předškolních zařízení, ovlivněn nejen mojí osobní zkušeností z vlastní rodiny, ale i převládajícím modelem rozložení péče v českých rodinách. Zároveň budu chápat motivace politických aktérů, kteří budou k problematice dětských skupin přistupovat i plně odmítavým pohledem a budou preferovat čistě domácí péči o děti v předškolním věku. Za těmito motivacemi může stát například generační aspekt, kdy generace tzv. Husákových dětí vyrůstala v době existujících jeslí od útlého věku (Vitovská, 2022) a právě proto považovali skutečnost, že může matka zůstat s dětmi doma, za jedinou „správnou“ možnost pro dítě i rodiče, protože tento diskurz převládal i v tehdejší oficiální komunikaci státu v 70. a 80. letech (Lišková, 2023). A v neposlední řadě, posledním aspektem je za propojování vědomostí a sociálními procesy, kdy jsou naše znalosti tématu vytvářeny za pomoci vzájemných společenských interakcí, kdy vzájemnou komunikací vytváříme standardizované konstrukce „ideální“ reality (Jorgensen a Phillips, 2002, s. 5).

Jednotkou diskurzu je podle definice Fairclougha (1992) tzv. diskurzivní událost. Diskurzivní událostí v rámci tématu mé práce bude novela zákona o dětských skupinách. Dále Fairclough přistupuje k diskurzivní analýze způsobem, kdy definuje:

- a) co se děje
- b) účastníky události
- c) vzájemné vztahy aktérů

Tyto podčásti tvoří tzv. řetězec prvků diskurzivní analýzy, které jsou vzájemně propojené. Fairclough svůj přístup k analýze diskurzu zakládá na tom, že je jazyk „*nedílnou součástí sociálního života, propojený s dalšími prvky společenského života, proto ho analýzy a*

průzkumy společnosti musí brát v úvahu.” (Fairclough dle Prokopové, Orsághové a Martinkové, 2014, s. 53).

Důležitým zdrojem pro diskurzivní analýzu a aplikaci teorie tří proudů pro mě byl text Winkela a Leipold (2016). Autoři vysvětlují kombinaci diskurzivní analýzy a teorie tří proudů jako způsob, jakým politici vysvětlují veřejnosti jimi zažívanou realitu politické diskuze a zároveň soupeří o to, která politická interpretace reality zvítězí v mediálním prostoru. Autoři zároveň při diskurzivní analýze využívají metafory, přičemž upozorňují na to, že pokud porozumíme tomu, co jednotliví aktéři říkají, pomůže nám to rozdělit jejich diskurzivní vzorce do kategorií postojů, vyjádření nebo komunikačních strategií (Winkel, Leipold, 2016, s. 122-125).

2.4 Etické aspekty výzkumu

Moje výzkumná práce byla vypracována s ohledem na etická pravidla a základní akademické principy při psaní kvalifikačních prací. Čerpala jsem ze čtyř základních datových souborů, které jsou veřejně dostupné.

2.5 Potenciální limity výzkumu

Rozhodla jsem se, že moje práce bude založena na kvalitativním výzkumu, v průběhu jeho realizace jsem zohledňovala základní kritéria všech typů výzkumů, jakými jsou validita, reliabilita a zobecnitelnost výsledků. Co se týče validity výzkumu, je důležité, aby byl v průběhu výzkumu „získán věrný obraz skutečnosti” (Reichel, 2009, s. 67). Metoda diskurzivní analýzy mi zároveň pomůže zodpovědět výzkumné otázky, které jsem si stanovila. Výzkumná část práce bude zároveň doplněna o přímé citace aktérů. Zde vycházím primárně ze Švaříčka (2014, s. 31), který považuje za důležité podložit výzkum „pravdivými důkazy”. Uvědomuji si, že reliabilita výzkumu je omezená, protože při kvalitativním typu výzkumu nelze využít pouze standardizovaného postupu (Švaříček, 2014). Moje práce primárně není založena na polostrukturovaných rozhovorech, ale na jiných datových souborech. Domnívám se, že nepřítomnost rozhovorů není limitující pro téma práce, protože mými primárními datovými soubory jsou právě mediální výstupy, ať už výstupy politických aktérů nebo výstupy politických stran, například tiskové zprávy a politické programy. Jedním z nich jsou tzv. stenoprotokoly z jednání Poslanecké sněmovny, které mají vysokou přesnost transkripce. Zároveň budu při závěrečné diskurzivní analýze klást velký důraz na rozdělení do logických

kódovacích celků. Pro zvýšení reliability výsledků budu v průběhu analýzy popisovat veškeré kroky, které vedly k výsledku, aby byla zajištěna transparentnost a jasnost výzkumného postupu. Zobecnitelnost závěrů mého výzkumu je poměrně vysoká v té části práce, ve které se budu věnovat analýze způsobu komunikace u vybraného tématu od jednotlivých politických stran. Vycházím zde primárně ze Singera (2018, s. 19), který uvádí, že v rámci politické komunikace existují určité tendence některých stran komunikovat určitá témata specifickým způsobem. Diplomová práce byla zaměřena na analýzu politické komunikace zapojených politických aktérů, čímž byla vytvořena poměrně úzká zkoumaná skupina. Konkrétní politické aktéry jsem vybrala úsudkem, aby splňovali především podmínku, že byli ve sledovaném období zapojeni do přípravy novely zákona o dětských skupinách a aktivně komunikovali téma dětských skupin v médiích jako zástupci konkrétní politické strany.

3 Teoretická východiska

Primárním teoretickým základem pro moji práci bude teorie tří proudů, tzv. Multiple Streams Framework, zkráceně MSF. S touto teorií přišel John Kingdon v roce 1984. Tato teorie odmítá přístup racionálního chování zapojených aktérů a tvrdí, že existuje mnoho různých řešení jakéhokoli politického problému. V teorii MSF rozhodovatelé mohou mít proměnlivé preference v oblasti politiky. Ty se mohou měnit na základě aktuálních informací, které jsou nahrazeny novými informacemi, nebo proto, že se změní časový rámec pro rozhodování. Mimořádné události v tu chvíli řeší političtí aktéři na základě toho, jaké mají aktuálně možnosti. V rámci popisu teorie MSF vycházím primárně ze Zahariadise, Herwega a Zohlnhöfer (2017), Zahariadise a Cairneyho (2016) a Zahariadise (2003).

3.1 Teorie MSF

Teorie MSF nahlíží na politický proces prostřednictvím tří oddělených proudů – problémů, politik a politiky. V rámci politického procesu existují vždy zastánci (podporovatelé) určitého politického řešení a odpůrci tohoto řešení, přičemž obě strany se vždy snaží navrhnout takové řešení problému, které by vyhovovalo jejich záměru. (Zahariadis, Cairney, 2016, s. 9). Zároveň je pro MSF teorii typické, že záleží především na tom, jakým způsobem bude daný problém rámován, protože je možné zpravidla tentýž problém vyřešit různými cestami (Herweg, Zahariadis, Zohlnhöfer, 2017, s. 18). K tomu, aby byli schopni aktéři prosadit určité řešení, využívají různých strategií a specifik, která přináší politické řešení problémů. Jedním z důležitých specifik je fakt, že političtí aktéři (volení zástupci, nikoliv např. úředníci) nemají zpravidla dostatečné odborné znalosti na to, aby rozuměli problému v celé jeho šíři, nehledě na to, že řeší mnoho různých problémů najednou. To vede podle Herwega a Zohlnhöfera (2017) k tomu, že je jejich nahlížení na problém výrazně zkreslené a zároveň tím dávají výhodu například zájmovým nebo odborným skupinám, kteří jsou o problému informováni výrazně lépe a mohou tak rozhodnutí politických zástupců výrazně ovlivnit.

Do politického procesu kromě volených zástupců – politiků zasahuje také státní správa, která proces ovlivňuje ve dvou rovinách. Na vyšší úrovni státní správy do procesu mohou zasáhnout pracovníci gesčně příslušných ministerstev, kteří ale nemusí mít nutně přímou zkušenost s

exekutivou řešení, které společně s volenými zástupci navrhnou. Exekutiva řešení je tak na nižších úřadech státní správy a samosprávy (Zahariadis, 2003, s. 4). Pokud tak například Ministerstvo práce a sociálních věcí navrhne znění předpisu, který se dotkne sociálních služeb, může být svým způsobem mimo zažívanou realitu pracovníků sociálních služeb, kteří se mají předpisu podřídit (Kroc, 2022). Celý systém státní správy + samosprávy a politických rozhodovatelů zároveň ovlivňuje i dynamika politického cyklu, kdy dochází ke střídání vládních představitelů, což má vliv na prioritizaci jednotlivých řešení.

Nyní bych ráda vysvětlila jednotlivé proudy v rámci teorie MSF. V rámci **proudu problémů** můžeme definovat nedostatky stávajícího stavu a určit, jak je možné stávající stav změnit k lepšímu. Abychom byli schopni nahlédnout na to, co je vlastně problém v teorii MSF, musíme ho nejprve definovat. Podle Kingdona (1995, s. 17) je problém problémem až ve chvíli, kdy ho političtí představitelé začnou za problém označovat. Do té doby se jedná nikoliv o problém, ale o podmínky, za kterých probíhá určitá politika. Problém nicméně každý z politických představitelů může vidět jinak, což souvisí s tím, že je možné každý problém vyřešit různými cestami (Zahariadis, Cairney, 2016, s. 14). Proud problémů obsahuje určité indikátory, které popisují podmínky stávajícího stavu. Těmito indikátory může být například míra nezaměstnanosti, výše průměrné mzdy v regionu nebo počet neobsazených pracovních míst v určitém sektoru. Tyto indikátory se mohou dynamicky měnit a pokud dojde k výraznějšímu skoku, může nastat důvod, proč se zabývat právě tímto indikátorem ve veřejněpolitickém procesu.

Důležitou roli v proudu problémů hrají také tzv. **zprostředkovatelé problémů** (problem brokers). Roli zprostředkovatele problému může hrát celá řada aktérů, od těch, kteří jsou uvnitř vlády, až po ty, kteří stojí mimo ni. Jednou z výhod vnímání zprostředkovatele problémů je, že se soustředíme spíše na to, co aktéři dělají než na to, koho tito aktéři zastupují. Zprostředkovatelé problémů se snaží politickým představitelům rámovat podmínky tak, aby vypadaly jako veřejněpolitické problémy, které vyžadují řešení (Knaggård, 2015, s. 4). U zprostředkovatelů problému hraje roli to, jak snadno je jimi definovaný problém řešitelný a jaké jsou náklady na řešení problému.

Další částí proudu problémů jsou také tzv. **události vzbuzující pozornost**. Konkrétně se může jednat o tzv. šoky, které mají vliv na pozornost veřejnosti i volených představitelů na určitou věc. Typickými událostmi vzbuzující pozornost byly například požáry v Hřensku v

roce 2021 (ČT24, 2022) nebo výpadky léků snižující horečku (Svoboda, 2022). V tu chvíli může nastat ideální čas pro zprostředkovatele problémů, kteří mohou tlačit na politické představitele a v daný moment se může zvýšit pravděpodobnost, že dosáhnou svého, protože jsou političtí představitelé pod tlakem veřejnosti. Nedílnou složkou proudu problémů je také zpětná vazba, která u problémů probíhá například tím, že představitelé státní správy nebo političtí zástupci zjistí, že určitá věc neprobíhá za podmínek, za kterých by měla probíhat. Jedním z dalších prvků proudu problémů je pak zobrazování veřejné politiky. Jedná se například o obraz problému, kteří vytvoří zprostředkovatelé problému i s navrhovaným řešením (Zahariadis, 2003, s. 91).

Kromě zprostředkovatelů problému hrají v teorii MSF roli i tzv. **promotéři politik**, kteří navrhnou politickým představitelům řešení problému, kterým jim přinesl zprostředkovatel problému (Herweg, 2017, s. 22). Tím se dostáváme k druhému proudu teorie, kterým je **proud řešení**. Ten obsahuje konkrétní kroky, kterými je možné daný problém řešit, přičemž do tohoto proudu se zapojují především experti na danou problematiku. Z navrhovaných řešení se podle Herwega (2016) následně vyberou ty, které je možné provést (Herweg, 2016, s. 76). U řešení problémů záleží, zda se jedná o naprosté překopání stávající situace nebo pouze drobnou úpravu, Kotlasová uvádí, že čím více je řešení naprostým opakem původního stavu, tím menší je pravděpodobnost, že bude prosazeno. (Kotlasová, 2020, s. 10) Tato situace se nazývá **path dependence** – čím jednodušeji je možné problém vyřešit, tím spíše bude (vy)řešen.

Posledním proudem v teorii MSF je **proud politiky**. V tomto proudu je nejdůležitější určitá mocenská hra, vyjednávání, veřejné mínění a případně chování zájmových skupin (Herweg a kol., 2017, s. 24). Důležitou součástí proudu politiky je prvek výměny vládnoucích představitelů (Novotný, 2012, s. 40). Pokud dojde k obměně politického vedení, může dojít k otevření tzv. **okna příležitosti**. Oknem příležitosti je nazýván stav, kdy mohou promotéři politik nejjednodušeji prosadit své zájmy, protože dojde ke změně sil politických představitelů (Zahariadis, Cairney, 2016, s. 18). Okno příležitosti mohou být například předčasné i řádné volby, případně významná změna názoru veřejnosti na určitou agendu (Herweg a kol., 2017, s. 46).

3.2 Zdůvodnění využití MSF

Domnívám se, že teorie MSF v kombinaci s diskurzivní analýzou vhodná v tom, že slouží k popisování motivací aktérů a zároveň se snaží pochopit jejich místy iracionální chování (Herweg a kol, 2017, s. 36). Zároveň nicméně vycházím z pohledu Herwega, Huße a Zohlhöffera (2015), kteří předpokládají, že ačkoliv stranická ideologie může politické aktéry tlačit do určitého ideového rámce, v rámci, kterého činí rozhodnutí, i přesto nemusí být jednoduché rozhodnout o konkrétních návrzích, a to i přesto, že nejsou výrazně polarizační. Příkladem rozporu původní teorie MSF s politickou praxí může být finální hlasování o novele zákona o dětských skupinách, kdy došlo k několika stranickým rozporům v hlasování, a to i přesto, že pro ně například obecná agenda podpory rodin nebo podpory sladování rodinného a pracovního života měla být teoreticky zavazující vzhledem k volebním programům politických stran.

4 Politická komunikace

Politická komunikace je podle definice Dentona a Woodwarda (2013) „cílené ovlivňování veřejnosti ze strany komunikátora politiky s cílem naplnit politické účely. Existují tři způsoby chápání politické komunikace. Prvním je chápání politické komunikace jako všech způsobů sdělení, díky kterým politické subjekty dosahují předem vytyčených cílů. Druhou možností je chápání politické komunikace jako oboustranné interakce mezi veřejností a politickými aktéry, přičemž veřejností jsou jak voliči, tak média. Třetí možností politické komunikace je stav, kdy jsou političtí aktéři rozebíráni v médiích“. V této kapitole se budu věnovat vývoji politické komunikace, roli nových médií v politické komunikaci a komunikaci politických stran ve volebním období 2017-2021.

4.1 Vývoj politické komunikace

Macková (2017) uvádí, že existují čtyři historická vývojová období politické komunikace. První éra je spojena s původním nastavením politického systému, ve kterém hrály klíčovou roli tradiční strany. Tyto politické strany měly výrazně masový charakter a jejich členská základna se rekrutovala z určité sociální vrstvy. Na základě znaků typických pro určitou sociální vrstvu pak politické strany definovaly specifický způsob komunikace. Politické strany komunikovaly se svými voliči například pomocí tisku, případně na politických schůzích (Macková, 2017, s. 18). Toto období trvá přibližně od 40. do 60. let., konkrétně Blumler s Kavanaghem specifikují toto období na roky 1945-1960 (Blumler, Kavanagh 1999).

Od 60. do 80.let poté následuje druhá vývojová éra, ve které tradiční masové strany oslabují. Vzniká nový typ politické strany, tzv. catch-all party, která cílila na různé ekonomické třídy a nerozhodnuté voliče napříč spektrem, zároveň se mnoho voličů začalo identifikovat se středem politického ideologického spektra (Caprara a Zimbardo 2004, 581). Křeček (2013) uvádí, že velký význam pro toto období měl rozvoj médií, především rozšíření televize. S příchodem catch-all stran nabývá na důležitosti nikoliv ideologie strany, ale schopnost oslovit voliče všemi dostupnými prostředky. Macková (2017) uvádí, že pro tento typ stran je specifická silná role lídra, nákladné volební kampaně a cílení na různé skupiny voličů. Křeček (2013) zároveň uvádí, že se objevují také kartelové strany, které se už „mohou obejít i bez straníků, nikoliv

však bez silných osobností – i proto je druhým označením strana kádrů” (Křeček, 2013, s. 84). Zároveň politické kampaně začínají využívat i populistické způsoby komunikace, aby zvýšily šanci na úspěch.

Ve třetí éře, která spadá přibližně do 90. let 20. století, sílí medializace politiky, kdy se politické strany snaží zprostředkovat voličům obsah své politické činnosti či vize, přičemž pro to využívají média a technologie (Macková, 2017, s. 21).

Blumler (2013) definuje pět typických znaků třetí éry politické komunikace, konkrétně:

- profesionalizace
- konkurenční boj
- anti-elitářská rétorika
- diverzifikace
- nové způsoby předávání politického obsahu voličům

Současná čtvrtá éra začíná na přelomu milénia a hrají v ní klíčovou roli nová média, především rozvoj sociálních sítí. Křeček (2013) popisuje čtvrtou éru jako období naprosté medializace politiky, kdy mediální logika obsahu politických sdělení hraje významnější roli než logika politická, strany opouští předchozí normy mediální politické kultury a demokratické standardy chování (Křeček, 2013, s. 90). Také politické kampaně nabírají výrazný spád a stávají se „mediálně intenzivními” (Swanson a Mancini 1996, s. 249–252). Franklin (1994) čtvrté období nazývá obdobím trivializace politiky, Charvát uvádí, že politická komunikace je ve vzájemném vztahu s politickým marketingem a vizuální prezentací stran a jejich zástupců. Politická komunikace podle Charváta nemůže být zcela oproštěna od politického marketingu (Charvát, 2018, s. 2). Sociální sítě hrají ve čtvrté éře politické komunikace zásadní roli. Podle Charváta (2018, s. 4) sociální sítě efektivně upevňují tzv. sociální bubliny, ve kterých se skupiny lidí vzájemně utvrzují o správnosti svého názoru a zároveň mohou nabývat dojmu, že tento názor má zcela jistě i zbytek společnosti.

4.2 Politická komunikace a nová média

Abychom byli schopni popsat, jak vypadá politická komunikace v éře nových médií, je nutné nejprve definovat, co jsou nová média. Tento termín poprvé použil McLuhan v 60. letech 20. století. Termínem nová média byla označována veškerá elektronická média (Pavlíček, 2010, s.

10). Rozdělení médií na „tradiční“ a „nová“ je nicméně poměrně problematické, protože například televize by teoreticky mohlo být jak tradičním, tak novým médiem (Čermák, 2009, s. 7). Pavlíček (2010, s.11) si tak pro definici nových médií vypomáhá podmínkou splnění určitých kritérií, konkrétně fungování v digitální formě, komunikace probíhající v rámci platformy a zpětná vazba.

Nejtypičtějším novým médiem jsou sociální sítě, které mají velký vliv na podobu politické komunikace. Tasente (2014) popisuje, že na moderní politickou komunikaci mají například v rámci sociálních sítí velký vliv lidé, kteří mají výrazný dosah v rámci určité internetové bubliny, Tasente je nazývá názorovými vůdci. Vzhledem k efektivitě a nastavení komunikace na sociálních sítích, kdy nejsou političtí představitelé tvůrci vlastního politického obsahu bez korekce novinářů v tradičních médiích (McQuail, 2016) se velká část politických představitelů poměrně logicky přesouvá právě na sociální sítě. Navíc se díky aktivitě politických představitelů na sociálních sítích jejich voliči výrazně lépe ztotožní s obsahem, kteří politici předkládají, jakožto i se samotnou osobou politika (Macková, 2017). Tím tak mezi veřejností a politickým představitelem vzniká „přímý komunikační kanál, který mění podobu politické kampaně, elektorátu i masového publika“ (Singer, 2019, s. 25).

4.3 Politická komunikace parlamentních stran ve volebním období 2017-2021

V mnou sledovaném období 2017-2021 byla Poslanecká sněmovna tvořena devíti politickými stranami a hnutími. Všechny tyto subjekty byly aktivní na sociálních sítích Facebook, Instagram a Twitter. Ve sledovaném období pro mě byla významným zdrojem informací pro mě byla analýza Petrů (2021) Analýza komunikace politických stran z pohledu skupinové iracionality 2021, která byla vytvořena pro Institut pro politiku a společnost, který je politickým think-tankem hnutí ANO. Ačkoliv politické think-tanky publikující analýzy mají i ostatní parlamentní i neparlamentní strany a hnutí a výstupy těchto think-tanků tvoří relevantní autoři, je nutné na výstupy politických think-tanků pohlížet se znalostí této reality.

Petrů (2021) se ve své analýze zabýval například mírou dogmatismu příspěvků politických stran. Nejvyšší míry dosáhlo hnutí Trikolóra.

Petrů se pokusil také definovat nejčastější formulace jednotlivých stran, konkrétně to byly:

- KDU-ČSL: neschopnost, pochybný, kvalitní

- STAN: férový, rozvoj, boj
- Piráti: falešný, lež, nesmyslný, důvěryhodnost, komunisté
- ANO 2011: jednotný, útok
- TOP 09: alarmující, neschopnost, skandál, nezávislost, boj
- Přísaha: bezzubý, pochybný, šílený, spravedlivý, naprosto
- ODS: absurdní, byrokracie, chaotický, rozvoj, komunisté
- ČSSD: neschopnost, nesmysl, populismus, poctivost, progresivní, boj
- KSČM: hazard, hrůza, zoufalý, lid, správný, kapitalistický, boj Trikolóra: nenávisť, svoboda, boj, útok
- SPD: brutálně, diktát, hnus, nenávisť, šílený, vlast, tradice, multikulturalismus, rasismus” (Petrák, 2021, s. 5).

4.4 Parlamentní politické strany v období 2017-2021 a volební programy politických stran v oblasti sociálních věcí v letech 2017 a 2021

V roce 2017 vyhrálo volby hnutí ANO 2011 s 29,64 % a získalo 78 mandátů. Druhá ODS měla 11,32 % a 25 mandátů, třetí Piráti 10,79 % a 22 mandátů. Čtvrtý největší volební výsledek získalo hnutí SPD, obdrželo celkem 10,64 % hlasů a též 22 mandátů. KSČM získala 7,76 %, ČSSD 7,27 %, každá z těchto stran obdržela 15 mandátů, KDU-ČSL s 5,8 % získala 10 mandátů. Hranici vstupu do horní komory Parlamentu těsně překročila také TOP 09 s 5,31 % se sedmi mandáty a hnutí STAN s 5,18 % a šesti mandáty (iRozhlas, 2017). V rámci této kapitoly pro dokreslení kontextu krátce popíšu každou z politických stran, která se v roce 2017 nacházela v Poslanecké sněmovně, Zároveň stručně vymezím ideologické zakotvení strany a situaci, v jaké se nacházela v roce 2021, kdy byla projednávána novela zákona o dětských skupinách.

V této podkapitole vždy po stručném popisu každé z politických stran přikročím k analýze části volebních programů každé ze zmíněných stran v oblasti sociálních věcí, kdy se budu zaměřovat na to, zda pro stranu byla ve volebních kampaních do voleb v roce 2017 a 2021 důležitá otázka sladění rodinného a pracovního života, či zda explicitně přímo zmiňovali své stanovisko k dětským skupinám. Programové body každé ze stran, které se věnují sladění rodinného a pracovního života pro větší přehlednost zvýrazňuji tučně.

ANO

Hnutí ANO bylo v roce 2017 nejsilnější stranou v Poslanecké sněmovně (iRozhlas, 2017). Jedná se o populistické hnutí vedené podnikatelem Andrejem Babišem, které bylo založeno v roce 2011 (Sůsa a Volf, 2021). Hlavním motivem pro založení byl boj proti korupci a státu, který je „rozkrádán zevnitř“. Hnutí ve svých stanovách uvádí, že klíčovými hodnotami ANO jsou svoboda, solidarita, zodpovědnost vůči spoluobčanům, zdravý rozum a snaha hledat řešení (ANO, nedatováno). V roce 2013 uspělo hnutí ANO v předčasných volbách, kdy použilo volební slogany „Jsme schopný národ, jen nás řídí nemehla.“ a „Aby tu chtěly žít naše děti“ (tamtéž) Hnutím otřásl několik skandálů, například kauza Čapí hnízdo, problémy s lustračním osvědčením Andreje Babiše nebo chaotické chování vlády Andreje Babiše během covidové pandemie (Sůsa a Volf, 2021).

Program hnutí v roce 2017 se věnuje z největší části důchodové politice. Zároveň je v ní zdůrazněna důležitost dostupnosti sociálních služeb a revize systému dávek. V programu do sněmovních voleb v roce 2017 je rodinná politika popisována následovně:

*„Děti nepatří státu, za jejich výchovu a péči o ně jsou zodpovědní rodiče. Usilujeme o to, aby děti vyrůstaly v prostředí, kde je normální pracovat a o práci usilovat, takové rodiny budeme podporovat prostřednictvím daňových slev a bonusů. Tam, kde biologická rodina selhává, je důležitá dostupná a kvalitní náhradní péče o děti – v centru pozornosti musí být zájem dítěte. Zaměříme se na posílení preventivních služeb pro biologické rodiny s cílem, aby v nich děti mohly primárně zůstat. Budeme podporovat přechodnou i trvalou pěstounskou péči, podpoříme zvýšenou motivaci pro zájemce o osvojení dětí a dostupnost sociálních služeb pro náhradní rodiny. Budeme pracovat na tom, aby u nás, jako v jedné z posledních zemí v EU, děti postupně vůbec nemusely být umísťovány do kojeneckých ústavů. (...) Zasadíme se o zachování všech forem péče o ohrožené či opuštěné děti a jejich vyvážené financování. **Zajistíme dostupnost veřejných zařízení péče o děti. Podpoříme využití předškolních zařízení i pro nízkopříjmové domácnosti. Přehodnotíme práci orgánů sociálně právní ochrany dětí. (...)**“ (ANO, 2017).*

O dětských skupinách nebo jeslích se program ANO nezmiňuje, sladování se věnuje ve dvou větvích, které jsem zvýraznila tučně. Narozdíl od politické komunikace dětských skupin, kterou popisují v praktické části práce, se volební program v oblasti sociálních věcí zaměřuje primárně

na seniory, dále se věnuje např. dětským domovům nebo slevám a bonusům, které by měly podpořit porodnost (ANO, 2017).

V roce 2021 se volební program hnutí ANO proměnil spíše způsobem, nikoliv obsahem sdělení. V roce 2021 je programový bod sociální věci výrazně více věnován výši důchodů a věku odchodu do důchodu:

„V uplynulých čtyřech letech byla sociální politika středem pozornosti naší vlády. Věnovali jsme se především zvyšování starobních důchodů, kde jsme se snažili napravit dluhy minulosti vůči seniorům. Usilovali jsme o to, aby člověk, který je odkázán na pomoc jiných, ztratil práci, ocítl se bez příjmů, pocítil, že v těchto složitých chvílích mu stát pomůže. Pandemie dokázala, že naše sociální politika je dobře nastavena. Nechceme ale rozdávat peníze ve formě sociálních dávek a budeme se řídit heslem „pracovat se vyplatí“. Naším cílem je, aby do roku 2025 byl průměrný starobní důchod 20 000 korun. Důchody zůstanou naší prioritou, aby se seniorského věku nemuseli bát ani dnešní pracující (...)” (ANO, 2021).

Dále se program v gesci sociálních věcí věnuje systému dávek, minimální mzdě, aktivní politice zaměstnanosti a kontrolám „práce na černo“. Podpoře rodin a sladování rodinného a pracovního života se věnuje program více než v minulých volbách, nicméně i tak se jedná pouze o krátkou zmínku, která odráží voličské cílové skupiny hnutí ANO:

*„(...)Postupně zvýšíme rodičovský příspěvek na 400 tisíc korun. Zvýšíme daňové zvýhodnění rodin s dětmi. **Masivně podpoříme výstavbu školek a dětských skupin. Maximálně podpoříme a vytvoříme předpoklady pro flexibilní úvazky rodičů a studentů.**” (ANO, 2021)*

ODS

ODS ve volbách v roce 2017 získala druhý největší počet mandátů. Jedná se o jednu z „tradičních“ stran, která vznikla v roce 1991 (ODS, nedatováno). ODS je pravicová liberálně-konzervativní euroskeptická strana, která silně podporuje koncept malého státu, maximální podpory podnikání a silně kritizuje jakékoliv regulace a přerozdělování ze strany státu, jak uvádí ve svých stanovách. ODS po volbách v roce 2017 odmítla účast na vládě a stala se nejsilnější opoziční stranou, klíčovými a viditelnými osobnostmi v tu dobu byli například Petr Fiala, Zbyněk Stanjura nebo Jana Černochová. Ve volbách do Senátu ODS uspěla a utvořila

nejsilnější senátní klub. Pozitivní volební výsledky a touha po ukončení vlády Andreje Babiše motivovala ODS, TOP09 a KDU-ČSL k vytvoření koalice SPOLU, která v roce 2021 vyhrála sněmovní volby (ODS, nedatováno). Mezi problematické momenty ODS v té době patřily ještě stále živé korupční kauzy Petra Nečase, napojení významného politika ODS Ivana Langera (Leschtina, 2019) na organizovaný zločin a klientelistické kauzy nebo soudem nepotvrzené kauzy lobbisty Romana Janouška, který byl spojen s pražskou ODS (Korčíš a Pernes, 2022).

Program ODS do voleb v roce 2017 byl oproti hnutí ANO poměrně stručný, měl pouze 19 stran. Z celkových 19 stran se gesce sociální politika nachází na straně 14. Oblast sociálních věcí má být podle ODS výrazně redefinovaná, zmiňuje se například o tom, že je nutné se „vypořádat s povaleči, kteří zneužívají děravý sociální systém“. Program se poměrně rovným dílem věnuje důchodové reformě, revizi systému dávek, zjednodušení systému péstounské péče nebo sociálnímu bydlení. Zároveň je každá z gescí dělena do 3 podkapitol, konkrétně „Zavedeme“, „Prosadíme“ a „Zrušíme“. Dětským skupinám se program explicitně nevěnuje, o předškolní péči se zmiňuje pouze větou „Prosadíme maximální dostupnost péče o předškolní děti, která ale má být dobrovolná“ (ODS, 2017).

V roce 2021 vstoupila ODS, TOP 09 a KDU-ČSL do koalice SPOLU a vytvořili společný koaliční program, což mělo vliv na změnu programových priorit, jazyka i formy sdělení. Vzhledem k tomu, že se jednalo o koaliční program, shrnu program koalice pouze v rámci této podčásti o ODS a v rámci podčástí o TOP 09 a KDU-ČSL se budu věnovat pouze jejich programům do voleb v roce 2017, abych zbytečně nedublovala tentýž obsah.

Program SPOLU do voleb na rok 2021 se skládá z pěti částí: Bohatší Česko, Udržitelný život, Zdravá rodina, Chytrý stát a Bezpečná země. Každá z částí má další podčásti. Sociální politice se věnuje kapitola číslo tři, oproti volbám v roce 2017 se jedná o výrazně propracovanější a delší program v rámci všech gescí, včetně gesce sociálních věcí. Jazyk, kterým mluví koaliční program, je výrazně méně represivní, je složený ze tří podčástí: „Pro aktivní rodiny a pracující rodiče“, „Pomoc slabším a zranitelným“ a „Sociální služby a dávky“. Vzhledem k délce programu vybírám pro ukázkou v rámci této podkapitoly vybírám některá sdělení, která jsou ukázkovými příklady komunikace gesce sociálních věcí koalicí SPOLU:

„Pro rozvoj naší společnosti není nic důležitějšího než stabilní rodina. Proto rodinám pomůžeme zvládnout všechny výzvy, před kterými v dnešní době stojí: Podpoříme flexibilnější

pracovní podmínky a nabídneme širší možnosti, jak sladit rodinný a profesní život, aby si lidé mohli dovolit věnovat více času dětem a péči o blízké – včetně vyšších finančních příspěvků na péči. Nezapomínáme, že střední třída je základem společenské a ekonomické stability země.

Chceme maximálně zjednodušit život všem, kdo poctivě pracují, a současně nabídnout cílenou pomoc těm, kteří si ji nedokážou zajistit sami. To znamená, že zajistíme celkovou kvalitu, modernizaci a systémové financování sociálních služeb. Mnohem větší pozornost si zaslouží rozvoj terénních a ambulantních služeb. Sociální služby musejí být vstřícné a musejí svým klientům výrazně zvyšovat kvalitu života. (SPOLU, 2021, s. 28-30)

Vůbec nejúčinnější je krizím předcházet, proto budeme rodinám pomáhat, aby o svou stabilitu pečovaly, pokud možno samy: zajistíme jim dostupné poradenství i pomoc a budeme podporovat služby sociální prevence a poradenství. Se zlepšováním sociálního systému přichází i reforma systému dávek: Říkáme ano sociálnímu šetření a individuálnímu přístupu, zastropování příspěvku na bydlení nebo vyhodnocení systému náhradního výživného, zbytečné dávky ale sjednotíme, nebo zrušíme. (SPOLU, 2021, s. 28-30)

Předcházíme složitým sociálním situacím a pomáhejme těm, kteří chtějí aktivně změnit svůj život.” (SPOLU, 2021, s. 28-30)

„Podpoříme práci z domova. Představíme širokou paletu možností zkrácených úvazků (včetně výhodného zdanění) a celkově zvýšíme flexibilitu zákoníku práce. Zjednodušíme život rodičům: Podpoříme pracující rodiče zvýšenými daňovými slevami na děti. Zavedeme daňovou úlevu pro matky a pečující osoby po návratu do práce.” (SPOLU, 2021, s. 28-30)

„Zachováme dětské skupiny a podpoříme další služby péče o nejmenší děti (včetně podpory fyzických osob). Zajistíme dostatek kapacit pro školní kroužky a jiné aktivity po vyučování.

„Zajistíme efektivnější pomoc ohroženým dětem: nejmenší děti a „sociální případy“ nepatří do ústavu, ale do svých rodin. Prosadíme sjednocení systému ústavní péče pod jedno ministerstvo. (...)Podpoříme mimosoudní řešení rodinných sporů, např. Cochemskou praxi. (SPOLU, 2021, s. 28-30)

„Sociální dávky se dostanou výhradně k potřebným. Rozdělíme dávky lépe podle jejich účelu a přizpůsobíme jejich pravidla, která budeme důsledně kontrolovat. Nepřipustíme snižování životní úrovně ohrožených skupin, ale ani zneužívání systému.“ (SPOLU, 2021, s. 28-30)

ČSSD

ČSSD¹ je nejstarší českou levicovou politickou stranou, byla založena v roce 1878 (Sůsa a Soukup, 2021). ČSSD uvádí ve svých stanovách, že jejich klíčovými hodnotami jsou „svoboda, demokracie, sociální spravedlnost, rovné příležitosti, solidarita a odpovědnost za udržitelný rozvoj cestou parlamentní a přímé demokracie“ (ČSSD, nedatováno). V roce 2017 byla ČSSD vládní stranou, jejich nejviditelnějšími představiteli byli Jana Maláčová, Zdeněk Škromach, Jan Hamáček nebo Tomáš Petříček. V roce 2021 v dalších sněmovních volbách sociální demokraté nepřekročili hranici pro vstup do sněmovny a nezískali žádné poslance (Sůsa a Soukup, 2021). Neúspěch byl podle člena ČSSD Břetislava Štefana způsobený účastí ve vládě, která nebyla pro ČSSD úspěšná, zároveň bojovala s konkurenčním hnutím ANO a SPD o levicové, sociálně slabší a méně vzdělané voliče (Hrabal, 2021).

Program ČSSD do voleb v roce 2017 měl 36 stran, oblast sociální politiky se nacházela přesně v polovině programu. Program se věnoval daleko více rodinám s dětmi než např. seniorům a zdůrazňoval, že s narozením dítěte dochází v rodinách ke zhoršení životní úrovně. V rámci tohoto programu se ČSSD věnovala například systému přídavků a dávek pro rodiny s dětmi:

„(...) Zvýšíme porodné na první i druhé dítě na 15 tisíc korun, a pomůžeme tak rodičům zabezpečit dítěti základní potřeby. Celková finanční a další podpora rodin s dětmi musí být taková, aby narození dětí nevedlo k výraznému poklesu životní úrovně členů rodiny. Jedině tak omezíme falešné dilema mezi zaměstnáním a rodinou. Proto prosadíme, aby na dětské přídavky dosáhli rodiče až 1 milionu dětí (43 %). Budou na ně tak mít nově nárok rodiny s příjmem do 3,5násobku životního minima. Rodiny, ve kterých alespoň jeden rodič pracuje, budou mít navíc nárok na dětské přídavky o 300 korun vyšší, než jsou nyní. Navýšíme rodičovský příspěvek na 300 tisíc korun, což je odměna za péči o dítě, a přizpůsobíme jeho využívání potřebám jednotlivých rodin. Aby bylo snazší zvládnout péči o rodinu i pracovní povinnosti, zřídíme síť

¹ od 10.6.2023 strana používá název SOCDEM, pozn. autorky

mikrojeslí a zajistíme jejich financování. Zavedeme novomanželské půjčky, které bude poskytovat do výše 300 tisíc korun.” (ČSSD, 2017)

Program v oblasti sociálních věcí se zaměřoval také na revizi důchodového systému, dostupnosti a udržitelnosti sociálních služeb, včetně financování sociálních služeb:

„Propojíme systém zdravotních a sociálních služeb a zajistíme dlouhodobost jejich financování tak, aby zařízení, která pečují o seniory, osoby zdravotně postižené či děti neměla existenční problémy a nežila v nejistotě přidělování dotací z roku na rok. (...) Prosadíme proto vyšší růst mezd a platů sociálním pracovníkům a pracovníkům v sociálních službách, aby se srovnaly s rostoucími pracovními příjmy srovnatelných profesí ve zdravotnictví a aby tito pracovníci neodcházeli do jiných oblastí nebo do zahraničí.” (ČSSD, 2017)

O dětských skupinách se program explicitně nezmiňoval, uvádí pouze nutnost zřízení sítě mikrojeslí. (tamtéž)

Program do voleb v roce 2021 se skládal z deseti částí, přičemž sociální politika byla v rámci programu devátým bodem z deseti. Tentokrát došlo k rozdělení sociální politiky na dva body – důchodům se věnuje pátý bod programu s názvem „Spravedlivé důchody pro zodpovědné lidi, to je vaše právo”. Devátý bod k programu k rodinné politice ČSSD (2021) pojmenovala „Založení rodiny má být radost, ne stres. Školství musí být bezplatné”. Dětským skupinám se ČSSD v programu nevěnuje, zaměřuje se pouze na mateřské školky a jesle. V rámci tohoto bodu opět pro ilustraci přikládám několik citací, kde je jasně patrná komunikační linka strany:

„Zpřehledníme a zjednodušíme systém mateřské a rodičovské. Obě dávky sloučíme v jednu. Nová rodičovská bude vyplácena do tří let věku dítěte ve výši 70 % od předchozího výdělku. Fakticky tak dojde k navýšení rodičovské na 400 tisíc Kč.” (ČSSD, 2017)

„Narození dítěte představuje velkou změnu pro každou rodinu, a to se týká i životních nákladů. Rozšíříme proto nárok na porodné pro všechny rodiny a zvýšíme jej na 15 tisíc korun. Pomůžeme tak rodičům zabezpečit dítě základními potřebami. Porodné se bude vyplácet na první tři děti.” (ČSSD, 2017)

„Zavedeme novomanželské bezúročné půjčky až jeden milion Kč pro pracující rodiny. Za každé narozené dítě se odepíše pracujícím rodičům dluh ve výši 100 tis. Kč” (ČSSD, 2017)

„Budeme dále rozvíjet systém jeslí a mateřských školek v každé obci a zejména v regionech s nízkou dostupností předškolní péče. Do roku 2024 zavedeme zákonem garantovaný nárok na místo ve školce nebo jeslích pro všechny děti od dvou let, a to bezplatně.” (ČSSD, 2017)

TOP 09

TOP 09 je liberálně-konzervativní středopravicovou stranou. Ve svých stanovách zdůrazňuje „důležitost svobodného trhu, rovných příležitostí a sociální odpovědnosti občanů i firem” (TOP 09, nedatováno). Zároveň uvádí, že vychází z židovsko-křesťanských evropských myšlenkových tradic, usiluje o zlepšování životního prostředí a nezvyšování veřejného dluhu. Je silně proevropskou, usiluje o větší integraci EU a přijetí eura (tamtéž). TOP 09 se v roce 2017 dostala do Poslanecké sněmovny poměrně těsně. Jejich tehdejšími výraznými osobnostmi byli Tomáš Czernin, Markéta Pekarová, Dominik Feri, Karel Schwarzenberg nebo Miroslav Kalousek. Strana v minulosti spolupracovala např. s KDU-ČSL nebo STAN, ve volbách do roku 2017 kandidovaly obě strany samostatně. V roce 2021 kandidovala TOP 09 společně s ODS a KDU-ČSL v koalici SPOLU do sněmovních voleb, koalice SPOLU následně volby vyhrála (Sůsa, Zpěváčková a Bohuslavová, 2021).

Volební program v roce 2017 TOP 09 nazvala “Úspěšná země – odolná společnost”. Skládal se z devíti bodů, sociální a rodinné politice se věnoval hned v rámci druhé části z celkových devíti. Programový bod k sociální politice byl nazvaný Sociálně soudržná společnost a dělil se dále na dvě podčásti – Sociální politika a Péče o zdraví. Vzhledem k tématu, které zkoumám, se budu nadále v této podčásti soustředit pouze na bod “Sociální politika”. Zároveň byl každý z bodů programu – podobně jako program ODS ve volbách v roce 2017 rozdělený na několik ideových linek. TOP 09 měla každou z podčástí rozdělenou na linku „Co prosadíme” a „Co nepřipustíme”. V rámci gesce sociální politiky si kladla TOP 09 za cíl „vyřešit důchodovou reformu”, “zajistit, aby sociální výhody čerpali jen ti, kterým nemůže pomoci rodina” a posílení domácí péče. Dětské skupiny, slad'ování rodinného a pracovního života a podporu slad'ovacích nástrojů ze strany státu strana v programu měla a věnovala se jim poměrně detailně. Zároveň se vymezovala proti povinnému poslednímu roku docházky do mateřské školky nebo paritní

rodičovské dovolené. Pro ilustraci typické komunikace témat sociální politiky přikládám pasáže z tohoto programového bodu:

„Částečnými úvazky, prací z domova, sdílenými pracovními místy a rozšířením služeb pro děti usnadníme skloubení pracovního a rodinného života.“ (TOP 09, 2017)

„Prioritou je proto pro nás prosperující a ve svém konání co nejsvobodnější rodina. Uvolníme rodičům co nejvíce ruce a podpoříme je v jejich společensky zásadní roli. (...) Přirozené je chtít jak rodinu, tak práci – zejména ženy se nesmí dostávat do situace náročné volby, zda mít děti, nebo budovat kariéru.“ (TOP 09, 2017)

„Prosadíme, aby výše peněžité pomoci v mateřství nebyla zastropována a odvíjela se od výdělku matky před nástupem na mateřskou dovolenou. (...) Podpoříme vznik dalších služeb péče o nejmenší děti, například dětských skupin. Prvořadým kritériem je kvalita této péče. Snížením odvodů podpoříme flexibilní a částečné úvazky.“ (TOP 09, 2017)

„Podpoříme občany v bytové nouzi dávkami na bydlení. Při výplatě dávek na bydlení se bude důsledně posuzovat, zda společně posuzovaní příjemci dávek také bydlení skutečně užívají. Dávky na bydlení se budou vyplácet maximálně ve výši nájemného v místě obvyklého. (...)“ (TOP 09, 2017)

„Dávky v nezaměstnanosti budou vypláceny jen lidem, kteří aktivně shánějí práci a jsou ochotni vykonávat veřejně prospěšné práce. Ostatním bude náležet pouze základní sociální dávka. Lidem se zároveň musí vyplatit pracovat a jejich výdělky mají být vyšší i díky nižšímu zatížení ceny práce odvody.“ (TOP 09, 2017)

„Zasadíme se o zaměstnávání osob se zdravotním postižením na běžném pracovním trhu. Prosadíme přijetí zákona o sociálním podnikání. Změníme povinnost náhradního plnění tak, aby se v této oblasti nedařilo podvodníkům, ale abychom skutečně pomohli těm, kteří mají zdravotní omezení.“ (TOP 09, 2017)

Ve volbách v roce 2021 TOP 09 kandidovala společně v koalici s ODS a KDU-ČSL, tím pádem měla i koaliční program, který popisují v podčásti věnované ODS. Když nicméně budu porovnávat program v gesci sociálních věcí u TOP 09 v roce 2017 a koaliční program v roce 2021, vidím zde významný překryv prioritních témat v programu SPOLU 2021 a TOP 09 2017,

například právě sladování rodinného a pracovního života, ale i narativ „zneužívání dávek” nebo nutnosti „svobody volby”, které prosazovala zároveň i ODS.

KDU-ČSL

KDU-ČSL o sobě uvádí, že je středopravou konzervativní stranou se „silným sociálním akcentem” (KDU-ČSL, nedatováno). V dokumentu o směřování politiky KDU-ČSL z roku 2017 strana konstatuje: *„Jsme stranou humanistickou, vedou nás základní hodnoty lidskosti a soužití ve společnosti, nikoliv v tržním radikalismu. Víme, že celý svět nelze vměstnat pouze do ekonomických kategorií. Jsme stranou nesocialistickou, věříme ve vlastní zodpovědnost jednotlivců a jednotu v různosti, nikoliv v socialistické rovnostářství. Jsme stranou konzervativní, vycházíme z pevných hodnot, hájíme řád, právo a tradici pluralitní zastupitelské demokracie, odmítáme jak revoluční, tak i vůdcovský princip. Jsme stranou občanského středu.”* (KDU-ČSL, 2017a) Straně je blízké silné zaměření na rodinnou politiku, za přirozený základ státu považuje funkční vícegenerační rodinu. Ve finančních otázkách je KDU-ČSL zastáncem sociálně-tržního hospodářství (KDU-ČSL, nedatováno).

KDU-ČSL se v roce 2017 pokoušela o vznik koalice do sněmovních voleb s hnutím STAN, nakonec obě strany kandidovaly samy, KDU-ČSL získala 5,8 % hlasů a narozdíl od předchozího volebního období zamířila do opozice. V roce 2021 strana kandidovala v trojkoalici SPOLU s TOP 09 a ODS, koalice SPOLU volby vyhrála (Sůsa a Mach, 2021).

Program do sněmovních voleb v roce 2017 KDU-ČSL nazvala *Zodpovědně pro společný domov: Řešení pro tři generace a jednu společnou budoucnost České republiky*. Program měl celkem 30 stran, každá gesci byla uvozena heslem – u sociálních věcí např. “Pomoci těm, co si sami pomoci nemohou” a zároveň byl ke každé oblasti doplněn podtitulek “ZODPOVĚDNĚ”. Program sociálních věcí se nacházel na straně devět z celkových třiceti a byl jednou z oblastí, které byly na naprostém začátku celého dokumentu – před gesci sociálních věcí se v programu KDU-ČSL “dostalo” pouze školství, veřejné finance a podpora rodin, která byla úvodní kapitolou programu. Pro účely této podkapitoly jsem čerpala v programu KDU-ČSL z programových bodů k podpoře rodin a sociálním věcem.

V těchto dvou programových bodech se KDU-ČSL věnovala daňovému zvýhodnění pracujících rodičů, chtěla zvýšit slevu na vyživované dítě v rámci daňového systému. Zároveň

v bodu o rodinné politice použila větu „Zajistíme vhodné socioekonomické podmínky pro dobré fungování rodin. Cílem je finanční zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny a služby péče o děti a seniory, které rodinám umožní získat dostatek volného času pro osobní růst a zkvalitnění rodinných vztahů” (KDU-ČSL, 2017, s. 4).

V bodu k sociálním věcem se KDU-ČSL nezaměřovala na jednu či dvě konkrétní cílové skupiny, ale hovořila k cílovým voličským skupinám napříč systémem. Pro ilustraci přikládám několik typických citací z programu:

„Spravedlivé důchody pro rodiny s dětmi: Zásluhy rodin v důchodovém systému spravedlivě oceníme nižšími odvody a vyššími důchody pro pracující rodiče. Prodloužíme náhradní dobu pro rodiče pečující o děti. Při péči o jedno dítě do 7 let věku dítěte nebo při péči o dvě děti do 15 let stejně jako u zdravotního pojištění. Zavedeme společné důchodové pojištění manželů.”

„Podpoříme zajištění vlastního bydlení zvýhodněnými hypotékami s příspěvkem na úhradu části úroků za každé vyživované dítě.

„Stanovíme jasné podmínky pro výplatu dávek. Součástí rozhodnutí o dávce budou potom tyto podmínky, které budou zavazovat příjemce k žádoucímu jednání. Budeme aktivně hledat a prosazovat nástroje předcházení dlouhodobé nezaměstnanosti. Zaměříme se na cíl: motivací k práci vytlačíme dlouhodobě nezaměstnané ze života na dávkách a budeme přísněji kontrolovat nelegální zaměstnávání (práci na černo).” (KDU-ČSL, 2017)

„Prosadíme, aby stát a veřejná správa jako zaměstnavatelé šly příkladem v rozvoji flexibilních a částečných úvazků a netradičních forem práce pro rodiče malých dětí, osoby pečující o blízké členy rodiny a osoby v předdůchodovém věku. Podpoříme kroky pro zajištění větší místní a finanční dostupnosti předškolní a rané péče o děti.” (KDU-ČSL, 2017)

„Zajistíme regionální dostupnost sociálních služeb, tzn. dostatečnou pobytovou i terénní kapacitu služeb. Zajistíme zrovnoprávnění mzdových podmínek v rámci neziskového sektoru legislativní a rozpočtovou úpravou (nařízením vlády a navýšením prostředků).” (KDU-ČSL, 2017)

„Vytvoříme celostátní „komplexní síť adiktologických služeb. Zajistíme koordinaci adiktologické politiky z jednoho místa a poškození života u aktivních uživatelů drog. Abychom zmírnili negativní dopady kouření, podpoříme inovativní přístupy založené na principu snižování škodlivosti.“ (KDU-ČSL, 2017)

Přímo o dětských skupinách se program nezmiňoval, pouze větou, kterou jsem zvýraznila tučně výše. V programech TOP 09, ODS i KDU-ČSL lze vyčíst několik málo společných bodů, které strany zmínily ve svých programech do voleb v roce 2017 a následně se tytéž body objevily v programu do voleb 2021. Jedná se o revizi systému dávek, omezení „práce na černo“, podporu pracujících rodičů (zde si každá ze stran představovala trochu jinou praxi) a více financí do sociálních služeb, které by tak splňovaly i sociálně-preventivní funkci.

STAN

Hnutí STAN je středové liberální hnutí, které bylo založeno jako regionální hnutí posilující postavení obcí. Klíčovým ideovým dokumentem pro STAN je tzv. hodnotové desatero, které obsahuje například informaci o tom, že se hnutí hlásí k ideálům, na kterých vyrostla evropská židovsko křesťanská společnost. Zároveň je zastáncem sekulárního státu, omezení zbytečné byrokracie, svobody jednotlivce, regulací ze strany státu „v nezbytné míře“, dále je proevropské a zaměřené na decentralizaci. (STAN, nedatováno) U ideového směřování v sociální politice STAN uvádí, že *„základní uspořádání státu má odrážet hledisko zodpovědného občana, jenž se musí o život svůj a své rodiny postarat sám. Pokud problémy, jimž čelí, však přesahují schopnosti a možnosti jeho a jeho rodiny, je povinna mu pomoci jeho obec a je-li to i nad její možnosti pak kraj. Teprve až v poslední řadě je povinen zakročit ve prospěch občana stát. Starostové a nezávislí proto vyznávají toto členění naší odpovědnosti za sebe sama a naše blízké“* (tamtéž)

Hnutí vzniklo v roce 2009 ve Zlínském kraji. Zástupci STAN se ocitli v Poslanecké sněmovně poprvé v roce 2010, tehdy ještě na kandidátce TOP 09. STAN kandidoval samostatně do sněmovních voleb poprvé v roce 2017, celostátním lídrem byl Jan Farský. STAN těsně překročil hranici pro vstup do Sněmovny s 5,18 %. V roce 2019 byl zvolen předsedou strany tehdejší poslanec a starosta Kolína Vít Rakušan, v roce 2021 hnutí STAN vstoupilo do předvolební koalice s Piráty, ve volbách skončili na třetím místě, vlivem tzv. kroužkovacích

kampaní bylo do Poslanecké sněmovny zvoleno 33 poslanců hnutí STAN a pouze čtyři poslanci za Piráty (Sůsa, 2021b).

Program hnutí STAN v roce 2017 byl rámován sloganem „Chceme vrátit stát zodpovědným občanům: Umíme se postarat o naše obce, postaráme se i o náš stát“. Program byl poměrně obsáhlý, měl 84 stran a skládal se ze 17 kapitol. Oblast sociálních věcí byla v rámci programu umístěna na straně 61 z 84 celkově. Celou oblast STAN rámoval názvem: Sociální politika – cílená pomoc oslabeným. Každá kapitola programu, včetně této o sociální politice, byla rozdělena na „Výchozí stav“, „Urgentní opatření“, které si hnutí kladlo za cíl splnit v prvním roce, pokud by vládlo, „Plán pro funkční období“ na čtyři roky vládnutí, „Výhled za horizont“ na další případné funkční období a „Cílový stav“ (STAN, 2017, s. 61). Toto rozdělení na mnoho částí ve mě vzbuzovalo dojem přehnané roztržitosti a jednodušší dělení, jaké využívaly jiné strany (např. TOP 09 nebo ODS) bylo subjektivně čtenářsky příjemnější.

Zaujala mě věta, kterou použilo hnutí STAN do kategorie „Výchozí stav“: „Sociální pomoc chápeme opravdu jako pomoc, nikoliv jako životní styl.“ Zároveň problematiku sociálních dávek dále komunikuje v části „Plán pro funkční období“, a to následovně: *Rozhodování o přiznání sociálních dávek se přesune na obce či městské části větších měst. Je mnohem větší šance, že rozhodnou se znalostí, zda dotyčný člověk či rodina jsou oprávněnými příjemci sociální pomoci*” (STAN, 2017, s. 62). Dále mi pro téma přišla relevantní citace: „Chceme vyváženě kombinovat prevenci s represí, koncentrované celky postupně rozrušovat a bránit vzniku nových sociálně vyloučených lokalit komplexními intervencemi” (tamtéž).

Hnutí STAN tím nepřímo implikuje, že je „životním stylem“ život „na dávkách“ a tento způsob života nepřímo odsuzuje. Připojuje se tak k dalším stranám – KDU-ČSL, ANO, SPD, TOP 09 nebo ODS, kdy mluví o „zneužívání dávek“, pouze volí jinou komunikační strategii téhož, kterou pouze míří na odlišnou cílovou skupinu. Pro doplnění, mezi největší voličskou cílovou skupinu hnutí STAN patří dlouhodobě lidé s vysokoškolským vzděláním (STEM, 2023).

Hnutí STAN si definovalo ve všech časových horizontech, které jsem popisovala výše, několik priorit. V rámci urgentních opatření se program zabýval rozdělováním dotací ze strany státu podle “skutečné kvality péče”. Dále krátkodobý program obsahoval vypracování strategie aktivit a péče o seniory a zmapování plánu potřeb sociálních a chráněných bytů. Ve střednědobém horizontu STAN věnoval nejvíce prostoru péči o seniory, podpoře terénních

programů a chráněnému bydlení. Mladým rodinám jsou v kapitole věnovány pouze dvě věty, přičemž dětským skupinám ani sladování rodinného a pracovního života se program nevěnuje:

„Podpoříme dotace pro startovací byty pro mladé rodiny. Podpoříme půjčky na bydlení pro osoby mladší 35 let – obnovením systému této podpory ze Státního fondu rozvoje bydlení.”
(STAN, 2017)

V dlouhodobém horizontu STAN v roce 2017 kladl důraz na vybudování systému péče o seniory, výstavbu bytů pro mladé a zajištění udržitelného financování sociálních služeb.
(STAN, 2017, s. 63)

Před volbami v roce 2021 vstoupilo hnutí STAN do předvolební koalice s Piráty. Nyní popíšu koaliční program Pirátů a Starostů pouze v rámci podčásti věnované STAN, v podčásti věnované Pirátům ale popíšu rozdíly mezi programem Pirátů a koalice Pirátů a Starostů. Program Pirátů a Starostů měl celkem 907 stran. Každý programový bod měl následující strukturu: „Takhle to dál nejde”, „Naše vize”, „Jak to chceme udělat”, „Kolik na to chceme času” a „Pro koho to chceme”, kde byla vymezena cílová skupina návrhu. Program byl navíc místy obohacen o sekci „Často se nás ptáte”, která vzhledem k tehdy probíhající předvolební dezinformační kampani mířené především na Piráty (Rambousková, 2021) sloužila k vyvrácení hoaxů. Tato struktura dávala logicky smysl, problematická ale v tuto chvíli byla přehnaná délka programu, která z něj činila dokument, který bylo velmi těžké „učíst”. Kromě této pdf verze programu zveřejnila program v jednotlivých rozklikávacích bodů na webu www.piratiastarostove.cz. Gesce sociálních věcí s názvem „Pomoc dává smysl, jen když přijde včas. Systém sociální podpory a péče musíme zjednodušit. Pomoci potřebným dnes znamená ušetřit zítra!” začínala přibližně v polovině programu, na straně 426 z 907 celkově.

Významný posun je v rámci koaličního programu do voleb v roce 2021 oproti roku 2017 vidět u otázky dávkového systému. Pro bližší pochopení přikládám citaci:

„Stát dostatečně nevyužívá data, výstupy a evaluace z vlastních projektů. Nedokáže tedy replikovat zkušenosti z dobré praxe. Z velké míry tak záleží na vedení jednotlivých krajů, jak je kvalitní a aktivní v dané oblasti. V oblasti dávek potom systém zatěžují především vleklé problémy s budováním přehledných, uživatelsky jednoduchých a efektivních informačních systémů. Větší efektivita by šlo dosáhnout lepším propojením s daňovým systémem. Systém musí

být spravedlivý a zároveň dlouhodobě udržitelný. Zásadní je pro mnoho sociálních služeb fungování Úřadu práce, kde dlouhodobý nedostatek personálu, zejména ve větších městech, ztěžuje efektivitu fungování” (Piráti a Starostové, 2021, s. 427)

Kromě reformy dávkového systému bylo pro koalici klíčové i zpřehlednění financování zařízení sociálních služeb, rozvoj komunitní péče, reforma porodnické péče, zvýšení práv pacientů v nemocnicích nebo příprava zákona o dostupném bydlení. Rodinnou politiku rámovala koalice dvěma rovinami – postavení rodičů na trhu práce a otázkou kapacit a nabídky služeb. Koalice kritizovala, že „(...) neshody mezi Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy aktuálně ohrožují stovky provozovatelů dětských skupin a tisíce rodičů.” (Piráti a Starostové, 2021, s. 608).

V oblasti rodinné politiky a sladování rodinného a pracovního života zdůrazňovali Piráti a Starostové svobodu volby a zjednodušení a odbyrokratizování systému. Opět cíleně vybírám několik citací z programu pro ilustraci, jakým způsobem sladování rodinného a pracovního života komunikovali:

„Vytvoříme systém kvalitních služeb péče o děti s dostatečnou kapacitou. Veřejný systém mateřských škol a jeslí bude doplněný o alternativní formy jako dětské skupiny, tzv. Tagesmutter, domácí hlídání či lesní školky. Při dodržení standardů se budou moci zapojit i privátní subjekty. Nastavíme finanční podporu podle věku dítěte a náročnosti péče, ne podle její formy. Rodiče tak dostanou skutečnou možnost volby. (Piráti a Starostové, 2021, s. 608).

„Podpoříme možnost rovnoměrnější distribuce péče v rodině, delší dobrovolnou otcovskou (min. 40 pracovních dní, možnost čerpání na zkrácený úvazek) a flexibilní peněžitý příspěvek v rodičovství. Otcové se tak budou moci aktivněji zapojit do péče o děti.” (Piráti a Starostové, 2021, s. 608).

„Odstraníme legislativní a daňové překážky omezující kratší pracovní úvazky a zajistíme pružné uspořádání práce pro zaměstnané rodiče a pečující osoby, zejména přivýdělký v průběhu mateřské a rodičovské dovolené, úpravu pracovní doby a nárok na práci z domova” (Piráti a Starostové, 2021, s. 608).

Koaliční program byl oproti programu STAN v roce 2017 výrazně progresivnější, akcentoval nutnost rovnosti žen a mužů, modernizace a zjednodušení gesce sociálních věcí ve všech aspektech. Zároveň se jako jediný věnoval více duševnímu zdraví a reformě porodnické péče (Piráti a Starostové, 2021).

Piráti

Česká pirátská strana (strana zároveň používá název Piráti, kterého se budu držet ve zbytku tohoto textu i zbytku celé práce) vznikla v roce 2009 s cílem „prosazování práva na svobodné šíření informací a striktní ochranu soukromí občana jako odraz změněné reality informační společnosti 21. století. K dosažení tohoto cíle je nutná revize kopírovacího monopolu tak, aby se nemohl stát záminkou pro útoky na svobodu Internetu.” (Piráti) Piráti jsou středovou liberálně progresivní stranou. Klíčovou hodnotou Pirátů je transparentnost a tlak na to, aby se politici rozhodovali na základě dat (Sůsa a Plesníková, 2021). Piráti poprvé uspěli v senátních volbách v roce 2012, kdy získal křeslo senátor Libor Michálek. Do sněmovní kampaně v roce 2017 šli Piráti s progresivní a konfrontační kampaní, jejímž heslem bylo „Pust’te nás na ně”. Strana obdržela třetí nejlepší volební výsledek ze všech a získala 22 křesel v Poslanecké sněmovně. V roce 2021 se Piráti rozhodli uzavřít předvolební koalici s hnutím STAN, nakonec ve volbách do Sněmovny v roce 2021 skončili třetí. Negativní kampaň proti Pirátům, kampaň iniciativy Milion chviliek, která nabádala ke kroužkování kandidátů části některé z demokratických koalic a kampaň Zakroužkuj ženu však způsobily, že Piráti získali pouze čtyři křesla z 37 celkových mandátů koalice PirSTAN, zbytek mandátů připadl hnutí STAN (Sůsa a Plesníková, 2021).

Program Pirátů do sněmovních voleb v roce 2017 se jmenoval Černé na bílém a měl pouze 19 stran. Gesce práce a sociální věci byla na 11. straně z celkových 19. Celá tato gesce se (stejně jako ostatní gesce) vešla na jednu stranu, která byla uvozena větou „*V důsledku prudkého rozvoje technologií lze v horizontu 20 let očekávat zánik profesí a razantní změny nejen na trhu práce. Zasadíme se, aby Česko nezaspalo.*” (Piráti, 2017, s. 11)

Prioritami Pirátů v roce 2017 bylo snižování daně z příjmů, podpora sociálního podnikání a podpora částečných úvazků. I zde přikládám pro budoucí porovnávání způsobu komunikace strany několik citací z programu:

„Ne minimálnímu pojištění u přivýdělku, povinnému plnému úvazku a odpovědnosti firem z práce z domova.“ (Piráti, 2017)

„Zjednodušení dávek. Místo příspěvků v hmotné nouzi a podpory v nezaměstnanosti jedna dávka. Důstojný život těm, kdo nemohou pracovat, práce se ale musí vyplatit.“ (Piráti, 2017)

„Ne „děcáku“ - děti a mládež mají žít v rodině nebo domácím prostředí. Sociální služby v přirozeném prostředí – místo ústavů terénní a ambulantní péče. Podpora domácí péče a pečující rodiny.“ (Piráti, 2017)

Důchodům se vzhledem k malému počtu seniorů, kteří by volili Piráty (STEM, 2023), strana věnovala v programu pouze drobným odstavcem: *„Zaručený minimální důchod, zvýšení důchodů nižších než 75 % minimální mzdy. Vyšší podíl solidární složky důchodů. Valorizace dle indexu životních nákladů důchodců.“ (Piráti, 2017, s. 11)*

V kontrastu pirátského programu do voleb v roce 2017 a koaličního programu v roce 2021 vystupuje především značná délka a jistá nepřehlednost v rámci programu. Zároveň je z koaličního programu patrné, že měli právě Piráti větší podíl na progresivní části programu – například reformu dávek. V oblasti sladování rodinného a pracovního života vidím spíše věcný posun, kdy měli Piráti a Starostové velmi propracovaný program, místo proklamace z roku 2017, že „podporují flexibilní úvazky“.

SPD

Hnutí SPD je populistické hnutí, které bylo založeno poslanci Tomiem Okamurou a Radimem Fialou v roce 2015 (Sůsa a Lang, 2021). Hnutí prosazuje „ústavní a legislativní změny směřující k obraně svobody a demokracie v České republice. Za základní princip obrany demokracie považujeme zavedení přímé demokracie a široké zapojení občanů do řízení země.“ (SPD, nedatováno). SPD ve svých stanovách uvádí, že prosazuje „tradiční hodnoty“, „vrací občanům důvěru v budoucnost“, podporuje sociální solidaritu vůči seniorům a dětem (SPD, nedatováno). Hnutí je silně proti evropské integraci, proti euru, globalizaci a „islamizaci Evropy“(tamtéž). Ve volbách v roce 2017 získalo SPD s 10,64 % hlasů 22 poslaneckých mandátů (Sůsa a Lang, 2021).

Program SPD pro volby v roce 2017 byl velmi stručný, jednalo se pouze o jednostránkový dokument. Gesce sociální politiky se věnovala primárně reformě daňového a dávkového systému, kdy jsou v programu používány věty „peníze slušným, ne parazitům“, „Zavedeme minimální výši důchodu ve výši minimální mzdy a valorizaci důchodů všem stejnou částkou – nikoliv procentem“, *NE výplatám sociálních dávek parazitujícím – podmíníme výplatu pracovní minulostí a čistým trestním rejstříkem*“, „Zvýšíme podporu zdravotně postiženým spoluobčanům“, „Zavedeme bezúročné a nenávratné novomanželské půjčky pro pracující rodiny s dětmi“, „Výrazné, až 100% daňové slevy na děti“. Jakýmkoliv zařízením předškolní péče se SPD v roce 2017 nevěnuje (SPD, 2017).

V roce 2021 byl již program SPD výrazně obsáhlejší. Měl celkem 22 stran, rodinné a sociální politice se věnoval hned ve druhé kapitole. SPD má v rámci sociální politiky prioritu plně hrazeného sociálního systému ze strany státu a nulovou privatizaci sociálních služeb. Do programu v roce 2021 se již očividně promítla evropská směrnice o work-life balance, protože SPD v programu explicitně uvedla „Odmítneme jakékoli zásahy orgánů Evropské unie do podoby české sociální politiky, zejména do podoby nastavení mateřské péče a rodičovské dovolené v České republice.“. Program SPD není čistě pravicový nebo levicový, obsahuje některé sociální prvky – například výrazné daňové zvýhodnění rodin s dětmi, podporu družstevního bydlení nebo zvýšení porodného. Zároveň ale z hodnotového hlediska obsahuje silně konzervativní prvky – například zakotvení ústavní definice manželství a rodičovství jako vztahu muže a ženy.

Dále opět pro ilustraci vybírám několik typických citací z programu. SPD, stejně jako např. ODS a TOP 09 uvádí ve svém programu nutnou reformu dávek:

„Prosadíme zásadní reformu systému sociálních dávek s cílem ukončení zneužívání sociálních dávek nepřizpůsobivými. Současný systém podporuje parazitický způsob života občanů, kteří se dlouhodobě vyhýbají práci a nejsou ochotni se přizpůsobit právnímu systému země. To musí skončit.“ (SPD, 2021)

„Naší prioritou je zvýšení porodnosti. Speciálně podpoříme mladé pracující rodiny, pracující rodiny s dětmi a pracující rodiny s nižšími příjmy. (...) Podpoříme bydlení lidí, nikoliv spekulace developerů a překupníků.“ (SPD, 2021)

„Veřejná zařízení předškolní péče musí být financována z veřejných zdrojů a musí být dostupná na celém území státu. Pro pracující matky dětí předškolního věku zavedeme zkrácený pracovní týden v délce 30 hodin za plnou mzdu” (SPD, 2021).

„Budeme tvrdě bojovat proti jakýmkoli formám obchodů s lidskou chudobou a proti vzniku a rozšiřování vyloučených lokalit.” (SPD, 2021).

„Považujeme za nezbytné konečně přijmout dlouhodobě odkládanou důchodovou reformu. Chceme konkrétní kroky bez dalších zdoluhavých a neplodných diskusí. Právo na odchod do starobního důchodu musí být nejpozději ve věku 65 let.” (SPD, 2021).

KSČM

KSČM je levicová strana, která vznikla v roce 1990 na půdorysu předchozí KSČ. Strana se hlásí k hodnotám českého i zahraničního levicového hnutí. Vychází z marxistické teorie, snaží se o rovnoprávnost všech občanů a usiluje o dosažení socialistické společnosti (Sůsa, 2021b). Strana uvádí, že hájí *„zájmy prostých občanů, kteří svou prací vytvářejí duchovní i materiální hodnoty. Chceme, aby občané měli možnost co nejvíce rozhodovat sami o sobě i o společenských záležitostech. Respektujeme rovnoprávný dialog jako prostředek komunikace s dalšími stranami a hnutími, která mají zájem na rozvoji země ve prospěch většiny jejích občanů. Nesouhlasíme se stavem, kdy „více demokracie“ se opírá pouze o sílu společenského postavení a peněz.”* (KSČM, nedatováno). Strana spolupracuje s odborovými svazy a dalšími levicovými, ale i populistickými subjekty. KSČM kandidovala do voleb v roce 2017 samostatně, získala 7,76 % hlasů. KSČM nebyla vládní stranou, ale podporovala menšinovou vládu ANO a ČSSD (Sůsa, 2021b). Tehdejší předseda, poslanec Vojtěch Filip, rezignoval v roce 2021. Od roku 2021 je předsedkyní strany europoslankyně Kateřina Konečná (KSČM, nedatováno).

Program KSČM do voleb v roce 2017 se jmenoval „Jsme Váš hlas – mír ve světě, spravedlnost a bezpečí doma”. Celkem měl 24 stran a byl rozdělený do pěti kapitol – „Právo na práci a spravedlivou odměnu”, „Garance všeobecně dostupných a kvalitních veřejných služeb”, „Právo, spravedlnost a demokracie”, „Příroda pro nás i další generace” a „Bezpečnost a mírové soužití”. V rámci první kapitoly o právu na práci se věnuje KSČM nutnosti rozšíření možností pro umístění dětí v předškolním věku: *„(Chceme) odstranění neoprávněných rozdílů v*

příjmech žen a mužů, podmínky pro lepší zapojení žen na trhu práce (dostupná zařízení pro děti předškolního věku, pružné pracovní úvazky)” (KSČM, 2017, s.12).

Obecně nemá KSČM pojmenovanou žádnou z kapitol jako oblast sociálních věcí, některé body programu v této oblasti se nicméně objevují ve druhé kapitole o dostupných veřejných službách. KSČM v roce 2017 požadovala valorizaci důchodů, dávek a nemocenské, zvyšování standardů kvality sociálních služeb a jejich stabilní financování, zastropování maximálního věku odchodu do důchodu na 65 let. Zmiňuje se ale také o „omezení byznysu s chudobou” nebo „zneužívání sociálních dávek”. Opět vybírám pro ilustraci několik citací z programu:

„Vznik jedné státní zdravotní pojišťovny a důslednou kontrolu finančních toků v systému zdravotnictví, nezvyšování spoluúčasti pacientů. (...) Omezení lobbingu farmaceutických firem. Kontrolu lékové politiky a prosazování bezplatného očkování dětí a zajištění dostatku potřebných vakcín a léků pro ČR.” (KSČM, 2017)

„Podporu rodin s dětmi a porodnosti, a to cestou podpory bydlení, sociální podpory, rodičovské dovolené, zvýšení mateřské, daňových úlev – zvýšení daňové slevy na první dítě, zavedení slevy na dani z příjmů za zabezpečení volnočasových aktivit dětí.” (KSČM, 2017)

Dětským skupinám ani jeslím se KSČM explicitně v programu v roce 2017 nevěnuje. V rámci voleb v roce 2021 je opět předškolní péči věnován pouze minimální prostor, program se cíleně zaměřuje především na boj proti nadměrné privatizaci sociálních služeb, „boji proti farmaceutické a pojišťovnické lobby” nebo zajištění dostupného bydlení. Jedinou zmínkou, kterou v roce 2021 opisuje KSČM rodinnou politiku, je bod *„Daňové úlevy pro rodiny s dětmi – zvýšení daňové slevy na první dítě, zavedení slevy na dani z příjmů za zabezpečení volnočasových aktivit dětí” (KSČM, 2021)*

5 Rodinná politika České republiky

V rámci této kapitoly bych se ráda zabývala rodinnou politikou v České republice, jejími cíli, aktéry, dlouhodobými koncepcemi a zároveň novými výzvami a problémy, které přináší této veřejné politice demografická situace, ale i nové trendy v rozložení péče nebo například otázka rovnosti žen a mužů. V rámci jednotlivých podkapitol se budu dále věnovat sladování rodinného a pracovního života a nástroji, které jej umožňují. Tato kapitola je pro mou práci naprosto zásadní především proto, že se v ní budu zaměřovat na problematiku dětských skupin v rámci celé rodinné politiky.

Rodinná politika je v rámci systému veřejné politiky systémem, který se zaměřuje na potřeby rodin. Pod rodinnou politiku zároveň spadá také mnoho dalších oblastí, například politika bydlení, vzdělávací a zdravotní politika. Ačkoliv je v rámci české kulturní identity rodina vysoce soukromou jednotkou, která teoreticky zásahy státu nevyžaduje, stát přesto v rámci rodinné politiky vystupuje na podporu těch funkcí, které by rodina sama zastat nemohla nebo neuměla, nicméně nepřebírá nebo neovlivňuje sociální role, které se v rámci rodiny uskutečňují (MPSV, nedatováno).

Hlavním cílem rodinné politiky je tvorba prostředí a podmínek, které budou přátelské vůči rodinám. Tento cíl zahrnuje například snahu státu o odstranění bariér, které brání rodinám v rozvoji, vytváření adekvátních socioekonomických podmínek, které podporují hladké fungování rodiny a výchovy dětí nebo systematickou a dlouhodobou podporu rodin, které mají specifické potřeby. Důraz je v rámci podpory rodin se specifickými potřebami kladen na vícečetné rodiny, rodiny ohrožené chudobou nebo rodiny, které mají zdravotně postižené členy. (tamtéž)

Cílem rodinné politiky je zároveň podpora vyšší porodnosti a zvýšení počtu sňatků, což je pochopitelné vzhledem k aktuálnímu demografickému složení české společnosti. Zároveň by se měla česká rodinná politika nadále zaměřovat na posilování zodpovědnosti rodiny za sebe samu a důležitosti rodiny jako základní společenské jednotky. (tamtéž)

Rodinná politika v České republice je složena z několika skupin aktérů, konkrétně ji tvoří

například zaměstnavatelé, poskytovatelé služeb, odbory, neziskové organizace, vzdělávací instituce, vědecké instituce, mediální aktéři a občanská sféra reprezentovaná různými zájmovými skupinami. (tamtéž)

Nejnovějším dokončeným strategickým dokumentem je v oblasti rodinné politiky Koncepce rodinné politiky, která byla schválena v roce 2017. Tato koncepce si stanovila za cíl zaměřit se právě na funkční rodiny, přičemž klíčovými principy pro rodinnou politiku v následujícím období má být podle MPSV právo svobodné volby, nižší protekcionismus, mezigenerační spolupráce a solidarita a spokojenost dítěte. Jednou z podskupin právě výše zmíněných „běžných rodin“ v české rodinné politice má být právě skupina pracujících rodičů, pro které je důležité, aby pro ně stát vytvořil prostředí, kde bude možné sladovat rodinný a pracovní život. (tamtéž)

Jednou z důležitých složek prostředí, které sladování rodinného a pracovního života umožňuje, je zajištění cenově a místně dostupných služeb předškolní péče. Širší dostupnost těchto zařízení v různých specifických formách umožňuje rychlejší návrat pečujících rodičů na trh práce, ale rovněž v dlouhodobém horizontu vede k vyšší porodnosti na jednu rodinu. (Homfray, 2020) Na doporučení Evropské unie a Evropské komise se proto Ministerstvo práce a sociálních věcí začalo zaměřovat na větší podporu služeb péče o děti, například v dětských skupinách nebo mikrojeslích. Další důležitou součástí rodinné politiky je politika rovných příležitostí žen a mužů. Důležitým projektem MPSV je projekt 22 % k rovnosti, který si klade za cíl řešit platové rozdíly mezi muži a ženami, přičemž zároveň otevírá diskusi o tomto tématu také na dalších úrovních politiky, ale i v občanské společnosti a neziskovém sektoru (MPSVa).

Ministerstvo práce a sociálních věcí pravidelně podporuje projekty, které se týkají rodinné politiky. V rámci dotačního programu Rodina si klade MPSV podpořit služby, které poskytují preventivní i podpůrné zázemí rodinám a zároveň posilují rodičovské kompetence. Dalším úkolem těchto služeb je poskytovat komplexní pomoc rodinám a také posilovat význam jednotky rodiny. Dalším důležitým projektem v oblasti rodinné politiky je Soutěž Obec přátelská rodinám a seniorům, která propaguje nastavování vstřícné atmosféry ze strany obce vůči jejím obyvatelům a rozvoj v rámci prarodinných aktivit. Protože do rodinné politiky samozřejmě zasahuje také politika stárnutí, kromě této soutěže a dotačního programu Rodina MPSV vypisuje dotační program Podpora veřejně účelných aktivit a proseniorských organizací s celostátní působností a Dotační program na podporu samosprávy v oblasti stárnutí. Dále jsou

Ministerstvem práce a sociálních věcí pravidelně organizovány vzdělávací semináře a konference v oblasti rodinné politiky. (tamtéž)

Pro hlubší orientaci v tématu je zároveň důležité vymezit institucionální zajištění rodinné politiky. Toto institucionální zajištění je možné v několika rovinách, nicméně nezávisle na státu, ve kterém je rodinná politika realizována, pokrývá rodinná politika vždy místní, regionální a celostátní úroveň. Úlohou zaštiťujícího ministerstva, v rámci českého prostoru Ministerstva práce a sociálních věcí je především udávat směr a realizovat koncepční, koordinační a kontrolní činnost. Zákonně je rodinná politika v rámci nižších úrovní samospráv definována zákonem č. 129/2000 Sb. o krajích a zákonem č. 128/2000 Sb. o obcích. Tyto výše uvedené zákony dávají krajům v České republice možnost založit vlastní odbor rodinné politiky na krajském úřadě. Pokud tento odbor založen není, není zároveň možné vytvořit regionální koncepci rodinné politiky, která by respektovala místní specifika, narozdíl od centrálních koncepcí vytvářených například ministerstvem. Rodinná politika obcí a krajů je tak silně závislá na tom, jak důležitým tématem je pro místní odborníky, politiky a úředníky (MPSVb).

Rodinná politika podporuje rodiny s dětmi různými veřejněpolitickými nástroji. Velmi podstatným je finanční podpora, která se dále dělí na různé formy. Přímá forma finanční podpory spočívá v tzv. finančních dávkách, naproti tomu nepřímá se týká především daňových opatření, které zvýhodňují rodiny oproti jednotlivcům. Cílem této podpory je pomoci rodinám, které mají vysoké výdaje spojené např. se školní docházkou nezaopatřených dětí. Nepřímou podporu čerpají výdělečně činné osoby v domácnosti, například v podobě slev na nezaopatřené studující dítě atd. Kromě přímé finanční podpory stát poskytuje i nefinanční podporu, která spočívá v zajišťování služeb pro rodiny, případně ve vytváření podmínek pro sladování rodinného a pracovního života (Höhne, 2008, s. 7).

Abychom dokázali definovat, jakým způsobem pojímá stát rodinnou politiku, je vhodné přistupovat k ní podle typologie modelů sociálního státu, i vzhledem k tomu, že je rodinná politika součástí sociální politiky. Nejčastěji je používána typologie Esping-Andersena, která zkoumá míru závislosti jedince na státu. Pro tuto typologii je důležité, jaké služby poskytuje stát občanům, jaké možnosti má jedinec ve společnosti a zda ho nějakým způsobem podporuje stát v nepříznivých situacích. (Mitchell, 2011)

Tabulka č. 2: Typologie sociální politiky Esping-Andersena:

	Liberální	Sociálně demokratický	Konzervativní
Role rodiny	okrajová	centrální	okrajová
Role trhu	okrajová	okrajová	centrální
Role státu	centrální	okrajová	střední/podpurná
Charakteristiky sociálního státu převládající model solidarity stupeň,	individuální	univerzální	korporativistický, etatistický
kritérium k obdržení dávek	potřeba	občanství	status
hlavní zdroj solidarity	trh	stát	rodina
Dekomodifikace	nejnižší	nejvyšší	etatistický status rodiny vysoký (pro živitele rodiny)
Modelová země	USA	Dánsko	Německo

Zdroj: Mitchell, 2011, s. 12

5.1 Vývoj rodinné politiky od roku 1989

Před rokem 1989 je velmi složité mluvit o sociální politice státu, přestože socialistické Československo mnoho nástrojů sociální politiky realizovalo. Tyto nástroje však byly často nesystémové a roztržité a zároveň měl stát monopol na rodinnou i sociální sféru. Zároveň stát přistupoval k určitým částem sociální politiky tak, že uměle vyrovnával nedostatky, například silně prosazoval politiku plné zaměstnanosti (Večerník, 2005). Tento přístup státu k

sociální politice nicméně činil celý sociální systém finančně i kapacitně neudržitelný, proto bylo po roce 1989 nutné přistoupit k jeho redefinici. Jednalo se nicméně o poměrně zdlouhavý a zároveň neukončený, protože potřeby a možnosti státu a občanů v oblasti sociální politiky jsou vysoce proměnlivé. Proměna sociální politiky po roce 1989 spočívala především v odstátnění systému, zavedení pluralitního systému a decentralizace státní správy. V roce 1990 byla vládou ČSFR započata sociální reforma, která byla propojena s ekonomickou reformou. V počátcích sociální reformy byly zavedeny nové instituty a mechanismy, zároveň bylo přijato několik podstatných zákonů, například zákon o sociálním a zdravotním pojištění, o životním minimu, o sociální potřebnosti nebo zákon o zaměstnanosti (Potůček, 1998, s. 59-87).

V roce 2005 byla vydána Koncepce rodinné politiky, kterou vytvořilo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Současná situace týkající se rodinné politiky, nicméně stále není ideální a například prorodinná politika státu by vyžadovalo mnohem více pozornosti i finančních prostředků. Realizovaná opatření státu jsou většinou realizované formou přímé finanční pomoci, přičemž jsou upozadovány nefinanční nástroje. Jeden z hlavních problémů rodinné politiky je sladování rodinného a pracovního života a návazný problém nízké porodnosti. Nové impulsy této problematice by mohla přinést dostatečně důsledná implementace evropské směrnice o tzv. work-life balance (MPSV, 2021). Dalším aktuálním tématem rodinné politiky je politika rovnosti žen a mužů. Do tohoto tématu zasahuje velmi dlouhá mateřská a rodičovská dovolená, která patří k nejdelším v Evropě (ČSSZ, nedatováno).

Ministerstvo práce a sociálních věcí aktuálně rozlišuje tři části rodinné politiky, konkrétně systém daní, sociální podporu státu a veřejné služby. Daňový systém je realizovaný prostřednictvím daňových slev, Tento pilíř je realizován prostřednictvím daňových slev (sleva na dítě, na manžela, na studenta, školkovné). V roce 2011 byl v ČR podíl výdajů na daňové slevy rodinám ve výši 0,86 % HDP, v roce 2015 pak 0,87 % HDP. Daňové slevy například formou slevy na dítě, na manžela, na nezaopatřené studující dítě atd. Druhý pilíř řeší přídavky různého typu, přídavek na dítě, příspěvek na bydlení nebo dávky péčovské péče. Jedná se o služby předškolní péče, družiny, mimoškolní aktivity. Také v této oblasti Česká republika s výdaji na služby pro rodiny ve výši 0,54 % HDP v roce 2015 nedosahuje ani průměru zemí OECD ve výši 0,94 % HDP ve stejném období (MPSV, 2019, s. 20) a (MPSVb).

5.2 Slad'ování rodinného a pracovního života

Slad'ování rodinného a pracovního života můžeme rozumět jako vyváženost pracovního a osobního života. V širším kontextu lze nahlížet na slad'ování rodinného a pracovního života jako na součást prorodinné politiky (Kociánová, 2012). Zároveň je ovšem velmi nejasně definovaný rozdíl mezi termíny slad'ování rodinného a pracovního života a anglickým termínem work-life balance, protože „slad'ování se týká nejen rodin a péče, ale i osobního života jako takového, a tak doléhá na jednotlivce, na jejich právo na osobní život a volný čas.” (Wichterlová, Skálová, Čmolíková Cozlová, 2020, s. 3). Autorky studie o slad'ování pracovního života Wichterlová, Skálová a Čmolíková Cozlová uvádějí, že je nutné si uvědomit, že se slad'ování netýká nutně pouze rodiny a péče o děti, ale také času na osobní život a volný čas (tamtéž). Pro účely této práce se nicméně zaměřím primárně na význam slad'ování rodinného a pracovního života ve smyslu slad'ování péče o děti a práce.

Co se týče institucionalizace agendy slad'ování rodinného a pracovního života, v České republice je určeno legislativou, především zákoníkem práce, služebním zákonem atd. Podle studie Wichterlové, Skálové a Čmolíkové Cozlové (2020, s. 14) panuje v České republice výrazný rozdíl mezi zaměstnaností žen a mužů, konkrétně se jedná o 15% rozdíl. Nejvyšší rozdíl mezi zaměstnaností žen a mužů převládá v období péče o malé děti. Studie uvádí, že v kategorii 30-34 let dosahovala zaměstnanost českých žen pouze 63,4 %, muži byli na pracovním trhu aktivní z 95,6 %.

Podporou slad'ování rodinného a pracovního života dosahuje stát rychlejšího návratu pečujících osob do pracovního procesu a zároveň podporující opatření ze strany státu mohou pomoci vyšší sňatečnosti a porodnosti. Z těchto důvodů je pro stát výhodné tyto aktivity podporovat, protože ty „státy, které mají nejvyšší porodnost v Evropě, mají zároveň největší procento žen aktivních na trhu práce” (Jašová a Kadeřábková, 2019, s. 320).

Zmínku o nutnosti podpory rodin v oblasti zajištění nástrojů umožňujících slad'ování rodinného a pracovního života je možné najít i v programovém prohlášení vlády Petra Fialy z roku 2021:

„Rodina a její stabilita je důležitou hodnotou a pro vládu významnou prioritou, proto podpoříme flexibilnější pracovní úvazky rodičům, nabídneme větší možnosti, jak sladit rodinný a profesní život, aby si lidé mohli dovolit věnovat více času dětem a péči o blízké.

Prostřednictvím daňových nástrojů a zjednodušeným systémem sociálních dávek zajistíme, aby práce a náklady spojené s výchovou dětí a péčí o blízké osoby neznamenal propad životní úrovně. Podpoříme kratší pracovní úvazky, včetně výhodného zdanění, slevou na pojistných odvodech, celkově zvýšíme flexibilitu zákoníku práce v zájmu zaměstnavatelů i zaměstnanců. Veřejná správa a organizace půjdou příkladem v nabídce sladování práce a péče pro své zaměstnance. (...) Rozšíříme nabídku služeb pro děti, zachováme dětské skupiny a podpoříme služby a péči o nejmenší děti, zvýšíme kvalitu a dostupnost těchto služeb. (...) Umožníme flexibilnější distribuci péče v rodině. Rodičovský příspěvek budou moci dostávat i prarodiče.”
(Vláda ČR, 2022)

Sladování rodinného a pracovního života je uvedeno v Koncepci rodinné politiky 2017 (MPSVd). Konkrétně koncepce hovoří o daňovém zvýhodnění pracujících rodičů, zajištění dostatečných kapacit pro předškolní děti a dostupných školních družin pro žáky 1. stupně ZŠ. Aktuální verze Koncepce od roku 2022 dosud nebyla zveřejněna. Agenda podpory sladování rodinného a pracovního života není pouze záležitostí Ministerstva práce a sociálních věcí, zasahují do ní i další úřady státní správy, například Ministerstvo pro místní rozvoj v oblasti podpory sladovacích opatření v obcích (MMR, 2022).

Sladování rodinného a pracovního života je zároveň tématem, které je významně propojeno s agendou rovnosti žen a mužů. V rámci svých vládních priorit se tomuto tématu věnuje Vláda ČR už od roku 2007, v roce 2019 byl vytvořen Akční plán pro rovnost žen a mužů. Na tento dokument navázala Vládní strategie pro rovnost žen a mužů pro roky 2014-2020, jejíž cílem bylo vytvořit podmínky pro zajištění rovnosti žen a mužů, jejíž součástí je i lepší sladování rodinného a pracovního života. Aktuálně je sladování rodinného a pracovního života vymezeno Strategií rovnosti žen a mužů na roky 2021-2030 (Vláda ČR, 2021).

Česká republika se jako členská země Evropské unie zapojuje také do celoevropských programů podporující sladování rodinného a pracovního života. Česká republika se zavázala například k plnění Evropské sociální charty, ve které je upraveno zaměstnávání žen s dětmi. Nejdůležitějším dokumentem v oblasti sladování je pro Českou republiku směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2019/1158 o sladování rodinného a pracovního života, taktéž neformálně nazývaná „směrnice o work-life balance“. Součástí dokumentu jsou konkrétní důvody, proč je aktuálně v produktivním věku zaměstnáno méně žen než mužů a jakým způsobem lze pomoci primárním pečujícím osobám se sladováním rodinného a

pracovního života. Dále se dokument věnuje například nerovnému odměňování žen a mužů, které je spojeno s nerovným postavením žen a mužů a trhu práce v důsledku nestejně rozdělené péče o děti. (Evropská unie, 2019) Směrnice je především reakcí na nedostatečný posun politiky členských států v oblasti rovnosti žen a mužů a nevyvážené péči mezi partnery. Díky nutnosti transponovat směrnici o sladování rodinného a pracovního života byla v České republice zavedena například možnost částečného otcovského volna po porodu.

V následující podkapitole se budu věnovat konkrétním nástrojům, které stát pro sladování rodinného a pracovního života nabízí.

5.3 Nástroje prorodinné politiky umožňující sladování rodinného a pracovního života

Mezi klíčové nástroje umožňující sladování rodinného a pracovního života patří:

- flexibilní formy práce
- zařízení péče o děti
- příspěvky na péči o děti

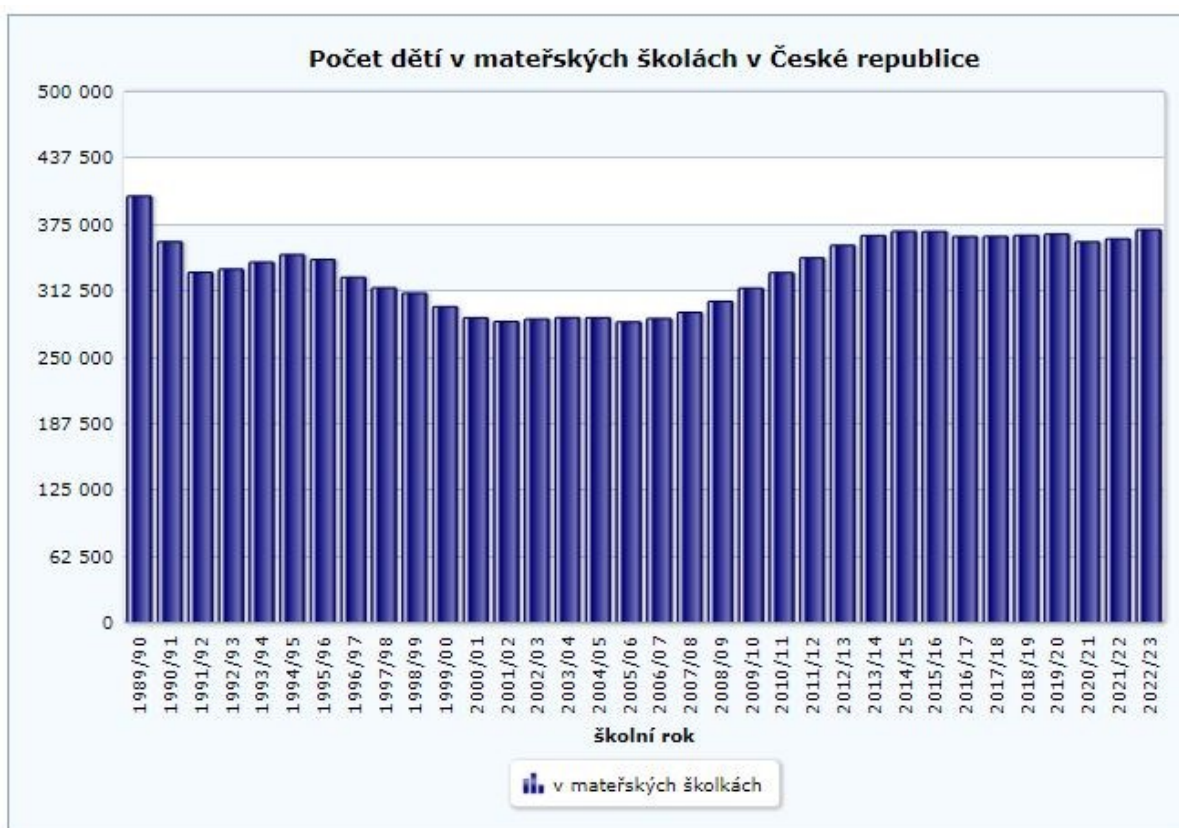
Jedním z nejčastějších nástrojů umožňující sladování rodinného a pracovního života patří flexibilní formy práce. Za flexibilní formy práce lze považovat úpravu délky pracovní doby, snížení úvazku, sdílené pracovní místo, flexibilní místo výkonu práce (možnost práce z domova) či flexibilně určený čas výkonu práce (například pružná či stlačená pracovní doba). Za flexibilní formy práce jsou považovány také formy práce mimo hlavní pracovní poměr, tedy práce na dohody (DPP, DPČ), případně na živnostenský list (IČO) (Wichterlová, Skálová, Čmolíková Cozlová, 2020). Podle studie Wichterlové a kol. mají ale právě flexibilní formy práce genderový rozměr, protože muži flexibilní formy práce využívají ke sladování pracovního a dalšího pracovního života, zatímco ženy po flexibilních formách práce sahají častěji z rodinných důvodů (tamtéž). Kromě flexibilních forem úvazku je možným nástrojem také právní podpora, psychologické poradenství nebo tzv. management mateřské a rodičovské dovolené, který využívají především primárně pečující rodiče během přechodu z pracovního života na mateřskou nebo rodičovskou dovolenou. Důležitým nástrojem podpory sladování jsou také předškolní zařízení péče o děti, například školky na pracovišti, dětské skupiny nebo mikrojesle. Wichterlová a kol. uvádí, že dalším oblíbeným nástrojem sladování rodinného a

pracovního života jsou dny osobního volna nad rámec dovolené nebo zaměstnavatelem organizované dětské tábory či kroužky (tamtéž).

6 Dětská skupina jako nástroj umožňující sladování rodinného a pracovního života

Dětské skupiny vznikly v reakci na nedostatek kapacit předškolních zařízení pro děti do 3 let. Mačí (2023) uvádí, že například do pražských mateřských škol v roce 2023 není přijato každé páté dítě a z důvodu nedostatku kapacit tak musí rodiče hledat jiné alternativy, například školku mimo místo bydliště, soukromé školky, dětské skupiny, lesní školky, aj.

Tabulka č. 3: Vývoj počtu dětí v mateřských školách v České republice

Zdroj: ČSÚ, 2023

Dětská skupina je navíc jedním z velmi funkčních nástrojů, které umožňují sladování rodinného a pracovního života pečujících osob. Pečující rodiče se mohou díky institutu dětské skupiny vrátit do pracovního procesu dříve na částečný úvazek. Dětská skupina je však pouze jedním z nástrojů, a jak jsem již uváděla výše, je vhodné ji propojit s dalšími nástroji, například flexibilním začátkem a koncem pracovní doby, zkráceným pracovním týdnem, home-officem, sdíleným pracovním místem a managementem mateřské a rodičovské dovolené, kdy je zaměstnavatel v kontaktu se zaměstnancem ještě, než zaměstnanec znovu nastoupí zpět do

práce po mateřské nebo rodičovské dovolené.

6.1 Standardy fungování dětských skupin

Podle zákona č. 247/2014 Sb. se službou péče o dítě navštěvující dětskou skupinu rozumí „nevýdělečná činnost spočívající v pravidelné péči o dítě od 6 měsíců věku do zahájení povinné školní docházky, která je poskytována mimo domácnost dítěte ve skupině dětí a která je zaměřena na zajištění potřeb dítěte, jeho výchovu a rozvoj schopností, kulturních, hygienických a sociálních návyků dítěte.“ (Zákon č. 247/2014 Sb.).

V dětských skupinách je poskytována pravidelná péče o děti od šesti měsíců do zahájení povinné školní docházky. O děti do jednoho roku je možné pečovat ve skupině maximálně čtyř dalších dětí, které nedosáhly věkové hranice čtyř let (DSMPSV). Dítě v této věkové hranici by mělo docházet do dětské skupiny nejméně pět hodin denně. Zároveň MPSV (DSMPSV) uvádí, že v rámci dětské skupiny probíhá „výchova, rozvoj schopností, kulturních a hygienických a sociálních návyků dítěte“ (MPSV, 2021).

Službu dětské skupiny mohou nabízet zaměstnavatelé, územní samosprávné celky a jimi zřízené právnické osoby, neziskové organizace, ústavy, vysoké školy, výzkumné instituce atd. Provozovatelé dětských skupin musí mít oprávnění k poskytování služby, které je platné ode dne zápisu do evidence poskytovatelů – informačního systému veřejné správy, která spadá pod MPSV. Oprávnění k poskytování služby je vázané vždy na jednu dětskou skupinu. Je možné, aby jeden žadatel zřídil více dětských skupin, na každou z nich ale musí mít individuální oprávnění. Žadatelem o oprávnění k provozování dětské skupiny mohou být fyzické i právnické osoby. V dětské skupině může být maximálně 24 dětí s tím, že si provozovatel určí sám kapacitu podle svých možností. Zároveň musí splňovat prostorové a hygienické standardy na prostory, ve kterých má fungovat dětská skupina. V dětské skupině je pečující osobou kdokoliv, kdo splní odborné požadavky v rámci pedagogické, zdravotní, sociální a profesní kvalifikace „Chůva pro děti v dětské skupině.“ Zároveň od 1.7.2022 musí být v dětských skupinách přítomna alespoň 1 pečující osoba se zdravotnickým vzděláním (MPSVf, 2021).

Dětské skupiny jsou financovány částečně ze státního příspěvku. Pro dětské skupiny jsou stanoveny tzv. normativy výše státních příspěvků na provoz, které mají pokrývat finanční ohodnocení pracovníků dětské skupiny a provozní náklady dětské skupiny. Normativy na dětské skupiny vychází z normativů ve školství. MPSV uvádí, že „dětem ve věku od šesti

měsíců do 31. srpna po dosažení tří let náleží 1,7 násobek školského normativu. Dětem od 1. září po dosažení tří let věku do zahájení povinné školní docházky náleží stejná výše normativu jako ve školství. Normativ na stravu náleží na dítě od jednoho roku věku, kterému poskytovatel zajišťuje stravu za dodržení výživových norem a toto musí být upraveno ve smlouvě s rodiči. (...) Za plně obsazené kapacitní místo, tj. místo obsazené alespoň pět hodin denně, náleží celý normativ, za místo obsazené tři až pět hodin denně náleží polovina normativu” (MPSVf, 2021).

6.2 Legislativní vymezení dětských skupin

Dětské skupiny jsou v současné době vymezeny následujícími zákonnými předpisy:

- Zákonem č. 247/2014 Sb. o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině
- Zákonem č. 329/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 247/2014 Sb. se týká stanovení podmínek provozování dětských skupin. Zákon definuje dětskou skupinu jako zařízení pro péči o děti věkové skupiny od jednoho roku do tří let. Cílem zákona je zajistit bezpečnost, zdraví a výchovu dětí v dětských skupinách (Zákon č. 247/2014 Sb.).

Zákon stanovuje, že dětskou skupinu mohou provozovat pouze osoby, které splňují určité podmínky. Mezi tyto podmínky patří například vzdělání, zdravotní způsobilost, absence trestního rejstříku a další. Tyto podmínky jsou stanoveny tak, aby byla zajištěna kvalitní a bezpečná péče o děti (Zákon č. 247/2014 Sb.).

Dále zákon stanovuje minimální počet dětí, které musí být v dětské skupině a počet pedagogických pracovníků, kteří musí být v zařízení přítomni. Minimální počet dětí je stanoven na pět a maximální počet dětí na 12. Zákon také stanovuje minimální počet pedagogických pracovníků, kteří musí být v dětské skupině přítomni. Minimální počet je jeden pedagogický pracovník na čtyři děti. Zákon také stanovuje podmínky pro vnitřní prostorové uspořádání dětské skupiny a požadavky na vybavení a využití venkovních prostor. Dětská skupina musí mít například dostatečně velké prostory pro děti k odpočinku, spánku a hraní. Venkovní prostory musí být bezpečné a vhodné pro hry a aktivity dětí (Zákon č. 247/2014 Sb.).

Zákon rovněž stanoví podmínky pro hygienu a zdraví dětí v dětské skupině, včetně pravidelného provádění lékařských prohlídek a očkování. Každé dítě musí mít pravidelné očkování a lékařskou prohlídku minimálně jednou ročně. Dále upravuje pravidla pro stravování dětí a požadavky na jídelníček. Strava musí být vyvážená a zdravá a musí respektovat nároky na individuální stravování jednotlivých dětí (Zákon č. 247/2014 Sb.).

Posledním důležitým bodem zákona je povinnost vést dokumentaci o dětech, které jsou v dětské skupině a o jejich vývoji. Tuto dokumentaci musí vést provozovatel dětské skupiny a měla by být k dispozici rodičům (Zákon č. 247/2014 Sb.).

Zákon č. 329/2021 Sb. přinesl změny v zákoně č. 247/2014 Sb. o dětských skupinách. Cílem těchto změn je zejména zlepšení podmínek pro provozování dětských skupin a zajištění kvalitní péče o děti v této věkové kategorii (Zákon č. 329/2021 Sb.).

První významnou změnou je povinnost mít v dětské skupině vedoucího s vysokoškolským pedagogickým vzděláním. Tato osoba bude mít za úkol koordinaci a řízení vzdělávacích, výchovných a organizačních aktivit v dětské skupině. Vedoucí bude mít odpovědnost za plánování a organizaci vzdělávacích a výchovných činností v souladu s potřebami dětí, za koordinaci práce pedagogických pracovníků a dalších zaměstnanců dětské skupiny a za zajištění kvalitní péče o děti (Zákon č. 329/2021 Sb.).

Další významnou změnou je povinnost mít v dětské skupině asistenta pedagoga pro každých deset dětí. Asistent pedagoga bude mít za úkol pomáhat pedagogickým pracovníkům při plánování a realizaci vzdělávacích a výchovných činností, bude se podílet na výchově a péči o děti a bude mít na starosti administrativní činnosti související s provozem dětské skupiny (Zákon č. 329/2021 Sb.).

Další změnou je povinnost dětských skupin zveřejňovat informace o své činnosti na internetových stránkách. Tyto informace budou obsahovat například informace o personálu, o vzdělávacím programu, o výchovném plánu, o cenách a další (Zákon č. 329/2021 Sb.).

Novela zákona dále vymezuje povinnost dětských skupin zajistit pro děti pravidelné pobytové aktivity v přírodě, například výlety do lesa, na louku nebo k vodě. Tyto aktivity mají mít podle

novely pozitivní vliv na zdraví a rozvoj dětí (Zákon č. 329/2021 Sb.).

Zákon také stanovuje přesnější podmínky pro výběr a kontrolu personálu dětských skupin. Pedagogičtí pracovníci musí prokázat vzdělání v oboru výchovy k dětem mladšího věku, zdravotní způsobilost a absenci trestní odpovědnosti (Zákon č. 329/2021 Sb.).

6.3 Dětské skupiny v parlamentním procesu

Jak jsem již zmiňovala výše, dětské skupiny jsou definovány v rámci současného právního systému České republiky dvěma hlavními legislativními předpisy. Konkrétně se jedná o zákon č. 247/2014 Sb. Zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů a zároveň o jeho novelu, zákon č. 329/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

V rámci této kapitoly bych ráda stručně popsala proces, v rámci, kterého byly přijaty oba zákony s tím, že budu využívat vlastních poznatků i současného vědění o tématu.

Zákon č. 247/2014 Sb. Zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů

Návrh zákona byl předložen Poslanecké sněmovně 10.1.2014. Organizační výbor doporučil projednání návrhu zákona 21.1.2014, zároveň byla zpravodajkou zákona určena poslankyně Hana Aulická Jírovcová za KSČM. Také byl návrh přikázán k projednání do Výboru pro sociální politiku (Poslanecká sněmovna, 2014).

První čtení návrhu zákona proběhlo 26.3.2014 na sedmé schůzi Poslanecké sněmovny, v rámci prvního čtení bylo usnesením č.190 přikázáno k projednání výborům. Návrh zákona projednaly dva výbory a jedna stálá komise. Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu po projednání návrhu zákona vydal usnesení v podobě tisku 82/1, který obsahoval pozměňovací návrhy. Návrh zákona projednal také Výbor pro sociální politiku, který v podobě sněmovního tisku 82/2 rovněž doručil usnesení o pozměňovacích návrzích. Jako poslední projednala návrh zákona Stálá komise pro rodinu, rovné příležitosti a národnostní menšiny a rovněž navrhla

několik pozměňovacích návrhů, které byly doručeny poslancům v podobě sněmovního tisku 82/3 (Poslanecká sněmovna, 2014).

V rámci druhého čtení návrh zákona prošel procesem obecné rozpravy, ke které došlo 13.6.2014 na desáté schůzi Poslanecké sněmovny. Následovala podrobná rozprava ještě téhož dne. Veškeré pozměňovací návrhy byly rozeslány v podobě tisku 82/4 13. 6. 2014 (Poslanecká sněmovna, 2014).

Ke třetímu čtení došlo na desáté schůzi Poslanecké sněmovny 20.6.2014. Návrh zákona byl 176. hlasováním a usnesením č. 354 schválen. Dále bylo přijato doprovodné usnesení č. 355 (Poslanecká sněmovna, 2014).

Následně se návrh zákona 30.6.2014 přesunul jako tisk 316 k projednání Senátu. Organizační výbor ustanovil jako garanční Výbor pro zdravotnictví a sociální politiku, zároveň ustanovil, že bude tento návrh projednán Výborem pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice, Ústavně-právním výborem a Výborem pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí. V rámci výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí byl návrh projednán 16.7.2014, bylo přijato usnesení č. 105, jednalo se v tu chvíli o tisk 316/2 a byly do něj zapracovány pozměňovací návrhy. Dále stejného dne návrh projednal ústavně-právní výbor, který přijal usnesení č. 7, toto usnesení bylo vedeno jako tisk 316/3.

Výbor pro zdravotnictví a sociální politiku přistoupil k projednání návrhu 22.7.2014, v rámci jednání výboru bylo přijato usnesení č. 71. To bylo vedeno jako tisk 316/1. Téhož dne návrh zákona projednal také Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice, v rámci jednání tohoto výboru bylo přijato usnesení č. 225, které bylo nadále vedeno pod číslem tisku 316/4. Senát projednal návrh zákona 24.7.2014 na 23. schůzi a vrátil ho Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy (Poslanecká sněmovna, 2014).

Zákon se v tu chvíli opět ocitl v Poslanecké sněmovně, senátní verze měla číslo tisku 82/6. Poslanci o něm hlasovali 23.9.2014 na 17. schůzi s tím, že trvají na původním návrhu zákona. Následně byl zákon doručen prezidentovi k podpisu 30.9.2014, ten nicméně zákon nepodepsal a vrátil ho zpět Poslanecké sněmovně. Sněmovna o něm opět nechala hlasovat 31.10.2014 na 19. schůzi a opět setrvala na původním návrhu zákona. Zákon tak byl schválen a byl odeslán k publikaci ve Sbírce zákonů 7.11.2014 (Poslanecká sněmovna, 2014)

Podle jedné z političek tehdejší vládní koalice měly na celý parlamentní proces vliv také napjaté vztahy vládních političek z Poslanecké sněmovny a Senátu, což v konečném důsledku vedlo k průtahům v rámci legislativního procesu, vratkám ze Senátu a podobně, pouze pro určitou demonstraci moci tehdejších zástupců a zástupkyň v Senátu, kteří jinak apriori nebyli proti novele zákona o dětských skupinách. (rozhovor – tehdejší vládní politička, Praha, 2023)

Zákon č. 329/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Vládní novela zákona byla předložena sněmovně 29.7.2020. Téhož dne byl návrh rozeslán poslancům jako sněmovní tisk č. 961/0. Předseda sněmovny Radek Vondráček doporučil projednání zákona na 11.8.2020. Určil zpravodajkou zákona poslankyni Janu Pastuchovou a navrhl, aby byl zákon projednán ve Výboru pro sociální politiku. Výborovou zpravodajkou byla určena poslankyně Lenka Dražilová. (Poslanecká sněmovna, 2021)

První čtení návrhu novely zákona proběhlo 17.12.2020 na 72. schůzi Poslanecké sněmovny. Byl také určena třicetidenní lhůta, během které mají návrh novely zákona projednat výbory. Návrh novely zákona byl projednán ve Výboru pro sociální politiku a výbor vydal 6.1.2021 usnesení č. 961/1. (Poslanecká sněmovna, 2021)

Ve druhém čtení návrh zákona prošel na 91. schůzi PSP 23.3.2021 obecnou i podrobnou rozpravou. Byly také navrženy pozměňovací návrhy, ty byly rozeslány jako tisk 961/3 dne 24.3.2021. Garanční výbor pro sociální politiku vydal usnesení o přerušení projednávání, které obdrželi poslanci jako sněmovní tisk č. 961/5. (Poslanecká sněmovna, 2021)

Ke třetímu čtení došlo 23.4.2021 na 98. schůzi Poslanecké sněmovny. Zde bylo projednávání zákona přerušeno a došlo ke znovuobnovení projednávání na 104. schůzi ve dnech 4. a 16.6.2021. Návrh zákona byl nicméně vrácen k opakování 2. čtení. V rámci dalšího druhého čtení návrh zákona na 111. schůzi prošel 7.7.2021 obecnou i podrobnou rozpravou. Došlo ke změně lhůty pro zahájení třetího čtení na 7 dní od doručení pozměňovacích návrhů. Tyto pozměňovací návrhy byly doručeny jako tisk 961/6. Následně garanční Výbor pro sociální politiku vydal usnesení, které bylo doručeno 9.7.2021 poslancům jako sněmovní tisk 961/7.

(Poslanecká sněmovna, 2021)

Druhá verze třetího čtení proběhla na 113. schůzi Poslanecké sněmovny 28.7.2021. Během této schůze byl návrh zákona schválen. (Poslanecká sněmovna, 2021)

Následně se návrh přesunul do Senátu jako tisk 138. Garančním výborem byl stanoven Výbor pro sociální politiku. Návrh zákona byl zároveň přikázán k projednání do Ústavně-právního výboru, Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice a do Stálé komise Senátu pro rozvoj venkova. V rámci garančního Výboru pro sociální politiku byl návrh zákona projednán 10.8.2021 a bylo přijato schvalující usnesení, které obdrželi senátoři jako tisk č.138/1. Tentýž den projednala tento návrh zákona také Stálá komise Senátu pro rozvoj venkova a přijala schvalující usnesení v podobě tisku 138/4. Následujícího dne, 11.8.2021 projednal návrh zákona také Ústavně-právní výbor, taktéž se schvalujícím stanoviskem (tisk 138/2). Jako poslední projednal návrh zákona Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice, i zde obdržel návrh zákona doporučující stanovisko, sněmovní tisk 138/3.

Návrh zákona byl projednán na 15. schůzi Senátu 18.8.2021, kde byl schválen. Poté byl zákon doručen prezidentovi k podepsání 26.8.2021, prezident zákon podepsal 29.8.2021. Zákon byl doručen k publikaci ve Sbírce zákonů 2.9.2021. (Poslanecká sněmovna, 2021)

6.4 Politická komunikace tématu dětské skupiny v Poslanecké sněmovně v letech 2017-2021

Dětské skupiny byly v rámci volebního období 2017-2021 jedním z diskutovaných témat. Jedním z důvodů, proč vůbec došlo k otevření diskuze o nutnosti legislativního ukotvení dětských skupin bylo zajištění jejich dalšího financování. Hrozilo totiž ukončení financování z evropských prostředků (Aktuálně.cz dle ČTK, 2021).

V rámci této podkapitoly se budu zabývat obsahem komunikace a nejvýraznějšími politickými aktéry a jejich postoji k dětským skupinám, nikoliv komunikačními kanály, kde sdělovali svá stanoviska. V rámci této podkapitoly primárně využívám mediální sdělení aktérů, ale také sdělení na schůzích, které byly k novele zákona o dětských skupinách ve zkoumaném období svolány.

Projednávání novely zákona o dětských skupinách v rámci parlamentního procesu probíhalo, jak už jsem zmiňovala v předchozí podkapitole, na 72., 91., 98., 104. a 111. schůzi.

V rámci této kapitoly budu ukazovat, jak a kde političtí aktéři vyjadřovali své stanovisko k novele zákona o dětských skupinách.

Jana Maláčová, tehdejší ministryně práce a sociálních věcí, považovala dětské skupiny za průlom v péči o malé děti (Aktuálně.cz dle ČTK, 2021). Jako hlavní argument u nutnosti zákonného ukotvení dětských skupin používala finanční náročnost. Uvedla, že *„pokud budou mít rodiče možnost vybrat si, zda chtějí dlouho pečovat, nebo naopak brzy sladovat práci a rodinu, tak to má největší a nejvyšší pozitivní dopad na porodnost. Ukazuje se to skutečně dlouhodobě. (...) Smyslem zákona je, abychom měli systémovou, kvalitní, ale také finančně dostupnou péči pro nejmenší děti. A to nejen pro ty z bohatších rodin, ale skutečně pro všechny rodiny, které chtějí sladovat práci a rodinu.”* (Beránková, 2020a)

Vládní návrh zákona o dětských skupinách kritizovali opoziční poslanci napříč politickým spektrem, i přesto však prošel prvním čtením. Jedním z faktorů, který mohl zvýšit ochotu poslanců hlasovat pro návrh, byla existence evropské směrnice o work-life balance, kterou se Česká republika zavázala implementovat (Beránková, 2020a).

Opoziční poslanec za ODS Jan Bauer považoval zákonné úpravy dětských skupin za nadbytečné, klíčové pro něj bylo zajištění **udržitelného financování i bez evropských prostředků** (Beránková, 2020a). Zde podle Lidových novin (2020a) Jana Maláčová naopak považovala evropské prostředky za nezbytné: *„Nastavíme systémové financování ze státního rozpočtu v ideálním případě předfinancované z evropských zdrojů. To bude pak věcí jednání s Evropskou komisí.”*

Poslankyně Olga Richterová za Piráty zdůrazňovala, že dětské skupiny přinesou rodičům **svobodu volby**. (Beránková, 2020a)

Důležité argumenty do diskuze o dětských skupinách přinesli poslanci, kteří měli zároveň zkušenost z komunální politiky. Například poslanec za KDU-ČSL Jan Čížinský považoval za problematickou otázku kapacit předškolních zařízení: *„Jako starosta městské části jsem člověk, který zřizuje dětské skupiny, a vím, že budeme muset končit, protože tak, jak je to navrženo, tak*

malé dětské skupiny nebude možné dále provozovat” (Beránková, 2020a). Poslankyně Věra Kovářová za STAN argumentovala pro server iRozhlas podobně: „V malých obcích nemohli zřídit mateřskou školu, protože neměli dostatečný počet dětí. V posledních letech vznikla celá řada dětských skupin, které jsou právě v těchto malých obcích. A proto si myslím, že to je právě jeden z důvodů, které bychom měli napravit a umožnit mít dětskou skupinu i do věku šesti let v malých obcích” (Beránková, 2020a). Na argument poslankyně Kovářové reagovala ministryně Maláčová tím, že plánovala, aby vznikaly jesle v blízkosti mateřských škol a tím by byl řešen problém nedostatečných kapacit školek.

Zde je zajímavé sledovat, že nehrála roli zdaleka do takové míry stranická příslušnost, jako žitá zkušenost s konkrétní úrovní politiky – u komunálních politiků byl daleko častější argument kapacitami školek, který převážil nad ideologickou diskuzí o tom, zda jsou dětské skupiny moderním nástrojem pro sladování, prorodinnou pobídkou pracujících rodičů nebo ukázkou společné evropské sociální politiky. Politici, kteří osobně nezažívali problém nedostatečné kapacity školek a jeslí, častěji sklouzávali k systematickému a racionálnímu řešení problému.

Za systematické a racionální řešení problému považují jednání, kdy vládní politici poukazovali na to, že je systém předškolní péče v určitém stavu, který je nutné změnit a nezaměřovali se na problémy konkrétních dětských skupin nebo školek, protože z podstaty věci neměli ani kapacitu, ani motivaci řešit každé jednotlivé zařízení předškolní péče zvlášť. Opoziční politici zde byli ve výhodě – mnoho z nich mělo zkušenosti z komunální politiky, a tak věděli, jaké konkrétní problémy trápí dětské skupiny či mateřské školky v jejich obci nebo městě, a tak pro ně bylo naopak výhodnější ukazovat problémové body novely zákona na konkrétních příkladech. U obou stran se jednalo o naprosto logické a opodstatněné jednání a lze předpokládat, že v případě „výměny křesel” by se v tu chvíli vládní politici (bývalí opoziční politici) chovali velmi podobně.

Za vzdělávací zařízení ministryně Maláčová jesle ani dětské skupiny nepovažovala (Lidové noviny, 2020). Tuto strategii podporovala také poslankyně Hana Aulická Jírovcová za KSČM, která hovořila o tzv. jeselských třídách mateřských škol: *„Aby ty děti se nemusely vozit zvlášť někam do jeslí, do dětských skupin a zvlášť potom ty starší děti do mateřských škol. Přes dotační projekty si mohou samosprávy zažádat a získají na to finance, ať už je to rekonstrukce nebo celkově investiční záměr zřízení jeselských tříd nebo samostatných jeslí” (Beránková,*

2020b).

Další diskutovanou otázkou bylo samotné pojmenování dětské skupiny. Jednou z možností byl také dříve používaný termín „jesle“, kterému se chtěli vyhnout opoziční Piráti. *„Ráda bych, abychom zvážili ještě povinnosti týkající se vzdělávání, protože nyní by například nemohly dětské skupiny zakládat kvalifikované učitelky z mateřských škol. Dávám také ke zvážení název, rádi bychom nechali dětské skupiny jako takové, nepovažujeme za nutné vracet se takzvaně k jeslím”*, řekla pro server iRozhlas poslankyně Olga Richterová. (Beránková, 2020a). Proti změně názvu byla také poslankyně Markéta Pekarová Adamová za TOP09: *„Pojmenování ve chvíli, kdy už pět let funguje označení Dětská skupina, na jesle, které kdysi bývaly a lidé si s nimi spojují spíš zdravotnické zařízení, je zcela nepotřebná drobnost.“* (Jansová, 2019)

Ministryně Maláčová však k otázce názvu zařízení navrhovala, aby se jednalo o přechodném názvu „jesle“: *„Dětské skupiny, které existují – a je jich zhruba tisíc, necháme doběhnout s tříletou přechodnou dobou, jak co se týká normativu na financování, tak názvem. Nicméně k 1. 7. 2024 už by se všechna tato předškolní zařízení měla jmenovat jesle”* (Lidové noviny, 2020a).

Ministryně Maláčová od začátku avizovala, že *„zlepšuje stávající systém”*, nechce bořit dětské skupiny a zároveň je nutné přejmenování a revize dětských skupin na jesle z důvodu **zajištění evropských prostředků**. Také upozorňovala na nutnost zajištění jednotných standardů kvality, které měly do té doby dětské skupiny poměrně volné:

„Budeme mít skutečně síť služeb péče o dítě do tří let, to je to, co nám v České republice nejvíce chybí, jsme na tom v této kategorii na druhém místě odzadu v celé EU, státem garantovaná, kvalitní, a hlavně finančně i místně dostupná péče skutečně v Čechách, i na Moravě a ve Slezsku chybí” (Poslanecká sněmovna – stenozáznam, 2021h).

*Zároveň je potřeba říct, že dosavadní fungování dětských skupin se velmi dobře osvědčilo, proto tento kvalitní základ převezmeme a využijeme jej pro zlepšení celého systému. V širším dlouhodobém měřítku jsou dětské skupiny názorným příkladem toho, jak se mají využívat evropské peníze. Mým cílem je pro další programovací období nastavit podmínky tak, aby bylo maximum peněz využito na reálnou pomoc (...) zejména **pracujícím rodinám**. Přesně tak, jak tomu bylo u dětských skupin, a plánujeme to i s podporou jeslí. Právě jesle a sociální služby představují tu nejvíce hmatatelnou pomoc lidem z evropských peněz. Je potřeba zajistit, aby*

evropských peněz a jejich využití doprovázelo naprosté **minimum administrativy** a aby se nepsaly tzv. projekty pro projekty. I to je jeden z důvodů, proč usilují o využití evropských peněz i na další financování jeslí” (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021h).

(...) *Jesle mají být pro děti od šesti měsíců do tří let, resp. do srpna po třetích narozeninách. Zde má probíhat návaznost na školský zákon a garance místa v mateřských školách. V jeslích bude jedna pečující osoba na šest dětí, maximálně osm dětí u největších jeslí. Tam, kde bude alespoň jedno dítě mladší jednoho roku, bude kapacita omezena na čtyři děti a jednu pečující osobu”* (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021h).

(...) *V neposlední řadě v novele také revidujeme **sankční mechanismus** tak, aby byli rodiče maximálně chráněni. Jde nám zejména o dobře nastavené smlouvy o poskytování služby péče, jejich dodržování a také dodržování standardů kvality”* (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021h).

Klíčovým tématem ministryně Maláčové bylo financování dětských skupin. Během 2. čtení popsala situaci s doplatky rodičů na skupinu a zajištěním stropové měsíční částky, kterou by měli rodiče vynakládat. Na 91. schůzi Poslanecké sněmovny 23.3.2021 také poprvé použila termín „elitní školky”, které v souvislosti s nutností proměny dětských skupin na jesle užívala pravidelně jak v médiích, tak během stranické komunikace na webu ČSSD.

*Jak jsem zmínila již v úvodu, budu usilovat o **vyjednání peněz z Evropské unie**. V tuto chvíli je vše na dobré cestě. Nepůjde ale o soutěžní projekty. Ten, kdo ten systém zná, tak ví, co to je za horor. Ale chceme to tak, že Ministerstvo práce a sociálních věcí bude příjemcem a dále bude přerozdělovat prostředky tak, jak stanovuje tento zákon, pokud bude schválen, to jest všem, kdo splní podmínky, ale bez soutěže jednotlivých projektů. Zajistíme tak **jistotu a stabilitu**.*

*Nejčastější poplatky za dětskou skupinu jsou dnes asi 3 200 korun. V Praze je to téměř 6 tisíc korun, a to považují za velmi drahé. (...) V takovém případě nemůžeme v žádném případě mluvit o dostupnosti péče. **Nechceme luxusní nebo elitní školky**, ale skutečně dostupnou péči pro pracující rodiny s dětmi. Proto chceme zavést **strop příspěvků od rodičů, aby byla služba skutečně dostupná. A zdůrazňuji, že ten strop bude stanovován vládou** (...)”* (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021 h).

Opoziční poslanec Jan Bauer (ODS) kritizoval už to, že se ministryně Maláčová snaží systém proměnit: „(...) **Neviděli jsme a nevidíme ani teď žádný důvod, proč zasahovat do nastavení dětských skupin podle původního zákona, který podle našeho i mého názoru je funkční. Ten stanovil pravidla, podle kterých dětské skupiny fungovaly zcela bez problémů a ke spokojenosti rodičů i dětí. Jediné, co podle našeho názoru vláda měla řešit, bylo pokračování jejich financování poté, co nebude možné čerpat evropské fondy. To byl hlavní úkol této vlády i paní ministryně. Právě proto jsme chtěli vládě tento návrh vrátit a jasně nastavit mantinely, aby přestala strkat nos do věcí, které fungují, a vyřešila pouze časově naléhavý problém spojený s financováním. Bohužel k tomu jsme nezískali vaši podporu v rámci hlasován. (...) My si prostě myslíme, že ať se podaří kosmetickými zásahy zákon upravit jakkoli, pořád to bude znamenat likvidaci jedné z alternativ ke školkám, kterou si rodiče v Česku oblíbili, a tuto alternativu jim nyní stát vezme nebo se snaží brát. (...)**” (Poslanecká sněmovna – stenozáznam, 2021 h).

S tím, že chce ministryně Maláčová „zničit“ dětské skupiny, souhlasil i opoziční poslanec Marian Jurečka za KDU-ČSL: (...) **místo aby se prostě řeklo: pojd' me systém, který dobře funguje, pojd' me mu dát evoluci, pojd' me ho vylepšit, nechejme všechny dobré věci, které tady jsou, které přinášejí benefity rodinám, rodičům, ale i firmám, institucím, tak se tady šlo tou cestou, kdy prostě – rozbombardujeme to, vytvoříme prostě období nejistoty. (...) My i jako KDU-ČSL tady máme návrhy, které jednoznačně cílí na to, abychom zachovali, podrželi, podpořili dětské skupiny, podpořili rodiče, rodiny s dětmi, aby ten systém, který se tady klopotně roky nastavoval, aby tady byla kvalitní dostupná péče, aby tady i fungovala dál, aby se tyto experimenty, se kterými tady přichází paní ministryně, už neopakovaly** (Poslanecká sněmovna – stenozáznam, 2021 h).

Poslankyně Monika Jarošová za SPD zdůrazňovala nutnost financování dětských skupin nebo jeslí státem, přičemž se přiklání k nutnosti proměny dětských skupin na jesle:

„Dle našeho názoru péče o nejmladší a předškolní děti musí mít systémový charakter a musí být prioritně organizovaná a financovaná státem, jelikož tato oblast úzce souvisí s celkovou podporou našich pracujících rodin a pozitivního demografického vývoje, což je zásadní veřejný zájem a priorita hnutí SPD. Současně vidíme i limity a nedostatky vládního návrhu zákona. Například stát nesmí veškerou tíhu zřizování a provozu budoucích jeslí a jeselských tříd v mateřských školách nechávat pouze na obcích. Mnoho z nich totiž potřebuje a bude

potřebovat silnou podporu ze strany krajů a vlády. Hlavním zájmem hnutí SPD je to, aby byl všude na území celé republiky zajištěn stejný přístup dětí do zařízení předškolní výchovy a péče v místě jejich bydliště. Proto považujeme za nezbytné zajistit prostřednictvím tohoto zákona dostupnost jeslí i dětem v malých obcích do tisíce obyvatel, kde například nejsou klasické školky a kde jsou dosavadní dětské skupiny jediným typem předškolního zařízení, a to tak, že budou mít nárok je navštěvovat až do zahájení své povinné školní docházky“ (Poslanecká sněmovna – stenozáznam, 2021 h).

U poslankyně Jarošové je vidět, že se s ministryní Maláčovou shodovala na zpřehlednění systému předchozí péče, zároveň zde navzdory tomu, že sama neměla komunální zkušenost, zdůrazňovala dostupnost i v odlehlých lokalitách, což může být způsobené voličskou cílovou skupinou SPD. (STEM, 2023)

Opoziční poslankyně Věra Kovářová (STAN) se ve svém projevu věnovala především otázce dětských skupin v menších obcích, pro které je dětská skupina jediným zařízením předškolní péče. Zároveň kritizovala, že by byl rušením dětských skupin ohrožen stávající fungující systém, kdy dětské skupiny zřizovaly i soukromé firmy, úřady a samosprávy:

„(...) Tento zákon měl částečně a přechodně pomoci řešit nedostatečnou kapacitu v mateřských školách ve velkých městech a jejich okolí. Dále měl umožnit, aby byla předškolní zařízení i v malých obcích, kde si obec nemohla dovolit zřídit mateřskou školu. (...) Zákon o dětských skupinách byl určen také jako alternativa pro ty rodiče, většinou maminky, které se chtěly nebo musely z finančních důvodů vrátit do práce, například také pro studentky (...)

(...) Změna názvu z dětských skupin na jesle bude znamenat administrativní zátěž, nějaké finanční náklady. Ale tak jak to zaznělo z úst paní ministryně, i tam by mohlo dojít k nějaké částečné bonifikaci řekněme, pokud by tento nový název prošel.

Druhým úskalím je kvalifikace, která je potřebná pro pečující osoby. Bohužel z návrhu zákona vypadávají tak učitelky z mateřských škol, sociální pracovníci a zůstávají pouze zdravotní sestry či lékaři. Co to tedy znamená? Že 80 % současných pečujících osob si bude muset udělat novou zkoušku, přestože již zkoušku složily – název této zkoušky je „chůva pro děti do zahájení školní docházky“ - a vykonávaly pozici pečující osoby v dětských skupinách. Nejenom že to přinese velké finanční náklady (...)

Navrhujeme, aby v obci (kde není mateřská škola, pozn. autorky) mohly dětské skupiny fungovat i nadále, a to do zahájení školní docházky. (...) Otázkou bylo, jak zvolit hranici, co jsou to malé obce. My jsme v původním návrhu, který jste možná v systému viděli, navrhovali, že by to platilo pro obce do tisíce obyvatel (...)” (Poslanecká sněmovna – stenozáznam, 2021 h)

S odstraněním zastropování částky souhlasil i vládní poslanec Aleš Juchelka (ANO 2011), který stanovisko odůvodňoval tím, že jsou napříč republikou odlišné náklady za dětské skupiny (Poslanecká sněmovna – stenozáznam, 2021 h).

S tím souhlasila i poslankyně Olga Richterová: „(...) tím stropem věku bohužel ta novela zavádí neblahou změnu, změnu, která není ku prospěchu, ale omezuje možnost volby. To, že **omezuje možnost volby pro rodiče, je jedna věc, ale omezuje to i možnost flexibilně poskytovat služby péče o dítě v menších obcích.** (...) **Vládní koalice navrhuje zastropovat věk, aniž by to bylo odůvodněné, aniž by bylo řečeno, proč ten dnešní systém nevyhovuje. On totiž vyhovuje, vyhovuje dětem, vyhovuje rodičům, vyhovuje těm zřizovatelům a jediný, komu možná nevyhovuje, je Ministerstvo školství.** (...)” (tamtéž) a poslankyně Věra Kovařová: „(...) jestliže Ministerstvo školství nepřipouští v podstatě navýšení tohoto věku, tak musíme jasně říci, že **Ministerstvo školství musí dát výraznou posilu výstavbě mateřských škol, tak aby byly dostupné všem, pro všechny rodiče. Jinak skutečně vznikne skupina rodičů, kteří nebudou mít kam dát své dítě**” (tamtéž).

Ministryně Maláčová však byla zastánkyní dělení jeslí a školek a reagovala v otázce zastropování maximálního věku dítěte v dětské skupině následovně: (...) **Do tří let by měly být děti v jeslích a od tří let v mateřských školkách, protože to je mezinárodně uznávaný systém, že od tří let by děti měly být ve vzdělávacím systému, protože je velmi dobré pro budoucnost dětí a pro vyrovnávání sociálních nerovností, když děti od tří let jsou už ve vzdělávací instituci, kde se připravují na školní život**” (...) (tamtéž).

Během 2. čtení 23.3.2021 bylo řešeno také nastavení výše příspěvku od rodičů. Ministryně Maláčová prosazovala maximální plošný strop na 1/3 výše minimální mzdy, přičemž několikrát zmínila, že současná podoba dětských skupin vytváří „*elitní školky*”:

(...) Nechceme elitní školky. (...) My chceme dostupnou službu pro pracující rodiny s dětmi,

která bude stát normální částky, tak jak ve školkách, a nikoliv majlant. To nemá být luxusní záležitost pro vyšší střední třídu ” (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021 h).

Proti zastropování příspěvku protestovali opoziční poslanci, například Olga Richterová. Ta komentovala strop na příspěvek tak, že by to reálně vedlo ke snížené udržitelnosti dětských skupin ve velkých městech, kde jsou vyšší nájem: ***“(…) V žádném případě není možné ohrozit existenci mnoha dětských skupin tím, že by se vlastně zrušila svoboda jejich poskytování ve větších městech, kde jsou prostě dražší nájem a často je těžší sehnat kvalifikovaný personál, takže potřebujete dát o něco vyšší mzdy. A to je bohužel hrozba toho, jak je navržené to zastropování příspěvků”*** (tamtéž). Dále se silně vymezoval například poslanec za KDU-ČSL Marek Výborný, který nazýval kroky ministryně Maláčové „sociálním inženýrstvím”(tamtéž).

Třetí čtení návrhu novely zákona o dětských skupinách otevřela ministryně Maláčová slovy: ***„(…) je to těžce vydřený kompromis, tento vládní návrh, je jako domeček z karet – pokud se změní jeden parametr, rozsype se celý systém, jako když právě z domečku vytáhnete spodní kartu.*** (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021g) Zároveň ministryně Maláčová upozornila na to, že pokud nedojde k zastropování maximálního příspěvku na dětskou skupinu, začne se ze stávajícího nastavení dětských skupin stávat „byznys”: ***„Já bych chtěla podpořit ten argument, který tady zazněl, že pokud budeme pokračovat v tom, že dětské skupiny například nebudou finančně zastropovány, to znamená ten příspěvek rodičů, tak (...) se vytvoří prostor pro soukromý byznys (...)”*** (tamtéž).

Poslankyně Olga Richterová měla nadále výhrady vůči zpřísnování parametrů pro fungování dětských skupin: ***„(…) z flexibilního systému, systému, který doplňoval školky, se tím předloženým návrhem stává systém velmi rigidní, svázaný, a to svázaný tím věkovým limitem, který se navrhuje zavést, a bohužel svázaný i některými technickými parametry (...)”*** (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021g).

Vládní poslankyně Alena Gajdušková byla příznivkyní nastavení standardů stejně jako její stranická kolegyně ministryně Maláčová a při komunikaci nastavování standardů rovněž používala paralelu se sociálními službami: ***„(…) A jestli tedy chceme pro své dítě, pro naše děti to nejlepší, tak jako stát musíme nastavovat taková pravidla, aby děti to nejlepší také dostaly. A to bez ohledu na sociální situaci rodiny, bez ohledu na to, jestli to dítě bydlí v malém městě, na vesnici nebo tady v Praze. (...) Stát má povinnost nastavit pravidla tak, aby každé dítě to***

nejlepší dostalo (...)” (tamtéž).

Následně bylo jednání přerušeno a třetí čtení návrhu novely zákona o dětských skupinách pokračovalo 16. června 2021. V tu chvíli už ale byla reálná možnost, že se podaří opozici vrátit návrh zpět do druhého čtení, návrh na vrácení návrhu zákona do druhého čtení přednesl 4. června poslanec Jiří Bláha za ODS (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021d).

V opakovaném druhém čtení ministryně Maláčová na začátku uvedla, že došlo ke kompromisu na názvu, z původně plánované změny názvu – jesle – se staly dětské skupiny: (...) *Víte, že dneska se ta zařízení jmenují různě – škola, školička, klubík a já nevím co všechno, jesle. Takže měníme v tom kompromisním pozměňovacím návrhu, který podle mých informací má podporu napříč politickým spektrem, zpět na název dětská skupina (...)*” (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021c)

Také došlo k přejmenování profesní kvalifikace z chůvy v jeslích na chůvu v dětské skupině, věková hranice pro pobyt dětí byla na návrh opozičních poslanců ustanovena na rozmezí šesti měsíců věku až do zahájení školní docházky. Zároveň ministryně uvedla, jak bude vypadat kompromis v oblasti financování a požadavků na odbornou způsobilost: „(...) *zavádíme pevné financování, které je ukotveno v zákonu, a to v návaznosti na normativ v soukromé mateřské školce, u dětí do tří let zavádí normativ 1,7násobku toho normativu, což dneska zhruba 9 600 korun, u dětí starších tří let na 1,0 násobek tohoto normativu, což je 5 600 korun. Upozorňuji, že ve vládním návrhu nebyly stanoveny částky a upravovalo se nebo mělo se upravovat nařízením vlády.*

*Co se týká stropu poplatků pro rodiče, pro mě naprosto zásadní věc: **pro děti do tří let je strop 4 000 korun, přičemž máme na ministerstvu spočítáno, že v průměru by měli rodiče platit za dětské skupiny 1 700 korun plus je zde samozřejmě i valorizace ukotvená v zákoně, a pro děti starší je to bez stropu, protože tam očekáváme, že mohou přejít do mateřské školky. To znamená, do tří let 4 000 s možností valorizace a tak, jak budou roky plynout, od tří let, protože nárok na místo v mateřské školce je bez stropu.***

*Odborná způsobilost. Vždy chceme, aby byla přítomna alespoň jedna pečující osoba se zdravotnickou kvalifikací – nová **profesní kvalifikace, chůva v dětské skupině nebo zdravotnická profese, a zbylé pečující osoby dle široké škály kvalifikací, tak jak to známe***

doposud. A pokud budou v dětské skupině děti starší tří let, tak zde chceme přítomnost pedagoga minimálně 20 hodin týdně. Je to zejména důležité pro malé obce, kde se očekává, že děti tu budou skutečně až do zahájení povinné školní docházky.

S účinností počítáme od 1. října tohoto roku, protože víte, že od 1. ledna má naběhnout evropské financování, a posouváme tím právě podávání žádostí o financování na leden daného roku” (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021c).

V opakovaném třetím čtení 28.7.2021 ministryně Maláčová v poznamenala, že je jí líto, že došlo ke změně názvu z jeslí na dětské skupiny (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021b).

Dále vystoupil poslanec Tomio Okamura, který zdůraznil, že: „(...) naším prvořadým zájmem je především dlouhodobé a stabilní zajištění kvalitní péče o **naše nejmenší předškolní děti**. Dle našeho názoru musí mít péče o tyto nejmladší předškolní děti systémový charakter a musí být primárně a v **plném rozsahu organizovaná a také financovaná státem**. **Musí mít jednoznačně charakter veřejné služby a musí umožnit umístění všech malých dětí, jejichž rodiče o to mají zájem, ve veřejných zařízeních předškolní výchovy a péče.**

(...) *Výsostným zájmem hnutí SPD je také to, aby byl na území celé republiky zajištěn nejmenším dětem a jejich rodičům stejný, rovnocenný a rovnoprávný přístup do zařízení předškolní výchovy a péče, a to ideálně v místě jejich bydliště bez nutnosti komplikovaného, a ne zrovna levného dojíždění. Považujeme proto za naprosto nezbytné zajistit prostřednictvím tohoto zákona dostupnost předškolních zařízení i dětem v malých obcích, kde například nyní vůbec nejsou klasické mateřské školky a kde je mnohdy jediným předškolním zařízením právě nějaký typ dětské skupiny. (...)*” (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021b).

Dále vystoupila také poslankyně Helena Langšádlová za TOP 09, která uvedla, že: „*Strana TOP 09 byla u vzniku dětských skupin, po celou dobu jsme bojovali za jejich zachování, a proto jsme velice rádi, že je tady komplexní pozměňovací návrh, který toto zachování dětských skupin zachová, a jsme přesvědčeni, že máme vytvářet takové podmínky, aby si rodiče mohli vybírat, jakou formu péče o své děti zvolí, aby mohli sledovat svůj profesní i rodinný život, a k tomuto samozřejmě i dětské skupiny patří*” (Poslanecká sněmovna - stenoáznam, 2021b). I vzhledem k četnosti projevů poslankyně Langšádlové k tématu dětských skupin je nicméně toto sdělení minimálně nepřesné, protože poslankyně Langšádlová vystoupila k tématu dětských skupin od úplně poprvé až v tu chvíli a její stranická kolegyně Markéta Pekarová

Adamová spíše kultivovala diskuzi, nicméně nebyla výrazně aktivní účastnicí této parlamentní diskuze.

Vzhledem k tomu, že v tu chvíli byl projednáván také tzv. pandemický zákon a rovněž stále probíhala pandemie Covid-19, zasáhli do projednávání novely zákona o dětských skupinách svými projevy také poslanci za SPD, konkrétně Tomio Okamura a Tereza Hyťhová, kteří mluvili o „náhubcích“, povinném očkování a očkování proti Covidu-19 srovnávali s očkováním dětí proti hepatitidě B v dětských skupinách. Po chvíli však byli přerušeni předsedajícím schůze Radkem Vondráčkem, o „klid a věcnou debatu“ žádal také vládní poslanec Aleš Juchelka za hnutí ANO.

Slovo si poté vzala poslankyně Hana Aulická Jírovcová za KSČM, která s návrhem nebyla spokojena: „(...) za KSČM je to opravdu ohromný a velký kompromis. (...) Ty zásadní věci, na kterých jsme trvali, které jsme požadovali, to znamená, aby se snížil věk dětí, aby opravdu do dětských skupin chodily malé děti a víceméně se pak dětské skupiny navázaly na předškolní výchovu, na předškolní vzdělávání, to znamená na mateřské školy, tak to se nepodařilo. (...) Vidíme tu hrozbu, že by dětské skupiny mohly nahrazovat mateřské školy právě v menších obcích nebo ve velkých obcích, a právě KSČM podporuje především podobu mateřských školek, to znamená kvalitní předškolní péče“ (Poslanecká sněmovna – stenozáznam, 2021b).

U kompromisu nad názvem zůstala ve svém projevu poslankyně Eva Fialová (ANO): „*Velice podporujeme kompromisní návrh, který vznikl na základě dohody většiny poslaneckých klubů, (...) a pro hnutí ANO bylo klíčové jasně definované financování, aby rodiče věděli, kolik budou za péči o dítě platit, kolik bude přispívat stát.*

Díky tomu, že došlo k rozvolnění věku, tak jsme postrádali smysl, proč by se měly dále jmenovat jesle, protože jesle v každém z nás evokuje péči o ty nejmenší. Tento komplexní návrh reflektuje přání rodičů dětí až do předškolního věku, proto jsme trvali na zachování jména dětské skupiny (...)” (Poslanecká sněmovna – stenozáznam, 2021b)

S posledním projevem před finálním hlasováním vystoupil poslanec Jan Bauer (ODS) se slovy: „**My jsme slíbili rodičům v naší zemi, že zachráníme dětské skupiny, a já doufám, že po dnešním hlasování alespoň částečně tento slib naplníme. Chtěl bych říci, že nemám nic, co**

bych měnil na svém názoru, který tady říkám již možná rok. Já jsem přesvědčen o tom, že dětské skupiny žádné nové zákony nepotřebují, a jediné, co potřebují a co potřebovaly, je, abychom našli především národní finanční prostředky, kterými nahradíme ty evropské, aby dětské skupiny mohly fungovat ve stávající podobě, protože fungují a našly si své místo pod sluncem.

*My jsme od počátku ten návrh, s kterým přišla paní ministryně Jana Maláčová, považovali za likvidační, mysleli jsme si od počátku, že skutečně může zlikvidovat dětské skupiny, mimo jiné i z tohoto důvodu jsme dali návrh na zamítnutí v prvním čtení, který bohužel nebyl přijat. Ve druhém čtení bylo načteno mnoho pozměňovacích návrhů, jak všichni asi dobře víte, my jsme byli přesvědčeni, že žádný z těch pozměňovacích návrhů nemůže vylepšit špatnou verzi, s kterou přišlo Ministerstvo práce a sociálních věcí, a asi si dobře pamatujete, že **především na náš návrh tento návrh zákona byl vrácen do druhého čtení, aby mohl být přepracován.***

My jsme se samozřejmě připojili k tomu komplexnímu pozměňovacímu návrhu. Já z něj úplně nejsem nadšen, myslím si, že to není úplně dokonalé, nicméně alespoň něco než nic, a proto mohu konstatovat, že poslanecký klub Občanské demokratické strany tento kompromisní návrh bude podporovat” (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021b).

Následně byl návrh novely zákona ve třetím čtení schválen a postoupen do Senátu, jak jsem již popisovala v podkapitole o legislativním procesu.

Nejčastějšími komunikačními strategiemi využívanými politickými aktéry byly v otázce novely zákona o dětských skupinách následující:

Tabulka č. 3: Komunikační strategie politických aktérů k tématu dětských skupin v Poslanecké sněmovně v období 2017-2021

politická strana	komunikační strategie	kladení důrazu na:	aktéři, kteří komunikovali téma dětských skupin
ODS	národní financování, ničení systému, který funguje, regulace	samostatnost dětských skupin na evropských dotačních programech	Bauer

	soukromých dětských skupin		
STAN	kapacity školek a škol v malých obcích, rodiče, co se chtějí vrátit do práce, svoboda volby	musí zůstat dětské skupiny, nikoliv jesle, odstranění stropu na věk dítěte v dětské skupině	Kovářová
KDU-ČSL	děti patří k „mamince“ do tří let věku, ale v tuto chvíli „musí“ ženy zpět do práce, a proto podporujeme dětské skupiny, Maláčová ztratí evropské peníze, a proto chce zničit systém, svoboda volby	zájem dítěte, proti standardům na vzdělávání pracovníků dětských skupin, proti omezení věku dítěte v dětské skupině, problém pro obce a města, kde není školka	Vítková, Čížinský, Golasowská
ANO	dětské skupiny „bude platit Evropa“, samosprávy budou budovat dětské skupiny z dotačních programů	zrušení stropu příspěvku pro rodiče na dětskou skupinu, příspěvek na dětskou skupinu by se lišil podle lokality	Juchelka, Schillerová
ČSSD	zlepšování systému, dostupnost dětských skupin i pro nízkopříjmové, nechceme „luxusní školky“	zachování financování z evropských peněz, kontrola standardů, kontrola vzdělávání pracovníků skupin	Maláčová
KSČM	jeselské třídy mateřských škol, matky nechtějí ztratit kvalifikaci, dostupnost pro obyčejné lidi, rodiče potřebují	kritika rozdílných standardů skupin, rodiny dnes musí své dítě „odložit“ do dětské skupiny, jesle byly rušeny	Aulická-Jírovcová

	zařízení pro děti do 3 let, pro sjednocení standardů	a privatizovány v 90. letech, financování z peněz EU a z rozpočtu	
TOP09	svoboda volby, flexibilita pro rodiče	rušení stávajícího fungujícího systému je nesmysl	Pekarová Adamová
Piráti	svoboda volby, Maláčová chce zničit fungující systém dětských skupin, jesle jsou socialistický výmysl, evropské peníze nám pomohou vyřešit nedostatek míst ve školách a školkách	proti zastropování příspěvku, proti názvu jesle, zrušení maximálního příspěvku rodičů na dítě v dětské skupině (společně se STAN), v dětské skupině může být dítě až do nástupu na základní školu	Richterová
SPD	podpora „našich pracujících rodin“, dostupnost dětských skupin/jeslí bez dojíždění, plné hrazení státem	dostupnost předškolní péče i v odlehlých lokalitách, stejné standardy péče, podpora krajů a obcí při zřizování dětských skupin	Okamura, Šafránková, Jarošová

Zdroj: vlastní

Konkrétním komunikačním vzorcům a strategiím, které použili političtí aktéři v rámci mediálních vyjádření i na plénu Poslanecké sněmovny, bych se ráda věnovala v další kapitole.

7 Diskurzivní analýza tématu dětských skupin

V rámci této kapitoly se budu věnovat diskurzivní analýze politické komunikace tématu dětských skupin na úrovni Poslanecké sněmovny. Využívala jsem několik datasetů, konkrétně stenoprotokoly z jednání Poslanecké sněmovny, mediální vyjádření zapojených aktérů a vyjádření aktérů na sociálních sítích. Cíleně jsem se věnovala pouze komunikaci politických aktérů, kteří byli tehdy členy Poslanecké sněmovny. Cílem mé práce je primárně sledovat jejich strategie, jakými přistoupili ke komunikaci tématu, nikoliv zkoumat jednání řadových členů strany, neziskových organizací, lobbistických iniciativ či nepolitických aktérů. K tomuto zúžení jsem přistupovala s ohledem na rozsah práce a dodržení předem stanoveného rámce, ale také s ohledem na to, že nikdy nebudu schopna plného zobrazení tehdejší reality motivací aktérů.

V následujících čtyřech podkapitolách přikročím k podrobnému rozboru čtyř nejčastějších oblastí, které političtí aktéři zmiňovali se souvislostí s projednávanou novelou zákona o dětských skupinách. V každé z podkapitol budu zároveň využívat typické ukázky komunikace politických aktérů a budu zdůvodňovat jejich komunikační strategie. V každé podkapitole jsem použila typické sdělení každé ze stran, která se vyjadřovala k dané podčásti. Zároveň jsem pro větší přehlednost rozdělila text vždy na samotné sdělení a následně část „Interpretace“. U analýzy ukázek budu dodržovat podmínku aktivní interpretace, kdy se pokusím popsat vnitřní souvislosti textu a zároveň externího čtení textu, kdy budu zároveň vysvětlovat vnější podmínky, které vedly aktéra k využití specifického typu nebo formy sdělení. V následující kapitole diskuze potom výsledky analýzy následně porovnáám s datasetem volebních programů.

7.1 Způsob financování dětských skupin

Piráti

Opoziční poslankyně Olga Richterová argumentovala u financování dětských skupin následovně: „(...) *Velmi si přála, abychom si řekli, že tohle je návrh, který máme platit ze státního rozpočtu. Nevím, jak se k tomu bude vyjadřovat pan kolega Bauer z ODS, ale myslím, že takto byl ten původní záměr připravovaný právě pod ODS, že dětské skupiny mají být prostě ze státního rozpočtu. Je to základní státní služba, jako školky. U školek nikdo nechceme, aby*

nám je platil někdo jiný, a ty dětské skupiny doplňují nabídku jako školky. Takže ještě jednou. Základní standard našeho státu by měl být, že všechny rodiny s malými dětmi mají skutečnou svobodu volby, což znamená skutečnou možnost slad'ovat práci a péči. Každý si má vybrat. Jsou samozřejmě rodiny, které chtějí být s dětmi dlouho doma, to je úplně v pořádku. Ale pak jsou takoví, kteří chtějí nebo musí pracovat, a ti dneska často tu možnost nemají” (Poslanecká sněmovna – stenozáznam, 2021g).

Interpretace:

Poslankyně Olga Richterová považovala bezplatnou předškolní péči za základní službu, kterou má stát poskytovat, přičemž nerozlišuje, zda se jedná o školky s náročnějšími hygienickými standardy nebo dětskými skupinami. Její motivací bylo zvýšení kapacit předškolní péče, přičemž nezohledňuje, jak kvalifikovaný má být pedagogický či nepedagogický personál těchto zařízení. To, že pro ni nebyly důležité otázky hygienických či prostorových standardů nebo nároky na vzdělání pracovníků skupin je pochopitelné, protože je dlouhodobou zastánkyní různých forem předškolní péče, včetně tzv. Tagesmutter, které navrhovala i do programu Pirátů a Starostů v roce 2021 (Piráti a Starostové, 2021). Pirátská strana navíc dlouhodobě propaguje ve všech oblastech života svobodu volby a svobodu rozhodování každého jedince (Piráti), a je tak pochopitelné, že bude její hlavní narativní strategií při komunikaci slad'ování rodinného a pracovního života právě svoboda volby i v tomto aspektu.

SPD

„Dle názoru hnutí SPD musí mít péče o nejmladší předškolní děti systémový charakter a musí být primárně a v plném rozsahu organizovaná – a také financovaná – státem, jelikož tato oblast velmi úzce souvisí s celkovou podporou našich pracujících rodin, porodnosti a pozitivního demografického vývoje. Což je zásadní veřejný zájem a priorita hnutí SPD.”

(...) Je pro nás opravdu vrcholně důležité, aby péče o děti v jeslích byla financována výhradně z veřejných peněz, bez toho, aby rodiče na tuto službu museli doplácet nemalé částky ze svého, ať už v jakékoli formě a podobě. Současně vidíme i některé další limity a nedostatky tohoto návrhu zákona. Například v tom ohledu, že dostatečným způsobem negarantuje to, že stát nebude delegovat veškerou tíhu zřizování a budoucího provozu jeslí (a rovněž tzv. jeselských tříd v mateřských školách) pouze na obce. Mnoho z nich totiž potřebuje – a v důsledku propadu

daňových příjmů hlavně ještě bude potřebovat – silnou, a to hlavně finanční, podporu. Ze strany krajů, a zejména ze strany centrální exekutivy a státního rozpočtu. Výsostným zájmem hnutí SPD je to, aby byl všude, na území celé republiky, zajištěn dětem (a jejich rodičům) stejný a rovnocenný (rovnoprávný) přístup do zařízení předškolní výchovy a péče, a to v místě jejich bydliště, bez nutnosti komplikovaného, a ne zrovna levného, dojíždění” (Šafránková, 2020).

Interpretace:

Hnutí SPD rámovalo komunikaci dětských skupin pojmy jako „spravedlivý a dostupný systém předškolní výchovy”. Zároveň tím, že dlouhodobě cílí na osoby s nižším vzděláním a nižšími příjmy (STEM, 2023), je pochopitelné, že chtělo nastavit financování dětských skupin ze státního rozpočtu, zároveň do komunikace zahrnovalo, že občané s nižšími příjmy potřebují finanční jistotu bezplatného předškolního vzdělávání. Zároveň se u SPD objevoval narativ, že napříč republikou je nutné zajistit standardizovanou a kvalitní péči, bez ohledu na místo, ve kterém je péče realizovaná, což opět plně odpovídá cílové skupině SPD, která často žije ve strukturálně postižených oblastech, kde je problém s kvalitou veřejných služeb. Naopak je plně pochopitelné, že do komunikace nezahrnovalo možnost čerpání z evropských prostředků, protože se v programech do voleb 2017 i 2021 vymezovalo proti Evropské unii a stavělo se za suverenitu České republiky ve všech oblastech života (SPD, 2017 a SPD, 2021).

ČSSD

„Dětské skupiny jsou velmi drahé a spojené s velkou byrokratickou zátěží související s financováním z evropských fondů. Proto přicházíme se zákonem, který tyto dvě hlavní věci řeší. Chceme školky pro všechny, nechceme elitní školky, ale skutečně dostupnou péči pro pracující rodiče s dětmi” (Maláčová in Jelínková, 2021).

Interpretace:

Pro ČSSD bylo nutné v komunikaci zdůraznit, že cílí na „obyčejné” a „pracující” občany, zároveň se objevovala diskurzivní strategie „my” (obyčejní občané) a „oni” (vyšší střední třída, která si může dovolit „elitní dětské skupiny”). Zároveň však ČSSD nevytvářela konflikt „město vs. vesnice”, protože pro ni bylo důležité vysvětlit stropovou cenu za dětskou skupinu, která reálně neodpovídala zvýšeným nákladům za provoz dětské skupiny ve větších městech.

Zároveň je zajímavé, že používá v souvislosti s dětskými skupinami termín „byrokratická zátěž“, protože podle Mitchell (2011) je sociální politika obecně závislá na státu, který má takřka výhradní přerozdělovací pravomoc. Vzhledem k administrativní náročnosti „provozu“ státu je však pochopitelná existence jisté míry byrokracie, vůči které by se sociální demokracie tím pádem spíše neměla vymezovat. Zároveň ČSSD ve svých předvolebních programech (2017 a 2021) neslibuje narozdíl například od Pirátů (2017 a 2021) nic jako „funkční“ nebo „rychlejší“ stát, a proto proklamace o byrokracii nedávají příliš smysl. Zároveň je ale nutné zohlednit fakt, že tato citace pochází od ministryně Maláčové, která měla jako bývalá vysoká státní úřednice (Vláda.cz) zkušenosti s fungováním sociální politiky státu, a tedy byla schopná nahlížet na problematiku i osobní zkušeností, do které zapadala i případná zkušenost se skutečnou „zbytečnou byrokracií“. ČSSD (2021) měla u financování dětských skupin představu o financování čistě ze státního rozpočtu a pouze minoritní účasti rodičů na poplatcích za dětskou skupinu, takže je pochopitelné, že v tu chvíli upozadila své proevropské postoje.

STAN

„Jedním z důvodů vstřícnosti vlády k dětským skupinám byla i možnost jejich financování z „evropských peněz“. Asi i proto se vláda výjimečně nedržela své lásky k neustálé regulaci všeho a všech, díky čemuž byly i investiční náklady na vznik skupin relativně snesitelné. „Penězovod“ z Unie ovšem skončí rokem 2024. Není divu, těžko můžeme od našich partnerů chtít, aby nám financovali tyto výdaje nekonečně dlouho. Šlo v podstatě o pomoc v těžkých časech. Během jejího trvání měl český stát získat možnost vyřešit svůj problém s nedostatkem míst v zařízeních pro děti – ať už jimi myslíme děti mladší tři let nebo starší tři let. Asi nikoho, kdo žije v naší zemi, nepřekvapí, že skutečné a důsledné řešení nenastalo” (Kovářová, 2021)

Interpretace:

Zde zasahuje do komunikace poslankyně Věry Kovářové několik specifík vnímání role státu z pohledu hnutí STAN. STAN ve svých stanovách i volebních programech (STAN, 2017 a Piráti a Starostové, 2021) komunikoval v souvislosti se státem formulace jako „stát, který nepřekáží“, případně „zásahy státu tam, kde je to potřeba“. Hnutí STAN se ve svých stanovách (STAN, nedatováno) apriori nevymezuje vůči státu a nezastává pravicovou představu o „malém státu“, ale zároveň je příznivcem jeho omezených pravomocí, a naopak podporuje co největší decentralizaci odpovědnosti a pravomocí směrem k obcím a krajům. Z formulací jako „láska k

regulaci” je vidět, že narativ o svobodě jedince, kterého stát „omezuje” se opakuje nejen v komunikační lince o dětských skupinách, ale je obecně platným narativem hnutí i ve volebních programech (STAN 2017 a Piráti a Starostové, 2021). Poslední komunikační strategií v rámci této citace je „kdo žije v naší zemi, není překvapen, že stát neudělal, co mohl”, vyjadřuje nedůvěru k abstraktní představě velkého, pomalého a tím pádem nefunkčního státu a podporuje rozhodování o veřejných službách z co nejnižších úrovní.

ODS

„Namísto funkčních a oblíbených dětských skupin měly vzniknout nově koncipované a regulované jesle, které by ministryně mohla ve snaze sáhnout si na bruselské dotace vydávat za další příspěvek vlády k lepšímu slučování rodinného a pracovního života mladých lidí. (...) Nejčastěji jsme v průběhu projednávání sporného návrhu slyšeli věty o tom, jak stát musí garantovat kvalitu jednotlivých zařízení a jak potřebné je mít jednotná a kontrolovatelná pravidla. Skoro úsměvné pak bylo pohoršení nad tím, že se nám jednotlivé dětské skupiny dokonce jinak jmenují a rodiče z toho mohou být zmatení (Bauer in ODS, 2021).

Podle mého názoru ale socialisté takovou argumentací jen zakrývají, jak moc se jim nezamlouvá svoboda volby a jak málo důvěry mají k samotným rodičům. Já to mám jinak. Myslím si, že drtivá většina rodičů nepotřebuje vodit za ruku, jako by byli nesvéprávní. Je jejich plným právem volit si pro své děti to, co považují za nejlepší. Ať je to týpí v lesní školce, nebo fešácká dětská skupina s výukou angličtiny (...)” (Kohoutová, 2021).

Interpretace:

Komunikace poslance Jana Bauera i Lenky Kohoutové, expertů ODS na sociální věci, je poměrně vyhrocená a emotivní. Často se v ní v souvislosti s regulací dětských skupin objevují narativy o „ničení”, velmi odmítavém postoji k regulaci ze strany státu, což odpovídá postojům ODS ve vztahu k veřejnému a soukromému. (ODS, nedatováno) Zároveň vzhledem k tomu, že je ODS dlouhodobě konzervativní a euroskeptickou stranou, je pochopitelné, že se o financování z evropských prostředků bude stavět odmítavě, bude preferovat nezávislost na externím financování a bude pejorativně mluvit o „bruselských penězích”, ve vnímání, že cokoliv „bruselského” je negativní. ODS silně zdůrazňovala černobílý narativ „my” a „oni”, ve smyslu „my, co chceme svobodný stát, minimum regulací, podporujeme soukromé dětské

skupiny” a „oni”, socialisté toužící po „šikaně” soukromých provozovatelů dětských skupin. Zároveň ODS místy tíhnula k používání argumentačních faulů, například používala argument, že „socialisté jsou proti svobodě volby” a že „nemají důvěru k rodičům”. Zároveň i příklady, které Kohoutová volila pro ukázkou toho, jaké dětské skupiny si mohou lidé zvolit, neodpovídala realitě uživatelů dětských skupin, ale především cílové skupině ODS – středněpříjmovým a vysokopříjmovým lidem, kteří mají nedůvěru ke státu a podporují soukromé vlastnictví, zároveň si mohou dovolit soukromé dětské skupiny – například ty „fešácké s výukou angličtiny” (STEM, 2023).

7.2 Název jesle vs. dětské skupiny

TOP 09

Opoziční poslankyně Markéta Pekarová Adamová byla odpůrkyní změny názvu: „(...) *Takže chci podpořit i to, abychom neřešili změnu názvu, nebo alespoň dali volnost v tom, že je možné i nadále používat název, který se tady roky začal zaužívat, lidé si jej začali spojovat s tou službou, a teď najednou bychom zase měli jít někam zpátky. (...) Ve skutečnosti je to přejmenování a ve skutečnosti je to zkomplikování situace pro všechny, kteří je už poskytují. Takže myslím, že by tady měla do pozadí ustoupit tahle snaha si ten pomníček udělat, měla by se na to dívat strážlivě očima právě zase z pohledu z praxe, že to zas tolik dobrého nepřinese, na rozdíl od toho, kolik to přinese neužitku a kolik to přinese špatného(...)*” (Poslanecká sněmovna – stenozáznam, 2021 h)

Interpretace:

Pro Markétu Pekarovou za TOP 09 nebylo důležité, jak se budou jmenovat dětské skupiny. Argumentovala „svobodou volby” v rozhodnutí soukromých provozovatelů, což odpovídá i komunikaci TOP 09 ve volebních programech 2017 a 2021 (TOP 09, 2017 a SPOLU, 2021) Zároveň je zajímavé, že slovo „zpátky”, případně „cesta zpátky” využívala s implicitní emocí, že je cokoliv, co je „zpátky” špatné a stát by o nic takového neměl v sociální politice usilovat.

Piráti

Opoziční poslankyně Olga Richterová považovala změnu názvu z dětských skupin na jesle pro

získání evropských prostředků za zbytečné, argumentovala na 98. schůzi 23.4.2021 následovně: „(...) *Já si přeju, aby si každý poskytovatel mohl vybrat, ale abychom nenutili poskytovatele měnit právní dokumenty kvůli zbytečné změně názvu na jesle.*

Prosím, ti (evropští) úředníci tam (v Bruselu) tomu rozumí. Vědí, že tohle je jenom přelakování. A to, co my potřebujeme, je systém, který bude fungovat, systém, který umožní, aby flexibilně ty skupiny vznikaly podle toho, jak jsou kde potřeba, a systém, který umožní i zohlednit, že někde bohužel jsou vysoké nájemy na ty prostory, někde bohužel jsou prostě rozdílné platové podmínky. (...) Takže celá debata je o tom, jestli jako stát systémově z našeho rozpočtu podpoříme dětské skupiny, jestli jim budeme házet zbytečné klacky pod nohy, nebo ne a jestli umožníme zohlednit to, že podmínky v bytech včetně osvětlení, jaké panuje v bytech, stačí pro to, aby v nich fungovaly právě třeba i ty dětské skupiny (...)” (Poslanecká sněmovna – stenoáznam, 2021g)

Interpretace:

I u poslankyně Olgy Richterové převažuje v komunikaci všech aspektů změn v provozování dětských skupin snaha o zachování pro Piráty důležité svobody volby. Zároveň vzhledem k proevropskému směřování strany (Piráti, nedatováno) není překvapivé, že používá argument „úředníky z Bruselu, kteří rozumí specifikům českých dětských skupin”. Použitím konstrukce „oni tam tomu rozumí” sice implikuje, že jsou „bruselští úředníci” daleko a rozhodují se tedy na základě dostupných dat, a nikoliv praktické zkušenosti z terénu, není ale patrné, že by tato zkušenost byla pro Piráty v otázce dětských skupin přítěží. Zároveň cílením Pirátů na voliče z větších měst a ze vzdělanější a středně/vysokopříjmové skupiny obyvatel není překvapivé, že Olga Richterová zdůrazňuje, jak je důležité zohlednit různé podmínky fungování dětských skupin ve větších městech, kde jsou „drahé nájemy” a proto je proti stropování příspěvku na dětské skupiny. Zároveň stejně jako Věra Kovářová v podkapitole o financování dětských skupin využívá narativu o „velkém, pomalém a vzdáleném” státu, který některým praktickým věcem nerozumí, „házi klacky pod nohy” a neumožňuje dostatečnou flexibilitu.

STAN

„Našli jsme v novele také několik dalších úskalí, které chceme pozměňovacími návrhy opravit. Jako zátěž vnímáme změnu názvu. Použitím termínu „jesle” bude docházet ke značným

administrativním, časovým i finančním přítěžím” (Pergl, 2020).

Z této citace Věry Kovářové vyplývá, že podobně jako Olga Richterová nebo Markéta Pekarová Adamová bylo pro hnutí STAN větším tématem než samotný název administrativní náročnost, kterou by přinesla změna názvu z dětských skupin zpět na jesle. Administrativní „zátěž” tak šla v ruku v ruce s vystupováním proti „státu, který přináší překážky”, což zdůrazňovalo hnutí v programu do voleb v roce 2017 i 2021 (STAN 2017 a Piráti a Starostové, 2021).

KSČM

„Že právě jesle označil bezprostředně po vystoupení ministryně Maláčové pirátský poslanec Mikuláš Ferjenčík za socialistický nesmysl, to by nás mělo varovat. Varovat před možným povolebním nástupem Pirátů k moci. Tomuto politickému seskupení je totiž život obyčejných lidí, kterých je v této zemi většina, naprosto lhostejný.” (Aulická-Jírovcová, 2021)

Interpretace:

KSČM byla zastáncem názvu jesle, které spojovala s narativem o minulosti, o které však hovořila pozitivně. Byla tím tak v přímém rozporu například negativním narativem TOP 09, která jakoukoliv minulost v sociální politice vnímala negativně. Pokud nicméně tyto dva pohledy postavím proti sobě a porovnáám je s aktuálním veřejněpolitickým a sociologickým diskurzem, dám za pravdu například Liškové (2023), která zdůrazňuje některé pozitivní aspekty socialistické sociální politiky. Zároveň KSČM démonizovala Piráty za to, že jejich zástupci nazývali jesle „socialistickým výmyslem”, což v roce 2021 odpovídalo názorovému narativu, který stavěli Piráti v roce 2021 a silně se vymezovali vůči čemukoliv krajně levicovému (Piráti a Starostové, 2021). KSČM zároveň upozorňovala na to, že jim záleží na životě „obyčejných lidí”, přičemž konstrukci „obyčejní lidé” stavěla na normalitě, běžném průměrném příjmu, překvapivě absenci auta – což by „obyčejným lidem” stěžovalo dopravu dětí do vzdálenějších předškolních zařízení. Zároveň však slovo „obyčejný” nespojovala narozdíl od ČSSD se slovem „pracující”, což odráží odlišné socioekonomické zázemí voličských skupin obou stran. (STEM, 2023)

7.3 Péče o děti v rodině vs. v instituci

STAN

„(Dětské skupiny) jsou velkou pomocí jsou i pro matky a studentky, které se mohou dříve vrátit do práce alespoň na částečný úvazek” (STAN, 2021)

Interpretace:

Hlavní postavou hnutí STAN byla v otázce komunikace tématu dětských skupin poslankyně Věra Kovářová, která poměrně úzce specifikovala cílovou skupinu, která by měla výhody ze zajištění dostatečné sítě dětských skupin, které by byly převážně zařízením pro děti do 3 let, s výjimkami v malých obcích pak do zahájení školní docházky. Narozdíl od poslankyně za Piráty Olgy Richterové však kombinovala ve své komunikaci, že budou dětské skupiny pomáhat „rodičům” a „matkám a studentkám”. Jakkoliv v tu chvíli popisovala poslankyně Kovářová realitu a dětské skupiny by reálně pomohly především ženám, které byly v tu dobu v České republice z 87 % primárními pečujícími (Sociologický ústav AV ČR, 2020), nikoliv nutně „rodičům”, nepřímou (a možná neúmyslně) tím dávala najevo, že toto opatření cílí hlavně na ženy, které by se v rámci vidění světa poslankyně Kovářové možná i měly starat o děti. Zároveň silně zdůrazňovala ve své komunikaci, že se rodiče nebo matky „mohou”, nikoliv „mají” vracet do práce na částečný úvazek dříve, tato komunikační linka se poté opakovala i v programu Pirátů a Starostů ve volbách v roce 2021 (Piráti a Starostové, 2021)

KDU-ČSL

„Z pozice prorodinné politiky dáváme v KDU-ČSL sice přednost tomu, aby děti do tří let byly vychovávány v rodině. Ovšem doba se mění, a i matky musí často brzo zpět do zaměstnání. Pokud chceme opravdu vážně napomoci ke sladování pracovního a rodinného života dnešních mladých lidí, tak je další pokračování dětských skupin skutečně zapotřebí,“ vysvětluje senátorka Vítková, která opakovaně vyzývala vládu po finančním zajištění dětských skupin i po polovině roku 2022, kdy pro ně vyprší finanční podpora z fondů EU” (KDU-ČSL, 2021).

„(...) Sotva si našly dětské skupiny své místo na slunci, již je tady návrh novely, která dětské skupiny škrtá a preferuje jesle. Důvod? Za tři roky budou muset dětské skupiny skončit z důvodu

nedostatku financí a dle paní ministryně je potřeba vymyslet nový, inovativní projekt, a to jsou jesle, které budou moci přijímat děti už od 6 měsíců. Ano, od 6 měsíců, i když paní ministryně měla záměr, aby do jeslí byly přijímány děti od 0 měsíců. Takže asi rovnou z porodnice do jeslí. Důvod? Matky prý chtějí do práce, děti jsou jejich brzdou v kariéře a jesle to vyřeší. Otázka potřeb malého dítěte, které je v prvních měsících až třech letech silně fixováno na matku, prý není až tak pravdou. O tom, že dítě do tří let věku zažívá největší separační úzkost, kdy je odděleno na značnou část dne od matky nechce paní ministryně ani slyšet. Děti se staly pro rodinu zátěží, kterou je potřeba vyřešit a ženy nahnat co nejdříve do práce. Je v tom samozřejmě i ekonomický zájem, pracující rodič odvádí daně a zároveň finančně přispívá na provoz jeslí. (...) Schází nám jednak společenské ocenění matky a souběžně i finanční ocenění matky (nebo otce) jako rodiče, který dělá důležitou věc – vychovává daňové poplatníky” (Golasowská, 2020).

Interpretace:

KDU-ČSL v otázce péče o děti do tří let přemýšlela ze všech parlamentních stran nejvíce patriarchálně a dogmaticky. Její představitelé při komunikaci tématu dětských skupin zdůrazňovali, že jim nepříjde správné vychovávat děti do tří let mimo rodinu a také pracovali s narativem „matky se dnes MUSÍ vracet do práce”. Nezhledňovali, nebo pravděpodobně nechtěli zohledňovat hledisko, že se současné „matky” do práce většinou vracet chtějí, pouze jim to neumožňuje současný systém předškolních kapacit. Zároveň se zástupci KDU-ČSL dopouštěli argumentačních faulů a nelogických a přehnaně emotivních obrazů, že děti půjdou „z porodnice rovnou do jeslí” a že děti do tří let zažívají „největší separační úzkost, když jsou odděleny od matky”. Tuto argumentaci nicméně vyvrací například Pallová (2020), která uvádí, že je role otce jako pečujícího u dítěte do dvou let naprosto individuální a nelze plošně říct, zda je důležitější vztah s otcem či matkou, protože pro dítě v předškolním věku je důležitý důvěrný vztah s alespoň jednou blízkou osobou, která nemusí být biologickým rodičem dítěte. K podobným závěrům došla ve svém výzkumu Šmatelková (2018), která zmiňuje, že separační úzkostí trpí pouze některé děti do tří let a projevy těchto úzkostí jsou pouze dočasné. Lze se nicméně domnívat, že tato data mají k dispozici i politici KDU-ČSL, nicméně vzhledem ke konzervativnímu hodnotovému základu strany (KDU-ČSL) bude jejich strategií prosazovat jednak tradiční rozdělení rolí – tedy budou explicitně zmiňovat matky jako primární a nutné pečující – a zároveň budou usilovat spíše o model, kdy bude primární pečující nastupovat zpět do pracovního procesu až velmi pozvolně. Tuto strategii zároveň KDU-ČSL rozhodně

neodsuzuje, a naopak proklamacími jako „péče o děti je stejnou hodnotou jako práce“ (Golasowská, 2020).

7.4 Dopady na města a obce jako zřizovatele dětských skupin

SPD

„Považuji za naprosto nezbytné zajistit prostřednictvím tohoto zákona dostupnost jeslí i dětem v malých obcích do jednoho tisíce obyvatel (kde např. nyní vůbec nejsou klasické mateřské školky a kde je dosud mnohdy jediným předškolním zařízením nějaký typ dětské skupiny). Proto jsem, i s dalšími kolegyněmi, k tomuto zákonu předložila pozměňovací návrh, jehož cílem je do budoucna pevně zajistit dostatečné kapacity v předškolních zařízeních pro všechny naše děti – na celém území státu, včetně těch nejmenších obcí a sídel.

A to tím způsobem, že pokud budou v malých obcích (s maximálně jedním tisícem obyvatel) jediným zařízením předškolní výchovy a péče jesle (vzniknuvší např. na bázi nynější dětské skupiny), budou je moci navštěvovat místní děti až do té doby, dokud nebudou muset zahájit povinnou školní docházku v základní škole (...)” (Šafránková, 2020).

Interpretace:

Protože hnutí SPD cílí spíše na nízkopříjmové a středněpříjmové voliče z menších měst a obcí (STEM, 2023), byla pochopitelná jejich argumentace u otázky dopadů dětských skupin na samosprávy, ve které zdůrazňovali nutnost dostatečných kapacit napříč malými i velkými sídly. Proto podporovali návrhy Pirátů a Starostů (Kovářová, 2021), aby byly v malých obcích dětské skupiny náhradou mateřských školek a maximální věk docházky dítěte do těchto zařízení by korespondoval s následným plynulým přechodem k povinné školní docházce. Tato strategie nebyla nutně hodnotová, ale spíše čistě pragmatická.

STAN

„Hlavní vytyčkanou změnou je transformace dětských skupin na jesle, které budou smět nově navštěvovat pouze děti do 3 let věku. Tím malé obce ztratí alternativu k mateřským školám. Proto reagujeme na podnět od starostek a starostů. V malých obcích, kde si mateřské školy nemohly dovolit ať už z finančních důvodů, či nedostatečného počtu dětí, zřídily dětské skupiny.

Z toho důvodu navrhuje, aby dětské skupiny, jesle, zůstaly v obcích do zahájení povinné školní docházky. Tímto krokem předejdeme zmaření investic, které do zřízení skupin obce daly, a navíc zůstane zachována předškolní služba poskytovaná malými obcemi” (Pergl, 2020).

Interpretace:

Hnutí STAN používalo u podávání pozměňovacích návrhů komunikační strategii „reagujeme na podněty starostek a starostů”. Tím vycházelo z hodnotového rámce, na kterém vzniklo, tedy jako hnutí, které hájí zájmy samospráv a „rozumí” problémům, které skutečně řeší v malých obcích a městech, narozdíl od státu, který je „pomalý”, „velký” a „vzdálený”. (STAN) Zároveň ve svém programu do voleb v roce 2017 i 2021 (STAN, 2017 a Piráti a Starostové, 2021) zdůrazňovalo nutnost řešení veřejných politik z co nejnižší úrovně, což odpovídá i tomu, jakou měli zástupci STAN ve Sněmovně představu o řešení problému nedostatečných kapacit předškolních zařízení.

ČSSD

„(...) Chceme využít 3–5 miliard korun z Národního plánu obnovy na investice tak, aby jesle mohly vznikat v každé obci, ideálně při každé mateřské školce. Takže rodiny by měly jesle vždy v nějaké rozumné vzdálenosti od bydliště. V tom máme ještě velké rezervy. Jsou regiony, kde na dětskou skupinu téměř nenatrefíte. Ty totiž dnes vznikají hlavně díky aktivitě místních nadšenců či osvědčených lokálních politiků. To znamená, že v obcích, kde tito nadšenci chybí, mají rodiče malých dětí prostě smůlu. Věřím, že tyto peníze na výstavbu a rekonstrukce prostor využijí hlavně obce a umožní tak na svém území vznik páteřního systému služby, která je pro naši zemi tak důležitá. (...) Každý rodič, bez ohledu na svůj příjem, by měl mít možnost vrátit se do zaměstnání dříve. A je jedno, jestli si potřebuje udržet kontakt s povoláním, protože pracuje třeba jako lékař, nebo protože jde o maminku samoživitelku, která pracovat prostě musí” (Maláčová, 2021)

Interpretace:

Zde ministryně Maláčová využívala několik komunikačních strategií. Vystupovala zde z pozice, kdy měla jako ministryně práce a sociálních věcí plnou kontrolu nad tím, jak celý systém vylepšit a rozšířit dostupnost služeb. Zároveň její komunikaci ovlivňovaly i hodnotové

a stranické postoje, kdy usilovala o „vyrovnání šancí“ na stejnou kvalitu služeb napříč republikou, čímž je zdůvodnitelná i její potřeba sjednotit standardy dětských skupin či jeslí. Zároveň větou, že peníze „na výstavbu využijí hlavně obce“ správně popisuje stav, kdy obce jako zřizovatelé předškolních zařízení mají ve své pravomoci budování dětských skupin či jiných předškolních zařízení. Nepřímo se však myšlenkovou konstrukcí, že se budou obce „podílet na budování páteřní sítě služeb“ zříká odpovědnosti za to, zda tato síť skutečně vznikne a říká tak „věnujeme na to peníze z Národního plánu obnovy, ale pokud to obce nevybudují, není to naše chyba“ (Maláčová, 2021).

8 Diskuze

Přínos výsledků výzkumu vidím v několika rovinách. Tématu novely zákona o dětských skupinách se dosud nikdo nevěnoval, protože se jedná o poměrně nedávno diskutované téma. Zároveň se práce, které zkoumají veřejně-politická rozhodnutí, běžně nevěnují také jazyku, jakým je veřejně politické rozhodnutí komunikováno. Z důvodu větší zobecnitelnosti výsledků jsem se rozhodla porovnávat jazyk politických programů s jazykem, který používali političtí aktéři v souvislosti s novelou zákona o dětských skupinách. Práce se tak pohybuje na pomezí zkoumání v oblasti politické komunikace, veřejné a sociální politiky a politického marketingu.

Téma práce by podle mého názoru bylo nadále možné rozvinout v rámci tématu alternativních zařízení předškolní péče, například fenoménu Tagesmutter, kterému se věnovali například Piráti (Piráti a Starostové, 2021). Konceptu péče Tagesmutter je podle mého názoru potřebné se věnovat proto, že jako jedna z možností neinstitucionalizované předškolní péče může být v budoucnu východiskem pro nedostačující kapacity standardních předškolních zařízení. Zároveň by bylo možné zkoumat, zda právě existence a aktivní využívání dětské skupiny či jiného podobného zařízení zvýšila motivaci rodičů k rozhodnutí mít další dítě. U dětských skupin jako takových dochází v tuto chvíli ke zkoumání především formou případových studií konkrétní skupiny, za prospěšnou pro další zkoumání problematiky bych považovala komparaci více dětských skupin s podobnou cílovou skupinou rodičů a podobně nastavenými standardy, například v rámci vyšších úřadů státní správy. V rámci práce jsem se cíleně věnovala pouze parlamentním politickým aktérům a pro případné další zkoumání jsem nechala volné téma role Asociace provozovatelů dětských skupin na novelu zákona o dětských skupinách. V širším kontextu bych si zcela jistě dokázala také představit zkoumání role vlivu podobných profesních skupin na přijaté zákony v oblasti sociálních služeb obecně. U tématu politické komunikace mi přišlo jako nosné porovnávat jazyk, kterým hovořily volební programy, a ačkoliv by se v tu chvíli nejednalo pravděpodobně o veřejně politické, jako spíš o politologické téma, připadalo by mi velmi zajímavé porovnat jednak jazyk konkrétní politické strany, zde by bylo vhodné využít pro hlubší ponoření do tématu metodu případové studie, a jednak sledovat ideologický vývoj jedné strany v předvolebních programech od vzniku strany po současnost.

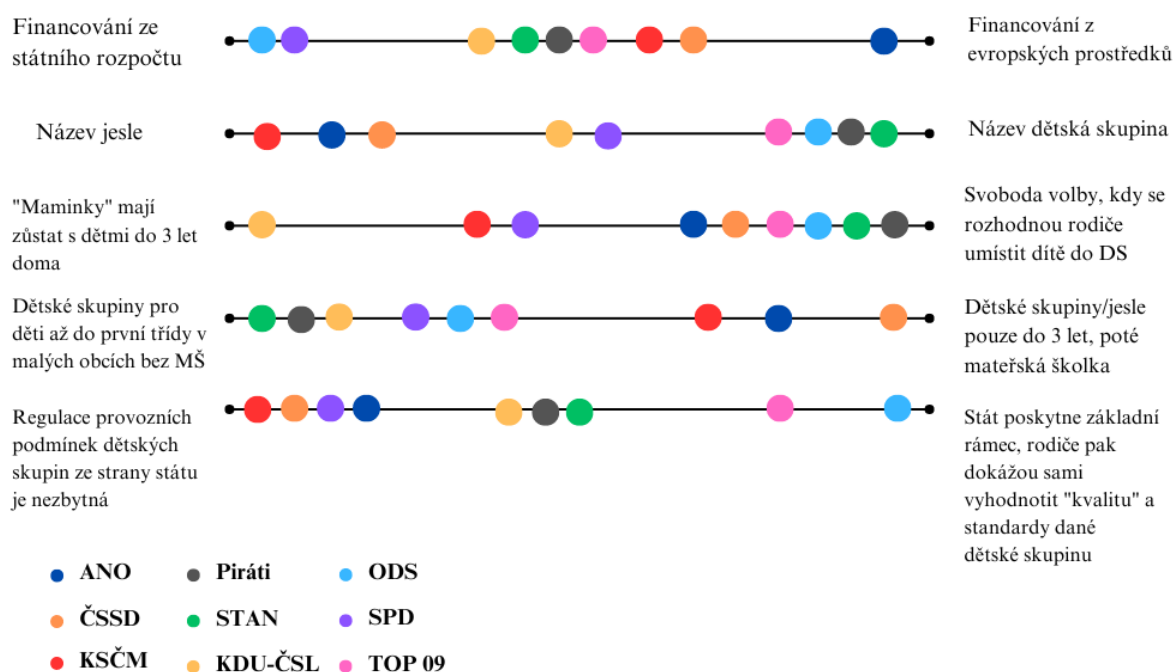
V teoretických východiscích své práce jsem se rozhodla opírat o teorii tří proudů, protože jsem se domnívala, že je nejvhodnější pro popis tehdejšího stavu zákonného (ne)ukotvení dětských skupin a nutnosti nastavení udržitelného a předvídatelného financování. V průběhu zkoumání

jsem nicméně dospěla k názoru, že teorie tří proudů byla vhodnou ve fázi nastolování agendy. Prvním impulsem pro podporu dětských skupin ze strany státu bylo financování dětských skupin z Operačního programu Zaměstnanost, díky čemuž stát vytvořil zákon č. 247/2014 Sb. o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Problémem se v pozdějších letech stala dočasnost financování z evropských zdrojů, zároveň měl na celou problematiku vliv také nedostatek míst pro děti v předškolních zařízeních. Dlouhodobá neudržitelnost financování a několikileté zkušenosti provozovatelů dětských skupin vedly k tomu, že vláda musela přijmout novelu zákona o dětských skupinách. Na její konkrétní podobu měla vliv i aktivní opozice tvořená Piráty, STAN, ODS, TOP 09, KDU-ČSL a SPD. Příkladem rozporu původní teorie MSF s politickou praxí může být finální hlasování o novele zákona o dětských skupinách, kdy došlo k několika stranickým rozporům v hlasování, a to i přesto, že pro ně například obecná agenda podpory rodin nebo podpory sladování rodinného a pracovního života měla být teoreticky zavazující vzhledem k volebním programům politických stran.

Metodou diskurzivní analýzy a analýzou volebních programů a mediálních výstupů se mi na příkladu dětských skupin podařilo utvořit určitý komunikačně-strategický rámec, ve kterém se parlamentní politické strany u tématu dětských skupin pohybovaly. Pro lepší přehlednost jsem téma zpracovala v rámci následující grafiky, která je jistým zjednodušením názorových tendencí jednotlivých stran u konkrétních bodů zájmu v rámci novely zákona o dětských skupinách. Tuto grafiku přikládám pouze pro zobrazení určité názorové orientace, samotným grafickým zpracováním jsem si nekladla ambici zobrazit naprosto přesně veškerá vyjádření, proto může být mírně zkreslené tím, že zahrnuje názorové tendence nejviditelnějších představitelů parlamentních politických stran ve zkoumaném období, kteří se vyjadřovali k tématu dětských skupin.

Graf č. 2: Politická komunikace dětských skupin parlamentními stranami v období 2017-2021

Politická komunikace dětských skupin parlamentními stranami v období 2017-2021

Zdroj: Černá, 2023, vlastní výzkum

Zdroj: vlastní

Konkrétně jsem se v rámci diskurzivní analýzy soustředila na jazyk, kterým hovořily jednotlivé parlamentní strany, a v kapitolách číslo šest a sedm jsem zároveň popisovala motivace, které vedly politické strany k určitému názorovému vymezení a prioritám, které chtěly v novele zákona prosadit. Klíčovým dokumentem pro mě zároveň byly předvolební programy politických stran, kdy jsem se soustředila na to, zda byly dětské skupiny pro politické strany programovou prioritou v rámci gescce sociálních věcí, zda se zmiňovali o sladování rodinného a pracovního života a zda jazyk, jakým mluvili v programu o sociální politice, korespondoval s komunikací tématu novely zákona o dětských skupinách. Ukázalo se, že jazyk programu neodpovídal reálné komunikaci aktérů, nicméně právě vize sociální politiky u jednotlivých politických stran obecně plně souzněla s tím, jaké priority měly u novely zákona o dětských skupinách a obecně u sladování rodinného a pracovního života. Tyto vize sociální politiky zároveň odpovídaly Esping-Andersenovu modelu sociální politiky státu, pokud jsem je aplikovala na ideové ukotvení jednotlivých stran.

Závěr

Cílem mé práce bylo zjistit, co mělo vliv na politickou diskuzi ohledně lidskoprávních a sociálních témat, kterými se zabývala Poslanecká sněmovna v letech 2017-2021. Dále si práce kladla za cíl zmapovat vývoj politické komunikace dětských skupin u všech tehdejších parlamentních stran a jejich zástupců. Práce si také v neposlední řadě kladla za cíl popsat, jaké faktory ovlivnily politickou diskuzi u tématu dětských skupin a co mělo vliv na prosazení novely zákona o dětských skupinách, pro tento cíl mi sloužila aplikace teoretického rámce MSF.

Nyní bych ráda shrnula odpovědi na výzkumné otázky a shrnula, jaký byl cíl mé práce a zda došlo k jeho naplnění.

1) Jakým způsobem komunikovaly politické strany novelu zákona o dětských skupinách a lišila se komunikace tématu dětských skupin parlamentními stranami od komunikace dalších témat rodinné politiky v programech stran v letech 2017 a 2021?

Komunikace tématu dětských skupin se nijak nelišila od dalších témat rodinné politiky v letech 2017 a 2021. Jak jsem již zmiňovala ve výzkumné otázce číslo jedna, jazyk, kterým komunikovaly politické strany, byl závislý především na ideologické profilaci, která motivovala strany k volbě konkrétních slov při prosazování tématu. Naopak zcela odlišně od témat rodinné politiky bylo komunikované všemi politickými stranami téma sociální politiky, konkrétně revize systému dávek, která byla všemi stranami především v roce 2017 silně emočně zabarvena.

Výsledky analýzy politické komunikace jsou překvapující v tom, že v průběhu procesu parlamentní diskuze nedošlo k výrazným názorovým ani postojovým proměnám a kompromisy jednotlivých aktérů – například otázka názvu – byly způsobené především tlakem na dodržení termínu, kdy musel být zákon schválen, aby bylo zajištěno další financování dětských skupin. Političtí aktéři zvolili na začátku projednávání jasnou komunikační strategii – tyto strategie jsem popisovala v diskuzi práce, kterou udrželi až do schválení novely zákona o dětských skupinách. Zároveň jsem byla překvapená věcností parlamentní diskuze, která sice nebyla

oproštěna od jistých argumentačních faulů nebo ideologické zabarvenosti, ale pozice jednotlivých stran si v otázce parametrů dětských skupin nakonec odporovaly poměrně málo a strany byly (i kvůli časovému tlaku) schopné přistoupit na kompromis v podobě názvu, financování i vzdělávání personálu dětských skupin. V porovnání programů z let 2017 a 2021 bylo jasně zřetelné, jak moc se některé strany názorově posunuly a jaký vliv to mělo na jazyk, kterým programy hovořily.

2) Jak byla komunikace tématu závislá na profilaci politické strany?

Jazyk, kterým komunikovaly politické strany, byl závislý především na ideologické profilaci, která motivovala strany k volbě konkrétních slov při prosazování tématu. Zároveň komunikace politických stran odrážela cílovou skupinu voličů této strany, což je naprosto pochopitelné a nijak překvapivé. Konkrétně nyní krátce shrnu komunikační linky jednotlivých stran: SPD prosazovala především nezbytnost financování ze státního rozpočtu a bezplatnost služby. Zároveň zdůrazňovala, že systém musí být spravedlivý, dětské skupiny musí vznikat co nejblíže místa bydliště bez nutnosti dojíždění. Pro hnutí ANO bylo klíčové financování čistě z evropských prostředků, odstranění zastropování příspěvku a dotační programy na dětské skupiny ze strany krajů pro obce a města. Zároveň SPD i ANO hovořili o tom, že dětské skupiny potřebují „obyčejní lidé“, SPD k tomu připojovala přívlastek „naši“ obyčejní lidé. KSČM kritizovala demonizaci jeslí a hájila návrat z názvu jesle od dětských skupin, považovala také za nutné sjednotit standardy kvality a zdravotnické vzdělání personálu. ODS zdůrazňovala, že chce ČSSD, především pak ministryně Maláčová „ničít fungující systém“ a dávala na roveň slova jako „likvidace“ a „regulace“. Prioritou pro ODS bylo zajištění financování nikoliv z evropských, ale domácích zdrojů a omezení byrokracie spojené s dětskými skupinami. STAN se zaměřoval na dostupnost dětských skupin v malých obcích do 1000 obyvatel a podařilo se mu prosadit, aby v malých obcích, kde nejsou školky, byly dětské skupiny až do šesti let věku a tím byla pokrývána dostupnost předškolních zařízení. Zároveň STAN společně s Piráty držel komunikační linku, že je regulace dětských skupin „házením klacků pod nohy provozovatelům“. Pro Piráty bylo klíčové odstranění stropu na školné a zachování svobody volby pro rodiče. KDU-ČSL silně zdůrazňovala, že není pro umístování dětí do tří let do institucí, nicméně přiznávali, že se jedná o chtěnou alternativu předškolní péče. Nesouhlasili s přílišnou regulací dětských skupin a vadilo jim zastropování příspěvku na dětskou skupinu. TOP 09 dodržovala linku pravicových opozičních stran o nutnosti flexibility a zbytečné byrokracii, pokud by se vláda rozhodla dětské skupiny „svazovat pravidly“, příliš

aktivní ale v komunikaci tohoto tématu nebyla. Vládní ČSSD mluvila o „změně systému“, zlepšování kvality stávajících skupin, ochraně rodičů před „nekalými provozovateli, kteří nejsou schopni zajistit kvalitu“ a podporou „pracujících a obyčejných“ lidí. Zároveň zdůrazňovala narativ dětských skupin jako „elitních školek pro střední třídu“ a mluvila o nutnosti široké dostupnosti. Byla pro nastavení maximální výše školného i příspěvku na dětskou skupinu, původně byla především kvůli bezpečnému zajištění financování z evropských prostředků pro název jedle, ze kterého kompromisně ustoupila.

3) Jaké faktory ovlivnily úspěšné prosazení novely zákona o dětských skupinách?

Ačkoliv každá z parlamentních politických stran měla odlišnou pozici z hlediska mocenského vlivu, vzhledem k nutnosti nastavení financování do určitého termínu probíhal legislativní proces poměrně rychle a novela zákona o dětských skupinách byla schválena během přibližně jednoho roku. Dalším faktorem, který měl vliv na mediální viditelnost tématu, byla i nová směrnice Evropského parlamentu 2019/1158 o work-life balance, kterou musela Česká republika implementovat. Tato směrnice si kladla za cíl zvýšit účast žen na trhu práce. Protože mezi hlavní faktory, které způsobují neúčast žen na trhu práce v České republice patřil nedostatek kapacit předškolní péče, takže se pečující ženy nemohou vrátit dříve do práce, bylo logickým krokem přikročit novelizaci zákona o dětských skupinách, nastavit standardy předškolní péče a zároveň tento krok zahrnout do vládních priorit v rámci politiky sladování rodinného a pracovního života. Téma work-life balance a sladování rodinného a pracovního života se zároveň stalo mainstreamovým politickým tématem, a proto bylo pro politické aktéry výhodné ho začít řešit. Vláda Andreje Babiše navíc v programovém prohlášení uváděla, že podpoří zaměstnávání rodičů a pečujících osob, které potřebují sladovat rodinný a pracovní život, což mohlo mít opět vliv na ochotu vládních stran prosadit novelu zákona o dětských skupinách.

Seznam použité literatury

Legislativa a standardy

1. EVROPSKÁ UNIE. Směrnice o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU. Dostupné online z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1158>
2. MPSV e Směrnice Work-life Balance, MPSV, 2021. Dostupné online z: <https://www.mpsv.cz/smernice-work-life-balance>
3. MPSV f. Odborné kvalifikace pečujících osob. MSPV, 2021. Dostupné online z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Odborn%C3%A9+kvalifikace+pe%C4%8Duj%C3%ADc%C3%AD+osoby+v+DS.pdf>
4. ZÁKON č. 247/2014 Sb. Zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. Dostupné online z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-247>
5. ZÁKON č. 329/2021 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dostupné online z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-329>

Literatura a studie

1. BLUMLER, Jay. G. 2013. The fourth age of political communication. Dostupné online z: <http://www.fgpk.de/2013/gastbeitrag-von-jay-g-blumlerthe-fourth-age-of-political-communication-2/>
2. BRUMLER, J. G. a KAVANAGH D. (1999). The third Age of Political Communication: Influences and Features. In: Political Communication, 16(3), s. 209–230.
3. CAIRNEY, Paul a Nikolaos ZAHARIADIS. Multiple streams analysis: A flexible metaphor presents an opportunity to operationalize agenda setting processes. In: Paul

- Cairney: Politics & Public Policy [online]. Velká Británie, 2013, 2016 [cit. 2018-12-06]. Dostupné z: <https://paulcairney.files.wordpress.com/2013/10/cairney-zahariadismultiple-streams-2016.pdf>
4. CAPRARA, Gian Vittorio, ZIMBARDO, Philip G. 2004. Personalizing politics: a congruency model of political preference. *American Psychologist*, 59.7: 581.
 5. ČSÚ. Graf – Počet dětí v mateřských školách v České republice. ČSÚ, 2023. Dostupné online z: <https://www.czso.cz/csu/czso/graf-pocet-deti-v-materskych-skolach-v-ceske-republice>
 6. ČSSZ. Peněžítá pomoc v mateřství. Česká správa sociálního zabezpečení. Dostupné online z: <https://www.cssz.cz/penezita-pomoc-v-materstvi>
 7. DRHOVÁ, Zuzana, VESELÝ, Arnošt a Martin NEKOLA, ed. Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 40. ISBN 978-80-86429-75-5.
 8. EVROPSKÉ HODNOTY. Efektivní politická komunikace. Evropské hodnoty, 2009. Praha. ISBN 978-80-904158-3-6. Dostupné online z: https://invenio.nusl.cz/record/166126/files/nusl-166126_1.pdf
 9. FAIRCLOUGH, Norman. 1992. Discourse and social change. Cambridge: Polity Press.
 10. HENDL, Jan a REMR, Jiří. (2017). Metody výzkumu a evaluace. Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1.
 11. HERWEG, Nicole. Clarifying the concept of policy communities in the multiple streams framework. Decision-making under ambiguity and time constraints: Assessing the multiple streams framework, 2016, 125-145.
 12. HERWEG, Nicole, Nikolaos ZAHARIADIS a Reimut ZOHLNHÖFER. 2017. The Multiple Streams Framework: Foundations, Refinements, and Empirical Applications. In: WEIBLE, Christopher M. a Paul A. SABATIER, ed., 2017. Theories of the policy process. Fourth edition. New York, NY: Westview Press. ISBN 978-0-8133-5052-3.
 13. HOEFER, Richard. The Multiple Streams Framework: Understanding and Applying the Problems, Policies, and Politics Approach. *Journal of Policy Practice and Research*, 2022. Dostupné online z: <https://doi.org/10.1007/s42972-022-00049-2>
 14. HOHNE, Sylva.: Podpora rodin s dětmi a vliv peněžních transferů na formu rodinného soužití. Praha: VÚPSV, 2008.

15. HOMFRAY, Šárka. Jedno dítě, žádné dítě? Proč mají české rodiny méně dětí, než by si přály. Heroine, 2020. Dostupné online z: <https://www.heroine.cz/psychologie/3527-jedno-dite-zadne-dite-proc-maji-ceske-rodiny-mene-deti-nez-by-si-praly>
16. CHARVÁT, Jakub a BRUNNEROVÁ, Olga, 2017. Metody výzkumu politické komunikace v nových médiích: Přehledová studie. Politické vědy. 20. 116-149.
17. CHARVÁT, Jakub. Nové prvky českých volebních kampaní: personalizace, emocionalizace, sociální síť. Policy Paper č. 3/2018. Topaz, 2018. Dostupné online z: <https://top-az.eu/wp-content/uploads/2018/03/nove-prvky-ceskych-volebnich-kampani-personalizace-emocionalizace-socialni-site.pdf>
18. JAŠOVÁ, Emilie a KADERÁBKOVÁ, Božena, 2019. Analýza vlivu sladování rodinného a pracovního života prizmatem míry nezaměstnanosti neakcelerující inflaci v České republice. Politická ekonomie, 2019, 67(3), 316–332, <https://doi.org/10.18267/j.polek.1216>
19. JEŘÁBEK, Hynek, 1993. Úvod do sociologického výzkumu. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-662-5.
20. JØRGENSEN, M. a L. PHILLIPS, 2002. Discourse analysis as theory and method. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 2002. ISBN 0761971122.
21. KINGDON, John W, 1995. Agendas, Alternatives, and Public Policies. 2. The University of Michigan: HarperCollinsCollegePublisher. ISBN 0673523896.
22. KNAGGÅRD, ÅSA, 2015. The Multiple Streams Framework and the Problem Broker. Dostupné online z: <https://www.ippapublicpolicy.org/file/paper/1433956183.pdf>
23. KOTLASOVÁ, Lucie. Manželství gay a lesbických párů v perspektivě Multiple Stream Framework. Praha 2020. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.
24. KŘEČEK, Jan. Politická komunikace. Od res publica po public relations. Grada, 2013. ISBN 978-80-247-8702-2.
25. LIŠKOVÁ, Kateřina, 2023. Politika touhy – sex a věda v komunistickém Československu. Host, Brno, 2022. ISBN 978-80-275-1380-2.
26. MCQUAIL, Denis. (2016). Žurnalistika a společnost. Charles University in Prague, Karolinum Press. ISBN 978-80-246-3113-4.
27. MITCHELL, Eva. Esping-Andersenova teorie tří světů sociálního státu. Obsah a kritiky. Univerzita Karlova, Praha, Karolinum, 2011. Dostupné online z: https://karolinum.cz/data/clanek/4639/PheH_2_2011_02_Mitchell.pdf

30. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ, 2022. MMR: Akční plán Strategie regionálního rozvoje ČR 2023–2024 je schválen Dostupné online z: <https://www.mmr.cz/cs/ostatni/web/novinky/mmr-akcni-plan-strategie-regionalniho-rozvoje-cr-2>
31. MPSVa. Rodiny v krajích. Nedatováno. Dostupné online z: <http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz/cs/rodinna-politika>
32. MPSVb. Rodinná politika na úrovni krajů a obcí: Metodické doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Praha, 2014. ISBN 978-80-86878-82-9
33. MPSVc. Dětská skupina a legislativa. Dostupné online z: <http://www.dsmpsv.cz/cs/pro-poskytovatele/detska-skupina-a-legislativa>
34. MPSVd. Koncepce rodinné politiky. MPSV, 2017. Dostupné online z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1ef93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253
35. NOVOTNÝ, Vilém, 2012. Teorie tří proudů. POLÁŠEK, Martin, Vilém NOVOTNÝ a Michel PEROTTINO. Mezi masovou a kartelovou stranou: Možnosti teorie při výkladu vývoje ČSSD a KSČM v letech 2000-2010. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), s. 23-51. ISBN 9788074190940.
36. PALLOVÁ, Tereza, 2018. Aktivní otcovství a role otce v předškolním vzdělávání dítěte, diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Hradec Králová, 2018. Dostupné online z: <https://theses.cz/id/e5i1df/40598716>
37. PAVLÍČEK, Antonín. Nová média a sociální síť. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1742-1.
38. PETRÁK, Milan. Analýza komunikace politických stran z pohledu skupinové iracionality 2021. Institut pro politiku a společnost, 2021. Dostupné online z: <https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2021/09/Anal%C3%BDza->

[komunikace-politick%C3%BDch-stran-z-pohledu-skupinov%C3%A9-iracionality-2021-IPPS.pdf](#)

39. POTŮČEK, Martin a RADIČOVÁ, Iveta. Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989, Vyd. 1. - Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-622-8.
40. PROKOPOVÁ, Kateřina, ORSÁGOVÁ, Zuzana, MARTINKOVÁ, Petra, 2014. Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu. Univerzita Palackého, Olomouc, 2014. Dostupné online z: https://oltk.upol.cz/fileadmin/userdata/FF/katedry/kol/publikace/publ_qfwfq/Edice_Qfwfq_Metodologie_vyzkumu_v_oblasti_kriticke_analyzy_diskurzu_Katerina_Prokopova_Zuzana_Orsagova_Petra_Martinkova.pdf
41. REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
42. SINGER, Jan. Analýza komunikační strategie politických aktérů na Facebooku se zaměřením na populistickou rétoriku. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. 2018.
43. SNAPE, Dawn a Liz SPENCER, 2003. The Foundation of Qualitative Research. LEWIS, Jane a Jane RITCHIE. Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers. London: Sage, s. 2-23. ISBN 9780761971108.
44. SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, 2020. Kdo pečuje o rodinu v dobách pandemie? Dopady protipandemických opatření na české domácnosti. (online) 7.4.2020. Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2020. Dostupné online z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/kdo-pecuje-o-rodinu-v-dobach-pandemie-dopady-protipandemickych-opatreni-na-ceske>
45. SWANSON, D. L. a MANCINI, P. (eds.) (1996): Politics, Media, and Modern Democracy: An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and their Consequences. Walport, London: Praeger.
46. ŠMATELKOVÁ, Nikola, 2018. Specifika projevů separační úzkosti u dětí do tří let

- při nástupu do mateřské školy (diplomová práce). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Zlín, 2018. Dostupné online z: http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/42868/%C5%A1matelkov%C3%A1_2018_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y
47. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
48. TASENTE, Tanase, 2013. Transformations of the Political Communication in Social Media Era—from Mediatization to Decentralization. Acta Universitatis Danubius. Communicatio, 8(1).
49. VAŠÁT, Petr. (2008). Kritický diskursivní analýza: Sociální konstruktivismus v praxi. Katedra antropologických studií a historických věd, FF ZČU, Plzeň. Antropowebzin 2008/2-3.
50. VEČERNÍK, Jiří. (2005). Proměny a problémy české sociální politiky. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 41(5), 863-880. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-54810>
51. Veselková, Zuzana, 2014. „Diskurz.“ Encyklopedie lingvistiky. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. <http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Diskurz>
52. WEIBLE, Christopher M. a Paul A. SABATIER, ed., 2017. Theories of the policy process. Fourth edition. New York, NY: Westview Press. ISBN 978-0-8133-5052-3.
53. WICHTERLOVÁ, Lada, SKÁLOVÁ, Helena a ČMOLÍKOVÁ KOZLOVÁ, Klára. Studie ke sladování pracovního života, Výzkumný ústav bezpečnosti práce a TAČR, 2020. Dostupné online z: <https://vubp.cz/soubory/vyzkum/projekty/TL01000502/priloha-1-vsouhrn-studie-ke-sladovani-pracovniho-zivota.pdf>
54. WINKEL, Georg, LIEOPOLD, Sina. (2016). Demolishing Dikes: Multiple Streams and Policy Discourse Analysis. Policy Studies Organization. Oxford

55. YIN, Robert K. Case study research: design and methods. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE Publications, 1994. Applied social research methods series, Volume 5. ISBN 0-8039-5663-0.
56. ZAHARIADIS, Nikolaos. 2014. Ambiguity and Multiple Streams. In: SABATIER, Paul A. a Christopher M. WEIBLE, ed., 2014. Theories of the policy process. Third edition. Boulder, CO: Westview Press, a member of the Persus Books Group. ISBN 978-0-8133-4926-8. 15.
57. ZAHARIADIS, Nikolaos, 2003. Ambiguity and choice in public policy: political decision making in modern democracies. Washington, D.C.: Georgetown University Press. ISBN 0-87840-135-0.
58. ZAHARIADIS, Nikolaos, 2007. The Multiple Streams Framework. SABATIER, Paul A. Theories of the policy process. 2nd ed. Boulder, Colo.: Westview Press, s. 65–92. ISBN 0813343593.
59. ZOHLNHÖFER, Reimut, Nicole HERWEG a Christian HUSS, 2015. Forum Section: Theoretically Refining the Multiple Streams Framework: Straightening the three streams: Theorising extensions of the multiple streams framework. In: European Journal of Political Research. 54. USA, s. 435-449. ISSN 1475-6765. Dostupné z: doi:10.1111/1475-6765.12089

Stenozáznamy

1. POSLANECKÁ SNĚMOVNA, 2021b. 113. schůze Poslanecké sněmovny, 28.7.2021. Dostupné online z: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/113schuz/113-1.html#q6>
2. POSLANECKÁ SNĚMOVNA, 2021c. 111. schůze Poslanecké sněmovny, 7.7.2021. Dostupné online z: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/111schuz/111-1.html#q140>

3. POSLANECKÁ SNĚMOVNA, 2021d. 104. schůze Poslanecké sněmovny, 4.6.2021.
Dostupné online z: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/104schuz/104-6.html#q640>
4. POSLANECKÁ SNĚMOVNA, 2021e. 104. schůze Poslanecké sněmovny, 16.6.2021.
Dostupné online z: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/104schuz/104-8.html#q789>
5. POSLANECKÁ SNĚMOVNA, 2021f. 104. schůze, 390. hlasování, 16. června 2021,
6. Novela z. o poskytování služby péče o dítě v dět. skup. Dostupné online z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=76672>
7. POSLANECKÁ SNĚMOVNA, 2021g. 98. schůze Poslanecké sněmovny, 23.4.2021.
Dostupné online z: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/098schuz/98-8.html#q829>
8. POSLANECKÁ SNĚMOVNA, 2021h. 91. schůze Poslanecké sněmovny, 23.3.2021.
Dostupné online z: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/091schuz/91-1.html#q6>

Mediální výstupy a elektronické zdroje

1. AKTUÁLNĚ.CZ. Dětské skupiny se v jesle nezmění, otcovská bude dvoutýdenní, schválili poslanci. Dostupné online z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/detske-skupinky-jesle-otcovska-dovolena-snemovna/r~12615d48ef7d11eb94d2ac1f6b220ee8/>
2. Aktuálně.cz, 2020, dostupné online z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/v-cesku-se-znovu-rozsiri-jesle-nahradi-detske-skupiny-schval/r~99e3af4acaa411ea8972ac1f6b220ee8/>
3. ANO, bude líp. Stanovy politického hnutí ANO 2011. ANO, bude líp, 2018. Dostupné online z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2018/stanovy-cistopis.pdf>
4. ANO, bude líp. Pár slov o ANO. Dostupné online z: <https://www.anobudelip.cz/cs/onas/par-slov-o-ano/>

5. ANO, bude líp, 2017. TEĎ NEBO NIKDY – ten jediný program, který potřebujete Program hnutí ANO pro volby do Poslanecké sněmovny 2017. (online) Dostupné online z: <https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf>
6. ANO, bude líp, 2021. AŽ DO ROZTRHÁNÍ TĚLA! Ten jediný program, který potřebujete, jako vždycky. (online). Dostupné online z:
7. AULICKÁ JÍROVCOVÁ, 2021, dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/profily/Ing-Hana-Aulicka-Jirovcova-32253/clanek/Piratum-TOP-09-a-ODS-nejde-o-kvalitni-peci-o-nejmensi-deti-113930>
8. BERÁNKOVÁ, Tereza. Změna názvu, věková hranice i maximální výše školného. Ministerstvo chce upravit dětské skupiny (online). iRozhlas, 2020a. Dostupné online z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/detska-skupina-jesle-malacova_2012291150_pj
9. BERÁNKOVÁ, Tereza. Jesle čeká nová éra. Novela zákona počítá s proměnou dětských skupin i novými třídami ve školkách. iRozhlas, 2020b. Dostupné online z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/jesle-deti-skupiny-skolky-novela-zakon-zmeny-finance_2007200819_tzr
10. Česká pirátská strana, 2020, dostupné online z: <https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/oblibene-detske-skupiny-vlada-nepodporila.html>
11. ČSSD. Stanovy. Dostupné online z: https://www.cssd.cz/data/files/stanovy_cssd-1.pdf
12. ČSSD, 2017. Dobrá země pro život – Volební program ČSSD pro volby 2017 (online). Dostupné online z: <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf>
13. ČSSD, 2021. Desatero ČSSD pro sněmovní volby 2021. (online) Dostupné online z: <https://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/desatero-cssd-pro-volby-do-poslanecke-snemovny-2021/>

14. ČSSD, 2020, dostupné online z: <https://www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/dostupnejsi-pece-pro-rodice-tech-nejmensich-deti-vlada-schvalila-novelu-zakona-o-jeslich/>
15. ČT1, 2020, dostupné online z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/220411000100720#t=43m55s>
16. ČT24, 2022. Dobrovolní hasiči počítají škody po požáru v Hřensku, peníze by mohli získat od státu. Dostupné online z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3527330-dobrovolni-hasici-pocitaji-skody-po-pozaru-v-hrensku-penize-mohli-ziskat-od-statu>
17. Deník Referendum, 2020, dostupné online z: <https://denikreferendum.cz/clanek/31480-mame-obrovskou-prilezitost-k-rozvoji-nezaspeme-ji>
18. EDUIN, 2020. dostupné online z: <https://www.eduin.cz/clanky/denik-cz-misto-detskych-skupin-by-byly-jesle-prispival-by-jim-stat/>
19. GOLASOWSKÁ, 2020, dostupné online z: https://golasowska.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=764322&_gl=1*1dd5ww2*_ga*MTU5Nzk4Mzc2NS4xNjg0NzU2OTQ1*_ga_08QRRTJ593*MTY4NDg0MzE2MS42LjEuMTY4NDg0Mzk5MS4wLjAuMA
20. HRABAL, Michal. Neúspěch ČSSD? Účast ve vládě se ukázala jako destruktivní, tvrdí Štefan.Deník.cz, 11.10.2021. Dostupné online z: https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/neuspech-cssd-ucast-ve-vlade-se-ukazala-jako-destruktivni-tvrdi-stefan-20211010.html
21. iROZHLAS, 2020, dostupné online z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/detska-skupina-jesle-malacova_2012291150_pj
22. iROZHLAS, 2021, dostupné online z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/detske-skupiny-narok-na-osetrovne-otcovska-dovolena-poslanecka-snemovna-vladni_2107281133_pat

23. IROZHLAS. Parlamentní volby 2017. Dostupné online z: <https://www.irozhlas.cz/volby/parlamentni-volby-2017>
24. JANSOVÁ, Lenka. Dětské skupiny má financovat stát. Chceme zvýšit jejich kvalitu, říká ministryně. Český rozhlas, 2019. Dostupné online z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/detske-skupiny-ma-financovat-stat-chceme-zvysit-jejich-kvalitu-rika-ministryne-8063583>
25. JELÍNKOVÁ, 2021, dostupné online z: <https://www.parlamentnilisty.cz/profily/Mgr-Sarka-Jelinkova-111913/clanek/Detske-skupiny-nejsou-potreba-jen-ve-velkych-mestech-112900>
26. KDU-ČSL, 2017a. Základní směr politiky KDU-ČSL pro období 2017-2019. Praha, 2017. Dostupné online z: <https://www.kdu.cz/getattachment/O-nas/Dokumenty/Volebni-programy/Zakladni-smer-politiky-KDU-CSL-pro-obdobi-2017-2019.pdf.aspx>
27. KDU-ČSL, 2017b. Volební program 2017. (online) Dostupné online z: <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/program.aspx>
28. KDU-ČSL.Odkud a kam lidovci jdou. (online). Dostupné online z: <https://www.kdu.cz/o-nas/kdo-jsme>
29. KDU-ČSL, 2020a, dostupné online z: <https://www.kdu.cz/aktualne/zpravy/senatorka-vitkova-detskym-skupinam-chceme-pomoci>
30. KDU-ČSL, 2020b, dostupné online z: <https://kdu.cz/aktualne/zpravy/kdu-csl-detske-skupiny-nesmi-skoncit-zavedeni-jesl?feed=c19871af-4fb0-4d09-9738-238dc4e80155>
31. KDU-ČSL, 2021a, dostupné online z: <https://www.kdu.cz/aktualne/zpravy/senatorka-vitkova-predskolni-dite-v-materske-skole>

32. (KDU ČSL, 2021b, dostupné online z: <https://www.kdu.cz/aktualne/zpravy/senatorka-vitkova-bojuje-za-dalsi-fungovani-detsky>)
33. KDU-ČSL, 2021c, dostupné online z: <https://www.kdu.cz/aktualne/zpravy/senatorky-a-senatori-z-kdu-csl-vyzyvaji-vladu-k-ur?feed=c19871af-4fb0-4d09-9738-238dc4e80155>
34. KDU-ČSL, 2021d, dostupné online z: <https://www.kdu.cz/aktualne/zpravy/kdu-csl-detske-skupiny-zachraneny!-zakon-nyni-poso?feed=c19871af-4fb0-4d09-9738-238dc4e80155>
35. KDU-ČSL, 2021e, dostupné online z: <https://www.kdu.cz/aktualne/zpravy/poslankyne-a-senatorky-kdu-csl-zorganizovaly-kulat>
36. KOHOUTOVÁ, 2021, dostupné online z: <https://echo24.cz/a/Sf4G9/vladni-debaki-s-jeslemi-a-jeho-sirsi-souvislosti>
37. KORČIŠ, Štěpán a PERNES, Jiří, 2022. Porevoluční idealismus vystřídala reálná politika se všemi svými nešvary. Jak vypadala polistopadová politika v Česku? Lidové noviny, 26. 10. 2022. Dostupné online z: https://www.lidovky.cz/serialy/polistopadova-politika-revoluce-ods-cssd-ano-andrej-babis-vaclav-klaus.A221025_154118_ln_specialy_ape
38. KOVÁŘOVÁ, 2021, dostupné online z: https://verakovarova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=770243&_gl=1*kxnnw*_ga*MTU5Nzk4Mzc2NS4xNjg0NzU2OTQ1*_ga_08QRRTJ593*MTY4NTEwMTI0NC4xNC4xLjE2ODUxMDYxNjcuMC4wLjA.
39. KROC, Vladimír, 2022. Personál nemůže běhat po pokojích a kontrolovat radiátory, zlobí se nad návrhem nové vyhlášky domovy sociálních služeb. Český rozhlas. Dostupné online z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/personal-nemuze-behat-po-pokojich-a-kontrolovat-radiatory-zlobi-se-nad-navrhem-8808733>

40. KSČM. O nás. (online) Dostupné online z: <https://www.kscm.cz/o-nas/>
41. KSČM, 2017. Volební program (online). Dostupné online z: https://www.kscm.cz/wp-content/uploads/2022/04/volebni_program_kscm_pro_volby_do_ps_pcr_2017.pdf
42. KSČM, 2021. Volební program (online). Dostupné online z: https://www.kscm.cz/wp-content/uploads/2022/04/1._volebni_program_kscm_2021.pdf
43. KSČM, 2020, dostupné online z: <https://www.kscm.cz/cs/aktualne/aktuality/detske-skupiny-jen-do-ctyr-let>
44. LAUDER, Silvie 2021, dostupné online z: <https://www.respekt.cz/komentare/predvolebni-shoda-detske-skupiny-zustavaji>
45. LESCHTINA, Jiří, 2019. Langer se vrací. Co dobrého může pro ODS udělat? Dát od ní ruce pryč. (online) iRozhlas, 8. 3. 2019. Dostupné online z: https://www.irozhlas.cz/komentare/jiri-leschtina-ivan-langer-ods-olomouc-komentar_1903080713_nkr
46. LIDOVÉ NOVINY. Vláda se chystá podle Maláčové schválit novelu o dětských skupinách. Nahradit by je měly jesle. Lidové noviny, 2020. Dostupné online z: https://www.lidovky.cz/domov/vlada-se-chysta-podle-malacove-schvalit-zakon-o-jeslich-maji-nahradit-detske-skupiny.A200707_132352_In_domov_ele Dostupné online z: https://www.lidovky.cz/domov/vlada-se-chysta-podle-malacove-schvalit-zakon-o-jeslich-maji-nahradit-detske-skupiny.A200707_132352_In_domov_ele
47. MAČÍ, Josef. (2023). Přehledně: Kde v Praze chybí nejvíce míst ve školkách. SeznamZprávy, 2023. Dostupné online z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-prehledne-kde-v-praze-chybi-nejvice-mist-ve-skolkach-224844>
48. MALÁ, 2021, dostupné online z: <https://udalostiextra.cz/politika/vyreste-financovani-detskych-skupin-a-nedelejte-z-nich-jesle-vzkazuji-vlade-obcansti-demokrate/7742/>

49. MALÁČOVÁ, 2020, dostupné online z: <https://www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/j-malacova-poslanci-otevrel-i-tema-dostupnejsi-pece-pro-nejmensi-deti/>
50. MALÁČOVÁ, 2021, dostupné online z: <https://www.cssd.cz/aktualne/blogy/j-malacova-maji-byt-detske-skupiny-ELITNI-SKOLKA-NEBO-DOSTUPNE-JESLE/>
51. ODS. Historie ODS. Dostupné online z: <https://www.ods.cz/o-nas/historie>
52. ODS, 2017. Silný program pro silné Česko - 190 kroků pro lepší život. (online)
Dostupné online z: <https://www.ods.cz/docs/volby2017/Program-ODS-2017-web.pdf>
53. ODS, 2020, dostupné online z: <https://www.ods.cz/clanek/19568-ods-chce-zachovat-detske-skupiny-v-podobu-v-jake-funguji-dnes-rodice-maji-mit-svobodu-vyberu>
54. ODS, 2021a, dostupné online z: <https://www.ods.cz/clanek/21181-ods-zruseni-detskych-skupin-nepodpori-vlada-likviduje-to-co-dobre-funguje>
55. ODS, 2021b, dostupné online z: <https://www.ods.cz/clanek/21374-detske-skupiny-prezily-dohodu-na-jejich-zachovani-umoznilo-opakovane-projednani-iniciovane-ods>
56. ODS, 2021c, dostupné online z: <https://www.ods.cz/clanek/20774-ods-chce-zabranit-likvidaci-detskych-skupin-o-jejich-osudu-chce-jednat-s-ostatnimi-stranami>
57. Parlamentní listy, 2020, dostupné online z: <https://www.parlamentnilisty.cz/profily/Dipl-Pol-Jana-Malacova-MSc-125216/clanek/Z-detskych-skupin-se-stanou-jesle-106763>
58. Parlamentní listy, 2020, dostupné online z: <https://www.parlamentnilisty.cz/profily/Mgr-Bc-Pavla-Golasowska-DiS-62110/clanek/Ministryne-Malacova-se-chce-proste-zbavit-zodpovednosti-106292>
59. PAULENKOVÁ, 2021, dostupné online z: https://media.monitora.cz/pdf-preview/2680/299087816-7e1daf0f91935757f344/?_gl=1*pvrpcf*_ga*MTU5Nzk4Mzc2NS4xNjg0NzU2OTQ1*_ga_ZNPMTZG04R*MTY4NTEwMTI0NC4xNC4xLjE2ODUxMDE2MzEuMC4wLjA.*_ga_08QRRTJ593*MTY4NTEwMTI0NC4xNC4xLjE2ODUxMDE2MzEuMC4wLjA
60. PAULENKOVÁ, 2021, dostupné online z: https://media.monitora.cz/pdf-preview/2680/299087816-7e1daf0f91935757f344/?_gl=1*qhiozi*_ga*MTU5Nzk4Mzc2NS4xNjg0NzU2OTQ1*_ga_ZNPMTZG04R*MTY4NTEwMTI0NC4xNC4xLjE2ODUxMDE3MTkuMC4w

[LjA.*_ga_08QRRTJ593*MTY4NTEwMTI0NC4xNC4xLjE2ODUxMDE3MTkuMC4wLjA](#)

61. PERGL, 2020- dostupné online z: <https://www.starostove-nezavisli.cz/info-a-media/tiskove-zpravy/kovarova-chceme-opravit-nesrovnalosti-zpusobene-novelou-zakona-o-detskyh-skupinach>
62. PIRÁTI. Stanovy. Dostupné online z: <https://wiki.pirati.cz/rules/st>
63. PIRÁTI A STAROSTOVÉ, 2021. Vraťme zemi budoucnost – volební program 2021. (online). Dostupné online z: https://www.piratiastarostove.cz/documents/70/PIR%C3%81TI_A_STAROSTOV%C3%89_VOLEBN%C3%8D_PROGRAM.pdf
64. PIRÁTI, 2021, dostupné online z: <https://stredocesky.pirati.cz/aktuality/pirati-a-starostove-se-zasadili-o-zachovani-detskyh-skupin-prosazuji-i-ukoncen-praxe-kojeneckych-ustavu.html>
65. PIRÁTI, 2017. Černé na bílém – program do voleb 2017. (online). Dostupné online z: https://www.pirati.cz/documents/235/program_cerne_na_bilem.pdf
66. POSLANECKÁ SNĚMOVNA, 2021a. Sněmovní tisk 961. Novela z. o poskytování služby péče o dítě v dět. skup. Dostupné online z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=961>
67. RAMBOUSKOVÁ, Michaela, 2021. Internet se obrátil proti Pirátům. Rozjela se kampaň, kterou nemohou ukočírovat. (online) Dostupné online z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/na-sitich-se-vydavaji-za-politiky-a-rozesilaji-lzive-retezove-e-maily-170363>
68. RICHTEROVÁ, 2020, dostupné online z: http://blog.aktualne.cz/blogy/olga-richterova.php?itemid=38314&_gl=1*_ahzqse*_ga*MTU5Nzk4Mzc2NS4xNjg0NzU2OTQ1*_ga_08QRRTJ593*MTY4NDgzNTM5OS40LjEuMTY4NDgzNTkzNS4wLjAuMA..
69. SPD. Politický dlouhodobý program. Dostupné online z: <https://www.spd.cz/program-vypis/>

70. SPD, 2017. Volební program hnutí 2017 (online). Dostupné online z: <https://www.spd.cz/tomio-okamura-volebni-program-hnuti-spd-2017/>
71. SPD, 2021. Program do voleb PS 2021. (online) Dostupné online z: <https://www.spd.cz/wp-content/uploads/2021/07/Program-voleb-do-PS-2021.pdf>
72. STAN, 2017. Program STAN 2017 (online). Dostupné online z: https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/STAN_program_17_final.pdf
73. STAN, 2021a, dostupné online z: <https://www.starostove-nezavisli.cz/info-a-media/tiskove-zpravy/snemovna-musi-odmitnout-utok-ruskych-tajnych-sluzeb-na-uzemi-cr-vyzyvame-vladu-ke-snizeni-poctu-ruskych-diplomatu-a-koordinaci-s-partnery-v-eu-a-nato>
74. STAN, 2021b, dostupné online z: <https://www.starostove-nezavisli.cz/o-nas/starame-se/zasadili-jsme-se-o-zachovani-detskych-skupin>
75. STAN, 2021c, dostupné online z: <https://www.starostove-nezavisli.cz/info-a-media/tiskove-zpravy/pirati-a-starostove-se-zasadili-o-zachovani-detskych-skupin-prosazuji-i-ukonceni-praxe-kojeneckych-ustavu>
76. STEM, 2023. Volební tendence české veřejnosti – květen 2023 (online). Dostupné online z: <https://www.stem.cz/volebni-tendence-ceske-verejnosti-kveten-2023/>
77. SŮSA, Richard, 2021a. STAN: Starostové a nezávislí vyrostli z regionálního hnutí. (online) Novinky.cz, 10. 6. 2021. Dostupné online z: <https://www.novinky.cz/clanek/volby-starostove-a-nezavisli-vyrostli-z-regionalniho-hnuti-40362924>
78. SŮSA, Richard, 2021b. Vznik a vývoj Komunistické strany Čech a Moravy (online). Novinky.cz, 17. 6. 2021. Dostupné online z: <https://www.novinky.cz/clanek/volby-vznik-a-vyvoj-komunisticke-strany-cech-a-moravy-40352522>
79. SŮSA, Richard a LANG, Václav, 2021. Svoboda a přímá demokracie. Vznik, vývoj a vedení SPD (online). Novinky.cz, 4. 6. 2021. Dostupné online z:

80. <https://www.novinky.cz/clanek/volby-svoboda-a-prima-demokracie-vznik-vyvoj-a-vedeni-spd-40351343>
81. SŮSA, Richard a MACH, Jiří, 2021. Vznik a vývoj KDU-ČSL. (online) Novinky, 23. 6. 2021. Dostupné online z: <https://www.novinky.cz/clanek/volby-vznik-a-vyvoj-kdu-csl-40353362>
82. SŮSA, Richard a PLESNÍKOVÁ, Lucie, 2021. Internet je naše moře. Jak Piráti plují českou politikou (online). Novinky.cz, 4. 6. 2021, dostupné online z:
83. <https://www.novinky.cz/clanek/volby-internet-je-nase-more-jak-pirati-pluji-ceskou-politikou-40362377>
84. SŮSA, Richard a SOUKUP, Jaroslav. Vývoj ČSSD, nejstarší české politické strany. Novinky.cz, 3.6.2021, Dostupné online z: <https://www.novinky.cz/clanek/volby-vyvoj-cssd-nejstarsi-ceske-politicke-strany-40352929>
85. SŮSA, Richard a Tomáš VOLF. ANO 2011. Vznik a vývoj politické strany Andreje Babiše (online). Novinky.cz, 23. 6. 2021. Dostupné online z: <https://www.novinky.cz/clanek/volby-ano-2011-vznik-a-vyvoj-politicke-strany-andreje-babise-40364176>
86. SŮSA, Richard, ZPĚVÁČKOVÁ, Barbora a BOHUSLAVOVÁ, Gabriela. TOP 09: Tradice, odpovědnost, prosperita. Vznik a vývoj strany. 10. 6. 2021, Novinky. Dostupné online z: <https://www.novinky.cz/clanek/volby-top-09-vznik-a-vyvoj-strany-40353625>
87. SPOLU, 2021. SPOLU dáme Česko dohromady. (online) Dostupné online z: <https://www.spolu21.cz/assets/documents/program/program.pdf>
88. STAN. Hodnotové desatero hnutí STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ. (online). Dostupné online z: <https://www.starostove-nezavisli.cz/o-nas/volebni-program-a-ideova-vychodiska>
89. STAN, 2017. Program do voleb 2017 (online). Dostupné online z: https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/STAN_program_17_final.pdf

90. SVOBODA, Tomáš. Proč chybí Nurofen i další léky? Válek přiznal problém ve vlastních řadách. SeznamZprávy, 2022. Dostupné online z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-proc-chybi-nurofen-i-dalsi-leky-valek-priznal-problem-ve-vlastnich-radach-221677>
91. Šafránková, 2020, dostupné online z: <https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Safrankova-SPD-Jesle-v-zajmu-nejmensich-deti-658952>
92. TOP09. Stanovy. (online) Dostupné online z: https://www.top09.cz/files/soubory/stanovy-politicke-strany-top-09_38.pdf
93. TOP 09, 2017. Sociálně soudržná společnost (online). Dostupné online z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/archiv/volebni-program-2017/2-socialne-soudrzna-spolecnost-22527.html>
94. VÍTKOVÁ, 2021. dostupné online z: https://jaromiravitkova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=770165&_gl=1*80hzyz*_ga*MTU5Nzk4Mzc2NS4xNjg0NzU2OTQ1*_ga_08QRRTJ593*MTY4NTEwMTI0NC4xNC4xLjE2ODUxMDE0MjYuMC4wLjA
95. VITOVSKÁ, Ivana, 2022. Husákovy děti. Plánovaný baby-boom přerostl státu přes hlavu. A ještě přeroste (online). Deník.cz, 2022. Dostupné online z: <https://www.denik.cz/spolecnost/husakovy-deti-planovany-baby-boom-prerostl-statu-pres-hlavu-20551103.html>
96. VLÁDA ČR. Jana Maláčová (online). Dostupné online z: <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/jana-malacova-167812/>
97. VLÁDA ČR, 2022. Programové prohlášení vlády. Dostupné online z: <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/>

98. VLÁDA ČR, 2021. Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030. Dostupné online z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Strategie_rovnosti_zen_a_muzu.pdf

Rozhovory

1. ROZHOVOR – Tehdejší vládní politička (anonymizováno), 2023. Ústní sdělení. Praha. 17.4.2023.